

གོ་ལ་ལན་ ལག་དབ།

ལྷོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་རྩོད་ལེན་བའི་ལག་དབ།
༢༠༢༡ བསྐྱར་བཅོས།

 International Service
for Human Rights

ཀླུ་ལྷིའི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ཞབས་ཞུ་ཁང་གི་སྒྲིབ་

ཀླུ་ལྷིའི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ཞབས་ཞུ་ཁང་(ISHR)ནི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་གོང་མཐོར་གཏོང་བ་དང་སྤྱད་སྒྲོབ་བྱེད་པར་དམིགས་པའི་རང་དབང་ཅན་གྱི་གཞུང་འབྲེལ་མིན་པའི་ཆོག་མཁན་པ་ཞིག་ཡིན། ང་ཆོས་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ཅོད་ལེན་པ་ཆོར་ཀླུ་ལྷིའི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་སྤྱད་སྒྲོབ་ཀྱི་སྤྲིག་འཛུགས་ལ་འཕགས་སྤོན་ཀླུ་ལ། འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་འཕོ་འཁྱར་གྱི་མ་ཐུན་ཆོག་མཁན་ནང་འགོ་ཁྲིད་དང་མཉམ་ཞུགས་བྱེད་པ་བརྒྱུད་ནས་ལས་དོན་འདི་དག་སྤྲོ་བ་ཀྱི་ཡོད།

ཅོམ་སྤྲིག་

ཅོམ་པ་པོ། མེ་ཁ་ལེན་མིན་ཁེ་ལེན།

པལ་སྐྱར་བ། ཉེ་མ་ཀླུ་ལ་མཆོན། ཞུ་དག་དང་སྤྲིག་འཁོད་པ། བཅན་གཉེར་སྐྱལ་བཟང་མཁས་བླ་བ།

པར་གཞིའི་རྩ་འཁོད་པ། ལྷ་ཏེ་ཡ་ཇོ་རྩ་ཏེ།

ཀླུ་ལྷིའི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ཞབས་ཞུ་ཁང་། © Alexandros Michailidis, Shutterstock

པར་སྐྱུན་བདག་དབང་དང་འགྲེམས་སྤེལ།

པར་སྐྱུན་གྱི་བདག་དབང་། © 2025 ཀླུ་ལྷིའི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ཞབས་ཞུ་ཁང་ལ་ཡོད།

དཔེ་དེབ་འདིའི་ནང་དོན་རྣམས་ཀླུ་ལྷིའི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ཞབས་ཞུ་ཁང་ ISHR ལ་བདག་དབང་ཡོད་པ་དོས་པའི་འཛིན་གཙང་མ་ཞུས་མེས་སྤྱོད་བཟང་དང་། སྒྲིབ་ཁྲིད། ཡང་ན་ཆོང་ལས་མིན་པའི་དམིགས་ཡུལ་གཞན་དག་གི་ཆེད་དུ་བསྐྱར་སྐྱུན་བྱེད་ཆོག། བྱིས་དཔེ་དེབ་འདི་འགྲེམས་སྤེལ་དང་འཛིན་སྐྱོང་བརྒྱུད་ནས་འབྲེལ་མ་ཐུན་ཀྱང་བྱེད་ཆོག། འོན་ཀྱང་ཀླུ་ལྷིའི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ཞབས་ཞུ་ཁང་ནི་ཡོང་ཁུངས་དོ་མ་དེ་ཡིན་པ་དོས་པའི་འཛིན་དེས་པར་ཞུ་དགོས། པར་སྐྱུན་བདག་དབང་པའི་ཆོག་མཆན་མེད་པར་ལག་དེབ་འདིའི་ནང་དོན་གྱི་ཆ་ཤས་གང་ཡང་ཆོང་དོན་ཆེད་དུ་ཡིག་སྐྱར་རམ་ཡང་ན་བསྐྱར་དུ་པར་སྐྱུན་བྱེད་མི་ཆོག།

ཐུགས་རྗེ་ཆེ་ཞུ།

དཔར་སྐྱུན་འདིའི་ནང་དོན་རྣམས་ཅོམ་པ་པོ་ཁོ་ནའི་འགན་འཁུར་ཡིན་པ་ལས། ལས་འཆར་སྤྲིན་བདག་གི་བསམ་ཚུལ་མཆོན་གྱི་མེད།

གསལ་བཤད།

དེབ་འདིའི་ནང་གི་གནས་ཚུལ་རྣམས་གནད་སྤྱད་ཡིད་ཉོན་འོས་པ་ཞིག་ཡོང་ཆེད་ང་ཆོས་འབད་རུས་གང་ཐུབ་བྱས་ཡོད། འོན་ཀྱང་ཀླུ་ལྷིའི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ཞབས་ཞུ་ཁང་གིས་དཔར་སྐྱུན་འདིའི་ནང་དོན་རྣམས་ཡང་ན་མེད་སྤོང་གཏོང་སྐབས་ནོར་འཁུལ་གང་ཞིག་བྱུང་བ་ཡིན་ན་དེར་ཁྲིམས་ཀྱི་འགན་ལེན་གང་ཡང་མི་དགོས་པ་དང་འགན་ལེན་མི་བྱེད་པའི་བསྐྲགས་གཏམ་སྤེལ་ཡོད། བྱིས་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་འཛུགས་འདུག་མཐོང་བ་ཡིན་ཅུང་ང་ཆོས་དགའ་པོའི་ངང་ཁས་ལེན་དང་ནོར་བཅས་བྱ་རྒྱུ་ཡིན། དེའི་ཕྱིར་ང་ཆོར་འཕྲིན་བྱང་འདི་བརྒྱུད་ཡིག་འབྲེལ་ཡོང་བ་ཞུ། : information@ishr.ch

དཀར་ཆག

སྒྲིལ་བཞིན།

ཀླུ་སྤྱིའི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ཞབས་ཀྱི་ཁང་གི་འཛིགས་སྐུལ་དང་ཚོལ་ལན་གྱི་ལས་དོན་སྒྲོལ།	༩
ལག་དེབ་འདིའི་སྒྲོལ།	༩

ལེའུ་དང་པོ། སྐབས་དོན།

༡།༡། འཛིགས་སྐུལ་དང་ཚོལ་ལན་གྱི་རང་བཞིན།	༥
༡།༢། འཛིགས་སྐུལ་དང་ཚོལ་ལན་གྱི་ཁྱབ་ཆད།	༨
༡།༣། ཀླུ་ཁབ་ཁག་དང་ཀླུ་ཚོགས་ཀྱིས་ཚོལ་ལན་སྒྲོག་པའི་བྱ་སྤྱོད་འགོག་ཐབས་སུ་ཁྱིམ་ཀྱི་འགན་འཁུ།	༩

ལེའུ་གཉིས་པ། ཉེན་ཁའི་དབྱེད་ཞིབ།

༩།༡། ཉེན་ཁའི་སྒྲོལ་གྱི་འབྲེལ་བཅོལ་མཛད་པ་སྤྱད།	༡༩
༩།༢། ཉེན་ཁའི་དབྱེད་ཞིབ། སྤྱི་བཙུན་པ།	༡༩
༩།༣། ཉེན་ཁ་སེལ་ཐབས་ཀྱི་འཆར་གཞི།	༡༩

ལེའུ་གསུམ་པ། འཛིགས་སྐུལ་དང་ཚོལ་ལན་ལ་མཉམ་འབྲེལ་ཀླུ་ཚོགས་ཀྱིས་ལན་འདེབས།

༣།༡། ཆེད་སྒྲིལ་གྱི་སྤྱི་འཇུག་ལས།	༢༩
༣།༢། འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལྟན་ཚོགས་དང་ལྟན་ཚོགས་ཀྱི་ཡོངས་ཁྱབ་དུས་མཚམས་བསྐྱར་ཞིབ།	༢༩
༣།༣། དམིགས་བསལ་ལས་དོན་ཚན་ཁག།	༣༢
༣།༤། མཐོ་རིམ་ལས་མི།	༣༤
༣།༥། འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལྟན་ཁང་གི་སྤྱི་ཁྱབ་བྱེད་ཆེད་ལྟན་ཁང་གི་འབྲེལ་འདྲིས་གྲོས་མོལ།	༣༧

ལེའུ་བཞི་པ། ས་ཁུལ་གྱི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ཚོགས་པ་ཁག་གིས་བྲག་གཞོན་དང་ཚོལ་ལན་སྒྲོག་པའི་བྱ་སྤྱོད་ལ་ལན་འདེབས།

༤།༡། སྤྱི་ཆེན་ཨ་རིའི་ཀླུ་སྤྱིའི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལྟན་ཚོགས།	༣༩
༤།༢། སྤྱི་ཆེན་ཨ་ཟླེ་རི་ཁའི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལྟན་ཁང་།	༤༠

ལེའུ་ལྔ་པ། ཀླུ་ཁབ་ཁག་ནས་ཀླུ་སྤྱོད་ཀྱི་ཀླུ།

༥།༡། ཀླུ་ཁབ་རིམ་པའི་གཞུང་ཆབ་ལས་ཁུངས་བརྒྱུད་ནས་ཀླུ་སྤྱོད་ཀྱི་ཀླུ།	༤༣
༥།༢། སྤྱི་གཞུང་ཁག་ནས་ཀླུ་སྤྱོད་གཞན།	༤༥

ལེའུ་དྲུག་པ། ཀླུ་སྤྱིའི་གཞུང་འབྲེལ་མ་ཡིན་པའི་ཚོགས་པ་ཁག་གིས་ཀླུ་སྤྱོད།

སྤྱི་བཅོམ་

ཀྲུལ་སྤྱིའི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ཞབས་ཏུ་ཁང་གི་འཛིགས་སྐྱུལ་དང་རྒྱུ་ལྡན་གྱི་ལས་དོན་སྒྲོལ།

ཀྲུལ་སྤྱིའི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ཞབས་ཏུ་ཁང་གིས་ཀྲུལ་སྤྱི་དང་ཀྲུལ་ནང་། ས་གནས་བཅས་པར་ཀྲུལ་སྤྱིའི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་གི་ལས་ལུགས་ཁག་ལ་རྒྱུ་ལྡན་དང་གཞི་རྒྱ་ལོང་བའི་སྤྱི་བཅོམ་དང་། ཐབས་ལམ། ལས་སྤྱོད་བཅས་བྱས་ཡོད་པ་མ་ཟད། གཞི་རྒྱ་ལོང་བྱེད་སྐབས་འགན་ཁུར་བའདེད་ཀྱང་བྱེད་ཐུབ་པ་བཟོ་རྒྱུ་འབད་བཅོམ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། ཀྲུལ་སྤྱིའི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ཞབས་ཏུ་ཁང་གིས་འཛིགས་སྐྱུལ་དང་རྒྱུ་ལྡན་སྤྱོད་པའི་གནས་ཚུལ་རྣམས་འབྲེལ་ཡོད་ལས་སྤྱོད་ཀྱི་ལུགས་བྱས་ནས་སྤྱོད་འགོ་བཙུག་པ་ལྟར་པའི་ཐབས་ལམ་ལག་བསྟར་བྱེད་འཇུག་གི་ཡོད། དེའི་ཁྲོད་སྤྱོད་རྒྱུ་ལྡན་ལས་མཚན་མས་འཛིགས་དགོས་ཞེས་པའི་ལས་འགྲུལ་ཡང་ཚུད་ཡོད། ཀྲུལ་སྤྱིའི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ཞབས་ཏུ་ཁང་གིས་ རྒྱུ་ལྡན་འཚན་པ་འཛིགས་དགོས་ཞེས་པའི་གངས་ཐོའི་ཡིག་མཛོད་ཉར་ཆགས་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པ་དང་། དེའི་ནང་མཉམ་འབྲེལ་ཀྲུལ་ཆོགས་ཀྱི་སྤྱི་བཅོམ་བྱེད་ཆེས་སྤྱོད་ཐུག་པའི་རྒྱུ་ལྡན་པའི་རྒྱུ་ལྡན་སྤྱོད་པའི་གནས་ཚུལ་རྣམས་ཡིག་ཐོག་ཏུ་འགྲོ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།

ལག་དེབ་འདིའི་ནང་བཀོད་པའི་མཉམ་འབྲེལ་ཀྲུལ་ཆོགས་ཀྱི་ལས་ཁུངས་དང་སྤྱི་ཚན་ཁག་ཇི་ལྟར་བེད་སྤྱོད་བྱེད་ཚུལ་སྒྲོལ་གྱི་གནས་ཚུལ་ཀྲུལ་བ་ཤེས་འདོད་ན་ཉ་ཐག་འདི་ནས་དབྱེད་ཡིག་དང་། སི་པན་སྐད། རྒྱ་སྐད་སིའི་སྐད་ཐོག་རིན་མེད་སྤྱོད་ཆུང་ཡོད་པས་ཀྲུལ་སྤྱིའི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ཞབས་ཏུ་ཁང་གིས་སྤྱོད་ཐུག་པའི་འབྲེལ་མཐུད་གནད་རིགས།

ལག་དེབ་འདིའི་སྒྲོལ།

ལག་དེབ་འདི་ནི་གཙོ་བོ་ས་གནས་དང་ཀྲུལ་སྤྱིའི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལས་ལུགས་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ཚོད་ལེན་པ་རྣམས་ལ་དམིགས་པ་ཞིག་ཡིན། དམིགས་བསམ་མཉམ་འབྲེལ་ཀྲུལ་ཆོགས་ཀྱི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་གི་ལས་ལུགས་དང་། སྤྱི་ཚན་ཁག་གི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ཞབས་ཏུ་ཁང་གིས་སྤྱོད་ཐུག་པའི་འབྲེལ་མཐུད་གནད་རིགས་ཀྱི་སྒྲོལ་ཡིན།

ལག་དེབ་འདིས་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ཚོད་ལེན་པ་རྣམས་ལས་ལུགས་དང་སྤྱི་བཅོམ་འཇུགས་དེ་དག་ལྟར་འབྲེལ་འདྲིས་བྱེད་སྐབས་འབྲེལ་སྤྱོད་པའི་ཉེན་ཁ་རྣམས་གསལ་སྤྱོད་བྱས་ཡོད། འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ཚོད་ལེན་པ་རྣམས་ཀྱིས་མཉམ་འབྲེལ་ཀྲུལ་ཆོགས་དང་ས་གནས་ཀྱི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལས་ཁུངས་ཁག་གིས་སྤྱི་བཅོམ་ལ་བརྟེན་ནས་ཉེན་ཁ་དེ་དག་ལས་ཆད་པའི་ཚན་ཞིག་སྤྱད་སྤོབ་ཐོབ་སྤྱོད་བསམ་འཆར་བཏོན་ཡོད། དེ་ལྟར་བྱེད་སྐབས་སྤྱད་སྤོབ་ཀྱི་ཐབས་ལམ་ཆ་ལག་ཆད་བཞིག་མཁོ་སྤྱོད་ཐོབ་རྒྱུ་དམིགས་ལུ་འཛིན་གྱི་མེད། གནས་སྐབས་དང་གནད་དོན་གྱི་བྱུག་པ་ལ་གཞིགས་ནས་གངས་ག་གང་ཞིག་ལེགས་ཤོས་ཡིན་མེད་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ཚོད་ལེན་པ་རྣམས་ཀྱིས་བསམ་གཞིགས་བྱེད་དགོས།

འབྲེལ་ཡོད་ཐབས་ལམ་ཁག་ཅིག་གཞུང་ཆབ་ལས་ཁུངས་བརྒྱུད་ (ལེ་ལུ་ལྷ་པ།) དང་གཞུང་འབྲེལ་མིན་པའི་ཆོགས་པ་བརྒྱུད་ (ལེ་ལུ་བྱག་པ།) ཐབས་ལམ་ཡོད་སྤྱོད་པ་རྣམས་ལ་ལག་ལེན་བསྟར་བྱུང་བ་དེ་དག་ལྟར། ལག་དེབ་འདིའི་ནང་བཀོད་པའི་ཐབས་ལམ་རྣམས་ཀྱིས་ལུས་སྤྱོད་གི་བདེ་འཇགས་མཁོ་སྤྱོད་བྱེད་ཀྱི་མེད་པ་དེས་རྒྱ་གལ་ཆེན་པོ་ཡིན། གནས་སྐབས་མང་པོའི་ནང་མངོན་གསལ་དོད་པོ་དང་མང་ཆོགས་ཀྱིས་དོ་སྣང་འགྲུག་རྒྱུ་དམིགས་ལུ་གལ་ཆེ་ཡིན་པ་དང་། དེས་རྒྱུ་ལྡན་པས་འགོ་བཙུག་རྒྱུ་དང་། སྤྱོད་བཅོམ་། སྤྱོད་འགོ་བཙུག་བཅས་ཀྱི་ལས་ནས་གནས་སྐབས་ཀྱི་བྱུག་པའི་ནང་བདེ་འཇགས་དེས་ཚན་ཞིག་མཁོ་སྤྱོད་བྱེད་སྤྱོད། ཐབས་ལམ་འདི་དག་རྒྱ་ཆེ་བའི་ཉེན་ཁ་དེ་དག་ཞིབ་ (ལེ་ལུ་གཉིས་པ།) དང་བདེ་འཇགས་འཆར་གཞི་དང་མཉམ་ཁུ་ལག་བསྟར་བྱེད་དགོས། ཀྲུལ་སྤྱིའི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་སྤྱོད་ཐུག་པའི་ཁང་གིས་འདིའི་ཐད་ཐབས་ལམ་ཆ་ཆད་མིན་པའི་ཐོག་ཞུང་ཞིག་མཁོ་སྤྱོད་བྱས་ཡོད།

ཁོལ་ལན་གྱི་བྱ་སྤྱོད་འགོག་པ་དང་གཞོན་ལེན་བྱེད་
པའི་འགན་འཁུར་གཙོ་མོ་ཚོགས་མི་རྒྱལ་ཁབ་ཁག་ལ་
ཡོད། རས་བསྐྱར་བྱ་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་དང་
མཉམ་ལས་བྱས་པར་འབྲེལ་སྤྲོད་དང་འཁོན་ལན་
ཚོག་པའི་བྱ་སྤྱོད་གང་ཞིག་ཚུན་འགོག་དང་། འགོག་
ཁོལ། འགན་འཁུར་བཅས་བརྗོད་གོས་པའི་འཛོད་རྒྱལ་
ནན་བརྗོད་བྱེད་བཞིན་ཡོད་ལ། མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་
ཚོགས་དང་མཉམ་ལས་བྱེད་མཁན་ལ་ཁོལ་ལན་ཚོག་
པར་ཁྲི་ལྷུད་གཞོན་ལེན་དང་ཚུན་འགོག་བྱེད་པའི་
ལག་ལེན་བཟང་པོ་ནམས་བརྗོད་ཅེས་དང་གོང་འཕེལ་
གཞོན་དགོས་པའི་འཛོད་རྒྱལ་བྱེད་བཞིན་ཡོད།

ཨན་ཁོ་ནི་ཡུ་རྫུ་ལེ་ཤི། སྤྱི་ཁྱབ་བྱང་ཆེན་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་དང་མཉམ་ལས། དེའི་
སྤྱི་ཚབ་དང་འགོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་གི་ཁྱབ་ཁོངས་སུ་ཡོད་པའི་ལས་དོན་སྤྱོད་མཁན་བཅས་
དང་མཉམ་ལས། སྤྱི་ཁྱབ་བྱང་ཆེན་མཉམ་འབྲེལ་གྱི་ (A/HRC/57/60 རྒྱ་གསལ་ 132)

ལེའུ་དང་པོ།
སྐབས་དོན།

འཛིགས་སྒྲིལ་དང་ཚོལ་ལན་སྒྲིག་པའི་གནས་ཚུལ་གཤིང་ལེན་དང་སེལ་ཐབས་བྱེད་པ་ནི་རྒྱལ་ཁབ་ཁག་གི་འོས་འགན་ཡིན་པ་མ་ཟད། འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ཚད་ལེན་པ་དང་སྤྱི་ཚོགས་ལས་འགལ་བ་གཞན་དག་གིས་ལས་དོན་གང་ཞིག་སྤེལ་རུང་ཁོ་ཚོར་བདེ་འཇགས་དང་མཐུན་ཆེན་འཛོམས་པོ་ཡོད་པའི་ཁོར་ཕྱག་ཅིག་ངེས་པར་དུ་ཡོད་དགོས། འོན་ཀྱང་། ས་གནས་དང་། ས་ཁུལ། རྒྱལ་སྤྱིའི་རིམ་བཞི་བཅས་སུ་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལས་འགལ་བ་དང་ཚད་ལེན་པར་ཁོང་ཚོའི་ལས་དོན་དང་འབྲེལ་བའི་ཉེན་ཁ་དང་། འཛིགས་སྒྲིལ། ཚོལ་ལན་སྒྲིག་པའི་གནས་ཚུལ་བཅས་སུ་མཐུན་ནས་འབྱུང་བཞིན་ཡོད།

ས་གནས་ཀྱི་གསར་འགྱུར་བརྒྱུད་ལམ་ཐོག་གཏམ་བཤད་བྱེད་པའམ། རོ་ཚོལ་ལས་འགལ་ནང་མཉམ་ཞུགས་བྱེད་པ། ཞིབ་འཇུག་གི་དབྱུང་ཚོས་བཏོན་པ། ཡང་ན་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་སམ། ས་གནས་ཀྱི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལྷན་ཚོགས་ལ་གནས་ཚུལ་སྤྲད་པ་བཅས་ཀྱི་གནས་སྐབས་གང་རུང་ཞིག་གི་ཐོག་ནས་མི་སྐྱེར་སོ་སོས་རྒྱལ་ཁབ་དབང་འཛིན་པ་ལམ་དབང་འཁུགས་ཅན་གྱི་ལས་ཁུངས་གཞན་ལ་རོ་ཚོལ་བྱས་ཆེ། ཉན་ཁ་ཡོད་པ་ཞིག་ཡིན། **ལག་དེབ་འདིས་དམིགས་བསལ་མི་སྐྱེར་སོ་སོས་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་སམ། ཡང་ན་ས་གནས་ཀྱི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལྷན་ཚོགས་ལ་མཉམ་ལས་བྱས་པའམ། བྱེད་ཅིས་བྱས་པའི་རྩིས་འབྲས་སུ་ཚོལ་ལན་སྒྲིག་པའི་གནས་ཚུལ་ཐོན་པ་རྣམས་ལ་དམིགས་འཇུགས་བྱས་ཡོད།**

ས་གནས་སམ་རྒྱལ་སྤྱིའི་ཐོག་དུ་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་དོན་རྒྱུད་མཁུན་གྱི་གཞུང་ཞེས་མཚན་སྲད་འདོགས་འདོད་ཅ་བ་ནས་མེད་པ་ཤིང་། ཡིན་ནའང་འཛིགས་སྒྲིལ་དང་འཁོན་ལན་སྒྲིག་པའི་གནས་ཚུལ་མང་པོ་ཞིག་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ཚད་ལེན་པར་གཞུང་འབྲེལ་གྱིས་སྤྲོད་གཅེར་དང་། འཛིགས་སྒྲིལ། ཚོལ་རུང་བཅས་ཀྱི་གནས་སྐབས་ལོག་དུ་བྱུང་བ་ཞིག་ཤིང་། ཚོལ་ལན་སྒྲིག་རྒྱ་ནི་རྒྱ་དུ་གཞུང་སྒྲིག་བཀའ་གསལ་གཞུང་གི་སྒྲིབ་སྐྱོར་ཆེན་དབང་འཛིན་པ་དཔེར་ན་ཉེན་རྒྱུ་པ་དང་། དམག་མི། བདེ་འཇགས་དམག་དབྱུང་ངམ་ཁྲིམས་ཞིབ་པ་བཅས་ཀྱིས་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པ་མ་ཟད། དེ་དག་ནི་རྒྱ་དུ་གཞུང་དང་འབྲེལ་བ་ཐད་ཀར་རམ། བརྒྱུད་ནས། ཡང་ན་ཅ་བ་ནས་གཞུང་དང་འབྲེལ་མེད་པའི་ཚོང་པ། རྒྱ་ཉེས་ཚོགས་པའི་ཚོགས་མིའམ་དག་ཆས་སྡེ་ཆན་ལྷ་བུའི་གཞུང་འབྲེལ་མིན་པའི་དབང་འཛིན་པ་ཚོས་ཀྱང་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།

ལོག་སྤྱོད་དེ་དག་ནས་བཤད་མིན་ཐོག་ཡོང་གི་ཡོད། དེའི་ནང་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ཚད་ལེན་པ་ཚོའི་ལས་དོན་ཁྲིམས་འགལ་གྱི་རོ་ཐོར་བསྐྱར་བའི་ཁྲིམས་དང་ཁྲིམས་གཞི་ལེད་སྤྱོད་གཏོར་བ་དང་། ཁོང་ཚོའི་ལས་དོན་ལ་འགོག་ཆེན་བཅོ་རྒྱུའི་དམིགས་ལུལ་འཛིན་པའི་ཁྲིམས་མཐུན་མིན་པའི་ཁྲིམས་གཏུག་བྱེད་པ། རྒྱ་མཚན་མེད་པའི་སྒྲོན་པ་ཁོང་ཚོའི་ལས་དོན་ལ་དམ་བསྐྱགས་བྱེད་པ་དང་ཁོང་ཚོའི་ཚོགས་པར་དྲང་བདེན་མིན་པའི་སྒྲོན་པ་རྒྱུ་ཞིབ་བྱེད་པ། ན་རྒྱ་དང་ན་རྒྱ་མིན་པའི་ཐོག་གསལ་ཉན་བྱེད་པའམ་མཚན་སྲད་ཞུ་བ། མ་དངུལ་གྱི་འབྲུང་ཁུངས་ལ་སྤར་པ་འཛིན་བྱེད་པའམ་འགོག་ཆེན་བཅོ་བ། ཁྲིམས་མཐུན་མིན་པའི་འཛིན་བཟུང་དང་། ལུས་ཀྱི་མནར་གཅོད། ཐ་ན་སྒྲིག་ཤོར་བ་བཅས་ཆད་ཡོད། ལོག་སྤྱོད་དེ་ཚོལ་ལན་གྱི་ཆེད་དུ་ལེད་སྤྱོད་བྱེད་པ་ཙམ་མ་ཡིན་པར་འགོག་ཆེན་གྱི་ཐབས་ལམ་ཆེད་དུ་ཡང་ཡང་ལེད་སྤྱོད་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། གནད་དོན་འདི་དག་ཆད་འཇལ་ཞིབ་འཇུག་བྱེད་རྒྱུ་ཁོ་ཡིན་རུང་། མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ དང་¹ ཨ་མི་རི་ཀའི་རྒྱལ་སྤྱིའི་ཚོགས་པ།² ཡུ་རོལ་མཉམ་འབྲེལ་གྱི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ཁྲིམས་ཁང་³ བཅས་ཀྱིས་ཚོལ་ལན་སྒྲིག་པའི་འཛིགས་སྒྲིལ་གྱི་རུས་པ་དང་རྒྱལ་ཁབ་ཁག་གི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ཚད་ལེན་པ་ཚོས་ལམ་ལུགས་འདི་དག་ལ་ལེད་སྤྱོད་བྱུང་པ་དང་ཆ་ཆད་བའི་སྒྲོན་པ་མཉམ་ཞུགས་བྱེད་བྱུང་པའི་འགན་འཁུར་ཡོད་པར་ངོས་འཛིན་བྱས་ཡོད།

འཁོན་ལན་སྒྲིག་པ་ནི་རྒྱ་དུ་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ཚད་ལེན་པ་རྣམས་ཀྱི་པ་ལུལ་དུ་འབྱུང་གི་ཡོད་ནའང་། ཁོ་ཚོས་གནས་སམ་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་གི་ལས་ཁུངས་དང་སྤྱི་གཙུག་ཀྱི་ཚོགས་འདུ་ཁག་དུ་ཚོགས་འདུར་མཉམ་ཞུགས་བྱེད་པའི་སྐབས་དེ་ཁོ་ནར་ཡང་འབྱུང་མིན། དཔེར་ན། ཇི་ནི་ཁམ་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལྷན་ཚོགས་ཀྱི་ཚོགས་འདུའི་སྐབས་སུ་མཉམ་ཞུགས་བྱེད་པའམ་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ཚད་ལེན་པ་རྣམས་ལ་མཚོན་ན། མཚན་མ་ལེར་རང་གི་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་སྤྱི་ཚབ་ཚོགས་པའི་ཚོགས་མི་ཚོའི་ཁྲིད་ནས་འཛིགས་སྒྲིལ་དང་སྤྲོད་གཅེར་བྱེད་པའམ་ཡོང་གི་ཡོད། གནས་ཚུལ་འདི་དག་རང་ལུལ་དུ་གསལ་འགྱུར་བརྒྱུད་ལམ་ཁག་གིས་ཁོང་ཚོར་མང་ཚོགས་ཀྱི་མདུན་དུ་སྒྲོན་བཞིན་དང་འཛིགས་སྒྲིལ་བྱེད་པའི་ལས་འགལ་དང་མཉམ་འབྲེལ་ཡོད། འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ཚད་ལེན་པར་འཛིགས་སྒྲིལ་གཏོར་མཁུན་ནི་གཞུང་གི་སྒྲོན་ཆེན་དང་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་དབུ་ཁྲིད་མཐོ་ཤོས་ཚུན་ཆད་ནས་ཡོང་མིན། འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ཚད་ལེན་པ་རྣམས་ཀྱིས་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་དང་མཉམ་འབྲེལ་དུ་ལམ་བརྒྱུད་ནས་ལས་དོན་སྤེལ་འགོ་ཚུགས་པ་ཇི་ཙམ་གྱིས་མང་བ་དེ་ཙམ་གྱིས་འཛིགས་སྒྲིལ་དང་ཚོལ་ལན་སྒྲིག་པ་ཡང་བྱུང་ཡོད།

1 མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་སྤྱི་འཐུས་ཚོགས་ཆེན་ (UNGA)། འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ཁྲབ་ཁོངས་ནང་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་མཉམ་ལས་ཀྱི་དེའི་སྤྱི་ཚབ་དང་བྱེད་ཐབས། A/HRC/18/19 2011ཟླ་1 ཚེས་27 རོན་ཆན་ 569, <http://bit.ly/oA14o1>

2 IACHR ཨ་མི་རི་ཀ་སྤྱིའི་ལྷན་ཚོགས་སུ་ཞུགས་ཀྱིས་མཁུན་མི་སྐྱེར་ལ་ཚོལ་ལན་སྒྲིག་པར་སྒྲོན་བཞིན་བྱས་པ། ཕྱི་ལོ་ 2011 ཟླ་ 11 ཚེས་ 2, <http://bit.ly/XTAt6I>

3 ཡུ་རོལ་མཉམ་ཚོགས་ལྷན་ཚོགས། ཡུ་རོལ་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ཁྲིམས་ཁང་དང་མཉམ་ལས་བྱེད་རྒྱུ་འཐུས་མི་རྒྱལ་ཁབ་ཁག་གི་ལས་འགན། <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=17576&lang=en>

ཉེས་འཛོལ་ཆེ་ཤོས་བྱེད་མཁན་གྱི་ཀླུ་ལ་ཁབ་ནི་མེ་ནི་རྩ་མེ་ལ་(གནས་ཚུལ་དང་གནད་དོན་ ༡༥) དང་། ཀླུ་ནག་དང་རྩ་མེན་(རེ་རེར་ ༡༢) མེ་ཉི་ནས་(༥༥) ལྷ་མ་ཏེ་མ་ལཱ་(༥༥) མི་ཐེན་(༥༡) བྱ་ཁ་ར་གུ་མ་(༥༤) མི་སི་སྒེལ་(༥༥) བཅས་ཡིན་པ་དང་། དཀྱིལ་ཤར་ཡུལ་གྲུ་དང་བྱང་ཨ་མྱེ་རེ་ཀའི་ (MENA) ས་ཁུལ་གྱི་གནས་ཚུལ་དང་གནད་དོན་ (༢༠༡༠ ལས་ ༢༠༢༣ ལོའི་བར་གྱི་མཉམ་འབྲེལ་ཀླུ་ལ་ཆོག་པ་གྱི་སྤྱི་བྱུང་བྱང་ཆེད་སྤྱན་རློབ་ཐོའི་ནང་གི་གནས་ཚུལ་དང་གྲོད་གཞི་ཡོངས་ཀྱི་བརྒྱ་ཆ་ ༢༩ དང་མིང་བཏོན་བྱས་པའི་གྲོད་གཞི་ཡོངས་ཀྱི་བརྒྱ་ཆ་ ༢༩) བྱེད་ཐོའི་མཉམ་འབྲེལ་ལོན་པ་དང་། ས་ཁུལ་གཉིས་པ་ནི་ཨ་ཕེ་ཡ་དང་ཞི་བདེ་རྒྱ་མཆོད་ས་ཁུལ་ (ཡོངས་ཀྱི་བརྒྱ་ཆ་ ༢༥ དང་མིང་བཏོན་བྱས་པའི་གྲོད་གཞི་བྱེད་ཐུག་པའི་བརྒྱ་ཆ་ ༢༥) དང་། དེའི་རྩིས་སྤྱོད་ཨ་ཕེ་ཡ་མི་རིག་དང་ཞི་བདེ་ལོ་ཡན་(རེ་རེའི་བརྒྱ་ཆ་ ༡༩ དང་ ༢༡) བྱང་ཨ་མྱེ་རེ་ཀའི་སྤྱོད་ཐུག་གི་ས་ཁུལ་ (རེ་རེའི་བརྒྱ་ཆ་ ༡༩ དང་ ༡༣) དང་ཤར་ཡུལ་དང་དཀྱིལ་ཤར་ཡུལ་གྲུ་ (རེ་རེའི་བརྒྱ་ཆ་ ༩ དང་ ༡) བཅས་ཡིན་པ་དང་། རྒྱ་ཡུལ་དང་བྱང་ཨ་ཕེ་ཡ་ ཨ་ཕེ་ཏོ་ལེ་ཡ་བཅས་ཀྱི་གནས་ཚུལ་དང་གྲོད་གཞི་ཡོངས་ཀྱི་བརྒྱ་ཆ་གཅིག་ཀྱང་ཟིན་གྱི་མེད་པ་རེད།

མཉམ་འབྲེལ་ཀླུ་ལ་ཆོག་པ་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་གནས་ཚུལ་གྱི་ཆ་ནས་བལྟས་ན། རང་ཉིད་ཀྱི་ཀླུ་ལ་ཁབ་བྱི་ལོག་སྤྱོད་མཉམ་འབྲེལ་ཀླུ་ལ་ཆོག་པ་ཀླུ་ལ་ཆོག་པ་འདྲུང་མཉམ་འབྲེལ་ (བྱེད་ཐོའི་བྱས་པ) ཀྱི་གནས་ཚུལ་ནང་འཛིག་སྤྱོད་དང་ཆོས་ལན་སྤྱོད་པའི་གནས་ཚུལ་ཐོན་པ་མང་ཤོས་ཡིན་པ་དང་། (མིང་བཏོན་པ་དང་མ་བཏོན་པ) བརྒྱ་ཆ་༣༠ ཡིན་པའི་གནས་ཚུལ་ ༢༤༤ ཐོན་ཡོད། དེའི་རྩིས་སྤྱོད་རིང་ནས་གནས་ཚུལ་བརྒྱུད་སྤྱོད་བྱས་པའི་གནས་ཚུལ་ ༢༢༩ ཡོད་པའི་བརྒྱ་ཆ་ ༢༩ ཟིན་གྱི་ཡོད། དེའི་རྩིས་སྤྱོད་རིང་ནས་ཆོག་པ་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་ཀླུ་ལ་ཁབ་ནང་དུ་མཉམ་འབྲེལ་ཀླུ་ལ་ཆོག་པ་གྱི་སྤྱོད་ཐུག་དང་ཕྱག་འཁྱུད་བྱས་པའི་གནས་ཚུལ་དང་འབྲེལ་བའི་གནས་ཚུལ་ ༡༤༩ ཡོད་པའི་བརྒྱ་ཆ་ ༢༢ ཟིན་གྱི་ཡོད། མཉམ་འབྲེལ་ཀླུ་ལ་ཆོག་པ་གྱིས་མིང་བཏོན་བྱས་པས་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་རྒྱ་ལོ་བཟང་པོའི་གནས་ཚུལ་ཡིག་ཐོག་ཏུ་བཞག་པའི་གནས་ཚུལ་ཁོལ་བྱས་པའི་བརྒྱ་ཆ་ ༥ ཡིན་པའི་གནས་ཚུལ་ ༥༡ རང་དུ་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་རྒྱ་ལོ་བཟང་པོའི་མཁན་གྱི་མི་སྤྱང་མཉམ་འབྲེལ་ཀླུ་ལ་ཆོག་པ་གྱིས་མིང་བཏོན་རྩིས་འཛིག་སྤྱོད་དང་ཆོས་ལན་སྤྱོད་པའི་གནས་ཚུལ་ཐོན་ཡོད།

འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལྷན་ཆོག་པ་དང་འབྲེལ་བའི་ལས་དོན་གྱིས་ཆོས་ལན་སྤྱོད་པའི་གནས་ཚུལ་སྤྱན་མེད་ཞུས་པ་རྣམས་ཀྱི་བརྒྱ་ཆ་ ༢༥ ཅམ་ཟེན་ནས་མང་ཆེ་བ་ཆགས་ཡོད་པ་དང་། དེའི་རྩིས་སྤྱོད་ཨ་ཕེ་ཡ་གཉིས་པ་ནི་མཉམ་འབྲེལ་ཀླུ་ལ་ཆོག་པ་གྱི་དམིགས་བསལ་ལས་དོན་ཆོན་པ་ (༢༢%) དང་། ཆེད་ཀྱི་སྤྱོད་ཐུག་འཛུགས་ཆོན་པ་ (༡༥%) འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལྷན་ཆོག་པ་ (༡༢%) བཅས་ཡིན། ཉེ་བའི་ལོ་ཤས་ནང་མཉམ་འབྲེལ་ཀླུ་ལ་ཆོག་པ་གྱི་ཞི་བདེ་སྤྱོད་དང་ཆབ་སྲིད་ལས་དོན་དང་འབྲེལ་བའི་གནས་ཚུལ་སྤྱན་མེད་ཞུས་པ་རྣམས་འཕར་ཆ་ཆེན་པོ་བྱུང་ཉིད་ཆ་སྤྱོད་ཡོངས་ཀྱི་གྲངས་འཛོར་བརྒྱ་ཆ་ ༡༠ ཟིན་ཡོད། གནས་ཚུལ་སྤྱན་མེད་ཞུས་པའི་གྲངས་འཛོར་བརྒྱ་ཆ་ ༥ ཡི་ནང་མཉམ་འབྲེལ་ཀླུ་ལ་ཆོག་པ་གྱི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལྷན་ཆོག་པ་ལྷན་ཆོག་པ་དང་འབྲེལ་བ་དང་། བརྒྱ་ཆ་ ༩ རང་མཉམ་འབྲེལ་ཀླུ་ལ་ཆོག་པ་བདེ་འཇགས་ལྷན་ཆོག་པ་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པ་རེད། མཉམ་འབྲེལ་ཀླུ་ལ་ཆོག་པ་ཆེན་དང་། འཛུགས་ལྷན་ཆོག་པ། རང་དབང་ཅན་གྱི་ཞིབ་འཇུག་ཆོན་པ་བཅས་ཀྱི་གནས་ཚུལ་སྤྱན་མེད་ཞུས་པ་རྣམས་བརྒྱ་ཆ་ ༩ ལས་ཉུང་བ་ཆགས་ཡོད།

སྤྱན་རློབ་ཐོའི་མིང་ཉག་པ་ཡོད་པའི་གནས་ཚུལ་ལས་འཛིག་སྤྱོད་དང་སྤྱོད་པ་རྣམས་པ་མང་ཤོས་ (བརྒྱ་ཆ་༥༠) བྱུང་ཡོད་པ་དང་། དེའི་ཁོངས་སུ་ཆོས་ལན་སྤྱོད་ཀྱི་འཛིག་སྤྱོད་སྤྱོད་པ་ལ་ཡང་ཆུད་ཡོད། དེ་རྩིས་མང་ཤོས་གཉིས་པ་ནི་ཉེས་འཛོལ་དོན་ཉིག་ཞིབ་བྱས་པ། (བརྒྱ་ཆ་༢༤) བྱུང་ཡོད་པ་དང་། དེ་ནས་མཆོན་པས་བཅོས་པ། (བརྒྱ་ཆ་༢༡) བཅོན་འཇུག་བྱས་པ། (བརྒྱ་ཆ་༢༥) ལུས་ཐོག་ཆོས་རྒྱུད་བྱས་པ། (བརྒྱ་ཆ་༡༤ དེའི་ཁོངས་སུ་མི་ལྔ་བསད་ཡོད།) འགྲོ་འོང་བཀག་འགོག་བྱས་པ་(བརྒྱ་ཆ་༡༩) བཅས་བྱུང་ཡོད། གནས་ཚུལ་སྤྱོད་མཁན་གྱིས་ནང་མི་དང་ངོ་ཤེས་ཆོར་ཆོས་ལན་སྤྱོད་པ་ (བརྒྱ་ཆ་༡༥) དང་། གསོ་ལྷ་བྱས་པ། (བརྒྱ་ཆ་༡༣) འཛིག་ནས་སྤྱན་གཙུག་པ་(བརྒྱ་ཆ་༡༢) སྤྱོད་ཁང་སྤྱོད་པ་ལེར་རམ་རྒྱ་དངོས་བཅོན་འཛིག་ཀྱང་བྱས་པ་(བརྒྱ་ཆ་༡༡) བཅས་བྱུང་ཡོད་སྤྱོད་པ་རྣམས་དོན་དམིགས་གཞི་ལྷན་ཆོག་པ་ཀླུ་ལ་ཆོག་པ་ ༡༠ ལས་ཉུང་བ་ཐོན་ཡོད།

མི་སྐྱེས་ཀྱི་ཆེ་སློག་དང་ལུས་ཀྱི་རང་དབང་ལ་ཉེན་ཁའི་ཡོད་པའི་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་བུ་སྟོན་ལས་ཐར་པའི་ཆོས་ཐང་དེ་ནི། རང་བདེན་མིན་པའི་འཛིན་པ་ཐུང་དང་། བཀག་སྒྲིལ། རང་དབང་འཕྲོག་པ། རྒྱལ་སྟོན་། མིའི་ཆོས་ཐང་ལ་ཆེས་མེད་རྟོག་རྟེན་དང་། སློག་སློག་གཏོང་བ་སོགས་རྒྱལ་སྟོན་འཕྲོ་བ་མིའི་ཆོས་ཐང་གི་སྒྲིག་འདུགས་གཞན་གྱིས་སྤྱད་སྟེ་བ་ཉེད་པའི་ཆ་ཤས་ཤིག་ཀྱང་ཡིན། དེ་བཞིན་རྒྱལ་སྟོན་འཕྲོ་བ་མིའི་ཆོས་ཐང་གི་ཁྲིམས་ལུགསཀྱིས་རྒྱལ་ཁབ་ཁག་གིས་ཆོངས་ཆེན་དང་། རྒྱུར་འཕྲོ་བ་སྟོན་བཀག་སྒྲོམ་ཉེད་པའམ། འཕྲོ་བ་མིའི་ཆོས་ཐང་ཚོད་ལེན་པའམ་གཞུང་འབྲེལ་མིན་པའི་ཆོག་ལས་ལ། (NGO) ཁག་གི་སྤྱི་ཚབ་རྒྱལ་སྟོན་ཆོག་ལས་འདུར་ཞུགས་པར་བཀག་འཕྲོག་བྱས་ཆེ་རྒྱལ་སྟོན་འཕྲོ་བ་མིའི་ཆོས་ཐང་གི་ཆེང་ས་ཡིག་དོན་ཚན་ ༡༩ པའི་ནང་གསལ་པའི་འཕྲོ་འོང་གི་རང་དབང་ལ་འགལ་འཛོལ་བྱུང་བ་ཡིན་པའི་ཐག་གཅོད་བྱས་ཡོད།⁹

[illegible]

ལེའུ་གཉིས་པ།

ཉན་ཁའི་དབྱང་ཞིབ།¹¹

11 འདི་ག་ཕྱི་ཚན་ནང་ཚོས་[ཐབས་ས་མདུན་མའི་ཐོབ་ཐང་ཚོད་ལེན་ཆོགས་པ།](#) [རང་དབང་ཁང་པ།](#) [རྒྱལ་ཆོགས་ཀྱི་འགྲོ་བ་མའི་ཐོབ་ཐང་ལྟན་ཁང་དང་རྒྱལ་ཁྱི་སྤང་སྤྱོད་ཁང་](#)
བཅས་ཀྱི་ལས་དོན་གཤམ་ཆེན་རྣམས་རྒྱ་ཆར་བཀོལ་སྤྱོད་བྱས་ཡོད་པས་ཁོད་རྣམས་ལ་བཀའ་ཁྲིན་ཆེ།

ངོས་རང་གྲངས་ཉུང་མི་རིགས་ཀྱི་གནད་དོན་སྐོར་གྱི་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཆོག་གས་ཀྱི་བཟོ་སྐྲུན་ཆོག་གས་འདུར་
མགོན་འཛོད་རྗེས། [...] ངས་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཆོག་གས་ལ་ང་རང་པ་ཡུལ་དུ་ལོག་སྐབས་ངའི་ལས་
དབང་ག་འདྲ་ཆགས་མིན་ངས་མི་ཤེས་ཞེས་བཤེད་དགོས་བྱུང་།”

མིང་འགོད་འདོད་མེད་པའི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ཙུང་ལེན་པ་ཞིག་ནས།

འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ཙུང་ལེན་པ་ཆོར་ཉེན་ཁ་འབྲུད་པའི་སྤྱི་ཤིང་གི་ས་གནས་དང་འཛམ་གླིང་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཆོག་གས་ཀྱི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་སྤྱི་གཙུག་ཁག་དང་འབྲེལ་
བ་བྱེད་རྒྱུར་འཛམ་གླིང་གཞི་རྒྱུ་ལ་ཐབས་བྱས་ཆེ་རྒྱལ་ཆོག་གས་ཀྱི་སྤྱི་གཙུག་ཁག་དེ་རྩལ་པ་ལྷན་པའི་བྱེད་སྒོ་ཁག་ལ་ཏ་ཅང་གཞི་དག་ཅན་ཞིག་ཡིན། འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ཙུང་
ལེན་པས་ས་གནས་ས་ཐོག་གི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་གི་གནས་སྡངས་དང་འབྲེལ་བའི་གནས་ཚུལ་དང་ལྷ་ཚུལ་གལ་ཆེན་རིགས་འབྱེར་ཡོང་གི་ཡོད་པ་དང་། རྒྱལ་སྤྱི་དང་
ས་གནས་ཀྱི་ལྷན་ཁང་ཁག་གིས་ཀྱང་ཁོ་ཆའི་གནས་ཚུལ་རྒྱུས་མཐའ་དང་འདྲུག་སྟོན་མ་ཐུན་འགྱུར་དེ་དག་ལ་གཞི་བཅོལ་ནས་གནས་ཚུལ་ཤེས་རྟོགས་ཀྱི་ཐག་གཅོད་
བྱེད་ཀྱི་ཡོད།

ཆོན་ཀྱང་སྐབས་མ་ལེགས་པ་ཞིག་ལ་སྤྱི་དགུང་གི་སྤྱི་གཙུག་ཁག་གིས་འགན་འཁུར་མི་བྱེད་པ་དང་། ཆེད་མངགས་སྤང་མེད་དུ་འཛིན་པ། ཡང་ན་ཆེད་མངགས་བར་
ཆད་གཏོང་བ་བཅས་ཀྱི་གནས་ཚུལ་རིགས་ཡོད་པ་དང་། གནས་སྡངས་དེ་འདྲའི་ཚོག་ཏུ་སྤྱི་ཚོལ་སྤྱོད་ཆེན་པོས་སྐྱོད་ཆ་འོད་མཁན་གྱི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ཙུང་ལེན་པར་ཉེན་ཁ་
ཆེ་དུ་འགྲོ་གི་ཡོད།

འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ཙུང་ལེན་པ་ཆོར་སྤྱི་དང་ས་གནས་ཀྱི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་གི་ལས་དོན་སྐྱབ་རྒྱ་གལ་ཆེ་ཆགས་ཡོད་ནའང་། དེས་ཁོང་ཆོར་ཉེན་ཁ་ཆེན་པོ་འབྲུད་
སྤྱིད་པ་ཆ་ཆང་ཤེས་པའི་ཐོག་སྐྱབ་དགོས་པ་ཤིང་། གང་ལ་ཟེར་ན་འཛམ་གླིང་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཆོག་གས་ལྟ་བུའི་ལམ་ལུགས་སམ་སྤྱི་གཙུག་ཁག་ནི་རྒྱུད་རིང་ཞིག་ཏུ་སྤང་སྤྱིད་
པས། དེ་དང་འབྲེལ་བ་བྱེད་སྐབས་འབྲུད་སྤྱིད་པའི་ཉེན་ཁ་ནམས་རྒྱུད་རྒྱུད་ཞིག་ཡིན་པར་ཆོད་དཔག་གི་བསམ་ཚུལ་ཞིག་ཡོད་སྤྱིད། མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཆོག་གས་དང་འབྲེལ་
བ་བྱེད་འདོད་ཡོད་མཁན་ཆོས་རྒྱལ་ཁབ་འགའ་ཞིག་གིས་རྒྱལ་སྤྱི་དང་རྒྱ་ཆའི་རང་བཞིན་གྱི་སྤྱོད་སྤྱོད་ཐོག་གནས་ཚུལ་གང་ཞིག་ཐོས་རྒྱུ་ཡོད་མེད་ལ་ཆོད་འཛིན་བྱེད་ཐུབ་
པའི་རྩལ་པ་དེར་གལ་གནད་རི་ཅིམ་སྤྱོད་ཀྱི་ཡོད་པ་དང་། དེར་བརྟེན་བྱེད་སྤྱོད་དང་འབྲེལ་བའི་ཡོང་སྤྱིད་པའི་ཉེན་ཁ་དེ་ཤེས་དགོས། དེ་བཞིན་རྒྱལ་ཁབ་དང་མཁས་དབང་མང་
པོ་ཞིག་གིས་རྒྱལ་སྤྱི་དང་རྒྱ་ཆའི་རང་བཞིན་གྱི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་གི་ལས་ཁུངས་དང་སྤྱི་གཙུག་ཁག་ཁག་དང་མཉམ་ལས་བྱེད་པའམ་མཉམ་ལས་བྱེད་ཐབས་བྱེད་སྐབས་
འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ཙུང་ལེན་པ་ཆོར་ཉེན་ཁ་འོ་མ་འབྲུད་སྤྱིད་མིན་ཤེས་དགའ་བ་ཞིག་ཡིན་སྤྱིད།

རྒྱལ་སྤྱིའི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ཞབས་ཞུ་ཁང་གི་ཉམས་སྤྱོད་ལྟར་ཉེན་ཁ་བཟོ་སྤྱིད་པའི་བྱེད་སྒོ་ཁག་ནི།

- མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཆོག་གས་ཀྱི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལས་དོན་བྱེད་སྒོ་གས་སྐོར་ཏུ་ཐོག་དང་ཏུ་ཐོག་མིན་པའི་སྤྱོད་བཟར་སྤྱད་པ་དང་། སྤྱོད་བཟར་ལ་ཞུགས་པ། ཡང་ན་དེ་ལ་མ་ཐུན་
འགྱུར་སྤྱད་པ།
- མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཆོག་གས་ཀྱི་སྤྱི་ཚོལ་ཞིག་གས་རྒྱལ་སྤྱིའི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་གོང་འཕེལ་གཏོང་སྒོ་གས་དང་འབྲེལ་བའི་གནད་དོན་ཐོས་བསྐྱར་བྱེད་པའི་གྲྭ་སྤྱི་གཙུག་གི་ཆེད་དུ་ཐོས་
མོལ་ཆོག་གས་འདུ་གཉེར་བའམ་ལས་དོན་སྤྱོད་པ།
- མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཆོག་གས་ཀྱི་ལས་ཁུངས་དང་ཆེད་ཁས་མི་སྤྱར་ཏུ་ཐོག་གི་བདེ་འཇགས་ཞན་པའི་སྤྱིངས་ཆ་བརྒྱད་གནས་ཚུལ་གཏོང་པ།
- འཛམ་གླིང་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཆོག་གས་ཀྱི་ཆེད་ལས་མི་སྤྱད་མིགས་བསལ་འགྲོ་ལུགས་གི་དབང་འཛིན་པ་དང་། རྒྱལ་ཆོག་གས་ཀྱི་ཆེད་ལས་ཤིག་སྤྱི་གཙུག་ཁག་ཀྱི་ཆོག་གས་མི་སྤྱི་གས་ལ་
དངོས་སུ་ཐུག་འབྲུད་དམ་ཏུ་ལམ་བརྒྱུད་ནས་གནས་ཚུལ་མཁོ་སྤྱོད་དང་གསལ་བཤད་བྱེད་པ།
- མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཆོག་གས་ཀྱི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལྷན་ཁང་གི་གཙོ་འཛིན་སྤྱི་གས་འབྲེལ་ཡོད་མི་སྤྱར་ཡོངས་ཁུལ་འཕྲིན་ཡིག་དང་གསལ་བསྐྱགས་འབྲེམས་སྤྱོད་བྱེད་པ།
- རྒྱལ་ཆོག་གས་ཀྱི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལྷན་ཁང་གི་སྤྱི་གས་ཀྱི་གལ་ཆེན་ཆོག་གས་ཆེན་གྱི་སྟོན་དུ་བྱེད་པའི་འབྲེལ་བའི་ཆོག་གས་འདུར་མཉམ་ཞུགས་བྱེད་པ།
- རྒྱལ་ཆོག་གས་ཀྱི་ལས་དོན་དང་། གསལ་བཤད། བརྒྱུད་རིམ། ཡང་ན་རྒྱལ་ཁབ་བྱེད་སྒྲུབ་པ་ཞིག་ལ་བཏོན་པའི་རྒྱལ་ཆོག་གས་ཀྱི་འཆར་གཞི་འཕེལ་འོས་སྤྱོད་ལ་གཞི་བཅོལ་ནས་དམིགས་
སུ་བཀར་ཏེ་དོ་སྤྱོད་བྱེད་པའམ་དེ་མིན་གསར་འགྱུར་བརྒྱུད་ལམ་མམ་སྤྱི་ཆོག་གས་བརྒྱུད་ལམ་ཐོག་དབྱེད་བཤེད་སྤྱོད་པ།

- མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་ཡིག་ཆ་ཁྱབ་སྤེལ་དང་འོས་སྤྱོད་བསམ་འཆར་དང་འབྲེལ་བའི་སྤྱི་དྲུང་གི་ལས་འགུལ་འགོ་འཇུག་གི་ཁོ་སྤྱོད་པ།
- འོས་སྤྱོད་བསམ་འཆར་ལག་བསྟར་བྱས་པར་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ལ་བྱ་རྒྱུ་འདོད་པ་དང་། འཇུག་སྤྱོད་ ལྷན་མེད་ལྷན་པ་བཅས་ཡིན།

ངས་རང་གཞན་ཆང་མ་སྤྱད་ཆོལ་ལན་ལས་ཐོ་ལྷན་སྤྱོད་བྱས་པམ།

གལ་སྤྱི་དེ་དང་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་སམ་རྒྱལ་སྤྱི་ཡང་ན་ས་གནས་ཀྱི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལས་ལུགས་དང་མཉམ་ལས་བྱས་པའམ་མཉམ་ལས་བྱེད་ཐབས་བྱས་པའི་འབྲས་བུར་ཆོལ་ལན་མནར་གཅོད་ཐོག་ཡོད་ན། སྤྱི་ཡང་ན་མཉམ་ལས་བྱས་ཏེ་ཆོལ་ལན་ཐོག་རྒྱུ་འབྲས་འདོད་མེད་པར་སྤྱུམ།

གལ་ཏེ་བྱེད་ཀྱིས་ལག་དེབ་འདིའི་ནང་གསལ་བའི་བརྒྱུད་ལམ་གང་རུང་བརྒྱུད་དེ་ཆོལ་ལན་སློག་པའི་གནས་ཚུལ་ཞིག་ལྷན་མེད་ལྷན་པ་འཆར་ཡོད་ན། བྱེད་ཀྱིས་ཆོལ་ལན་སློག་པའི་གནས་ཚུལ་ཞིག་ཡིག་ཐོག་ཏུ་འགོད་པར་ཉེན་ཁ་གང་ཡོད་དེ་ཡང་ཉུག་ཏུ་བསམ་གཞིགས་བྱེད་དགོས། གསལ་བསྐྱགས་བྱས་པ་དེས་སྤྱོད་ཀྱི་ཕན་ཐུས་ཤིག་ཐོན་ཡོད་ནའང་། དེས་བྱེད་དང་བྱེད་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་ལས་རྒྱུས། འབྲེལ་ཡོད། ནང་མི་བཅས་ལ་ཉེན་ཁ་ཆེ་རུ་གཏོང་བ་ཡང་ཡོད་སྤྱི།

ལག་དེབ་འདིའི་ནང་བཏོན་པའི་བསམ་འཆར་ཀྱི་རྒྱུད་ལམ་མང་པོ་ཞིག་གིས་གཞོན་སྤྱོད་མི་ཡོང་བའི་ཐབས་ལམ་ཞིག་དང་། གང་སྤྱབ་ཅི་སྤྱབ་ཀྱིས་ཉེན་ཁ་ཡོད་པའི་མིའི་བདེ་འཇགས་ལ་བསམ་གཞིགས་བྱེད་པ་ཞིག་ཡིན། དཔེར་ན། སྤྱི་ཁྱབ་བྱུང་ཆེད་སྤྱན་རྟོན་དུ་ (ལེ་ཆན་ ༣༡༥ ལ་གཞིགས།) འབྲེལ་ཡོད་མི་སྤྱི་མངོན་གསལ་དོན་པོས་ཆོག་མཆན་སྤྱད་པར་གནད་དོན་གང་ཡང་འབོད་རྒྱ་མིན་པ་དང་། གནས་སྤངས་ཁ་ཤས་ནང་སྤྱན་རྟོན་ནང་མིང་མེད་པའི་གནད་དོན་འགོད་རྒྱ་ཡིན་པ་རེད། དེ་ལྟར་ནའང་། བྱེད་དང་གི་གནས་ཚུལ་དེ་ཡོངས་བསྐྱགས་ཡིག་ཆར་བཀོད་རྒྱ་མིན་པའི་ཐོབ་ཐང་ཀྱི་ཡོད་ནའང་ལྷན་གྱི་དཔྱད་ཀྱི་ཕན་ཐུས་ཤིག་རྒྱ་མཆན་ཡོད་དེ། འདིས་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ལ་ཆོལ་ལན་ཀྱི་བྱ་སྤྱོད་དེའི་ཁྱབ་ཆད་དང་ནམ་པ་རྩིས་དེ་ཤེས་རྟོགས་ཡོང་བར་མན་ཐོགས་ཡོད་པ་དང་། དེས་ལན་འདེབས་འོས་འཆམས་ཤིག་ཡོང་བར་མན་ཐོགས་ཡོད།

3.3. ཉེན་ཁའི་དབྱེད་ཞིབ། སྤྱི་བརྗོད་པམ།

ལེ་ལུ་འདིས་འཛུལ་སྤྱོད་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་མཉམ་ལུགས་དང་འབྲེལ་བའི་འཛིགས་སྤྱུལ་དང་ཆོལ་ལན་ཀྱི་ཉེན་ཁར་དབྱེད་ཞིབ་དང་ཉེན་ཁ་ཉུང་རུ་གཏོང་བའི་གོམ་སྤྱོད་པམ་ཁག་གསལ་སྤྱོད་བྱས་ཡོད།

བྱེད་ཀྱིས་ཉེན་ཁ་ཉུང་རུ་གཏོང་བའི་ཐབས་བྱས་པ་ལྷན་པ་ཞིག་ལག་བསྟར་བྱེད་དགོས་པ་གསལ་གསལ།

- ཉེན་ཁའི་དབྱེད་ཞིབ་ཁག་ཞིབ་ཆགས་པོ་ཞིག་བཟོ་དགོས་པ་དང་། ཡག་ཤོས་ལ་ལས་རྒྱུས་ཀྱི་བསྐྱར་ཞིབ་བྱེད་པ་དང་། ཉུག་ཏུ་སྤྱོད་ཐོག་གནས་ཚུལ་ཁ་སྤྱོད་བྱེད་དགོས།
- བྱེད་ཀྱིས་ཉེན་ཁ་ཐོ་ཅས་དང་ལེན་བྱེད་པའི་ཆད་གཞི་ཐག་གཅོད་བྱེད་དགོས། (ཉེན་ཁ་གཅིག་ཀྱང་མེད་པའི་གནས་སྤངས་ཤིག་གི་འོག་ལས་ཀ་བྱེད་རྒྱ་པལ་ཆེར་ཡོང་མི་སྤྱི་བར་སོང་བསམ་སྤྱོད་པམ་སྤྱོད་པམ།)
- སྤྱོད་ཐབས་ལས་ཡོད་པའི་འཆར་གཞི་ཞིག་བཟོ་དགོས།
 - བྱེད་ཀྱི་ཞན་ཆ་ཉུང་རུ་གཏོང་བ་དང་།
 - ཐུས་པ་ཆེ་རུ་གཏོང་བའི་ཆད་སྤྱོད་ཐབས་ལམ་ཡོད་པའི་འཆར་གཞི་ཞིག་བཟོ་དགོས།

བྱེད་དང་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་དང་འབྲེལ་བ་གང་ཞིག་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་རུང་དེས་པར་དུ་ཉེན་ཁ་ཡོད་མེད་ཀྱི་དབྱེད་ཞིབ་བྱེད་དགོས། ཉེན་ཁ་ཡོད་མེད་ཀྱི་དབྱེད་ཞིབ་བྱས་ཆེ་བྱེད་ཀྱི་དམིགས་བཀའ་གནས་སྤངས་དང་བསྤྱོད་ནས་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་དང་འབྲེལ་བ་བྱས་པ་ལས་བྱུང་བའི་འཇུག་འབྲས་དང་ཉེན་ཁར་ཆུད་སྤྱི་དཔྱད་པ་རྣམས་ལ་བསམ་སྤྱོད་གཏོང་བྱས། ང་ཆོ་ཆང་མར་ཉེན་ཁའི་རྣམ་པ་མི་འདྲ་བ་ཡོད་པ་དེ་ནི་མི་སྤྱོད་ཀྱི་བྱེད་ཆེས་དང་ང་ཆོ་འཆོ་སྤྱོད་བྱེད་པའི་ཁོར་ལུག་གསལ་ཡང་ན་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་དབང་ཆའི་འགྲུར་འགྲོས་ལ་རག་ལུས་ཡོད། གནས་སྤངས་ལེགས་ཤོས་ནི་བྱེད་ལ་ཉེན་ཁ་འབྲས་པ་ཞིག་ཡིན་དགོས་མོད། འོན་ཀྱང་ཉེན་ཁ་འབྲས་སྤྱི་དཔྱད་པ་རྣམས་སྤྱོད་དཔག་བྱས་ཏེ་ཉེན་ཁ་ཉུང་རུ་གཏོང་བ་དང་འབྲས་པའི་ཉེན་ཁ་དེ་སེལ་ཐབས་ཀྱི་

འཆར་གཞི་ཞིག་ཡོད་དགོས། ཁྱེད་རང་གི་སྤྱོད་ཉིད་དང་། ལས་རྟོགས། འབྲེལ་ཡོད། ཚོགས་པ་སོགས་ལ་འད་ཉེན་ཁ་ཡོད་མིན་པ་སེམས་ལ་ངེས་དགོས། ཉེན་ཁར་དབྱེད་ཞིབ་བྱེད་སྐབས་
དངོས་ཤུགས་བརྒྱན་གསུམ་གྱི་དམིགས་འབེན་དུ་བརྩིས་ནས་སེམས་ནང་འཛིན་དགོས།

གཤམ་གྱི་ཉེན་ཁའི་བརྩི་ཐབས་འདི་ནི་ཁྱེད་ལ་འཕྲད་པའི་ཉེན་ཁ་ངོས་འཛིན་པ་དང་། དབྱེད་ཞིབ་བྱེད་པ། ཉུང་དུ་གཏོང་བ་བཅས་ལ་རོགས་པའི་བྱེད་པའི་ལག་ཆ་ཞིག་ཡིན་ཞིང་། སྤྱིར་
གཤམ་གསལ་ལྟར་འགོ་སྤོང་པ་ཡིན།

$$\text{ཉེན་ཁ} = \frac{\text{འཛིན་གས་སྤྱུལ་} \times \text{ཞན་ཆ}}{\text{རྩས་པ།}}$$

འཛིན་གས་སྤྱུལ་ནི་ཁྱེད་རང་ངས་ཁྱེད་ཀྱི་ནང་མི། ལས་རྟོགས་སམ་གྲོགས་སོ། ཁྱེད་ཀྱི་ཚོགས་པ་བཅས་ལ་ཁ་གཏད་དུ་བྱུང་མིན་པ་དང་མི་སྲིད་པའི་གཞོན་འཆེ་ཅན་ནས་བྱ་བ་ངན་པའི་གནས་
ཚུལ་ཞིག་ཡིན་ཞིང་། འཛིན་གས་སྤྱུལ་ནི་ཁྱེད་ཀྱི་བྱ་སྤྱོད་ལ་མ་ལྟོས་པར་ཡོད་མིན་པ་ཞིག་ཡིན། དཔེར་ན། མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ལ་འབྲེལ་གཏུག་བྱས་པར་བརྟེན་ནས་རྒྱལ་ཚོགས་
ཀྱི་ཁང་པའི་ནང་དུ་འགྲོ་ཡོང་བཀག་འགོག་དང་། ཁྱེད་ལ་བར་ལེན་བའམ་རྗེས་འདེད་བྱས་པ། མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ལ་འབྲེལ་གཏུག་བྱས་པའི་རྒྱུ་གྱུར་འཛིན་བརྒྱུད་བྱས་པ་
སོགས་ཡིན།

ཞན་ཆ་ནི་ཁྱེད་རང་དང་། ཁྱེད་ཀྱི་ནང་མི། ལས་རྟོགས། འབྲེལ་ཡོད། ཡང་ན་ཁྱེད་ཀྱི་ཚོགས་པ་བཅས་ལ་ཉེན་ཁ་བཟོ་མཁན་གྱི་གནས་ཚུལ་ངན་པ་གང་ཡང་བྱུང་བ་ཞིག་གས། ཉེན་ཁའི་གོ་
སྐབས་སམ་ཤུགས་རྒྱུ་ཆེ་དུ་གཏོང་མཁན་ཞིག་ལ་གོ་དགོས། ཞན་ཆ་ནི་ཁྱེད་རང་ལ་ཆོད་འཛིན་ཆེ་བའི་གནས་སྣང་སྟེ། དཔེར་ན་ཁྱེད་ཀྱི་གཤམ་ཀ་དང་སྒྲེང་གྱི་འབྲེལ་བ་ལྟ་བུ་དང་། ཡང་
ན་ཁྱེད་རང་ལ་ཆོད་འཛིན་ཉུང་བའི་གནས་སྣང་སྟེ། དཔེར་ན་ཁྱེད་རང་ཡོང་སའི་རྒྱལ་ཁབ་ལྟ་བུ་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་མིན།

དེ་ལས་ཐོག་སྟེ། རྩས་པ་ནི་ཁྱེད་དང་། ཁྱེད་ཀྱི་ནང་མི། ཁྱེད་ཀྱི་ལས་རྟོགས། ཁྱེད་ཀྱི་འབྲེལ་ཡོད། ཡང་ན་ཁྱེད་ཀྱི་ཚོགས་པ་བཅས་ལ་ཉེན་ཁ་འཕྲད་མིན་པའི་གནས་ཚུལ་ཉུང་དུ་གཏོང་བའམ།
ཉེན་ཁའི་གོ་སྐབས་དང་ཤུགས་རྒྱུ་ཆེ་དུ་གཏོང་བའི་པན་རྩས་ཅན་གྱི་རྒྱ་རྒྱུ་གང་ཡིན་པ་དེ་ཡིན།

མང་ཆེ་བར་ཞན་ཆ་དང་རྩས་པ་གཉིས་ནི་དབྱེད་ཁམ་གྱི་གོ་ངོས་གཉིས་ལྟ་བུ་རེད། ཁྱེད་ཀྱིས་སོ་སོའི་ཞན་ཆར་གཏོང་ལེན་བྱེད་སྐབས། རང་གི་རྩས་པ་ཆེ་དུ་གཏོང་གི་ཡོད།

**ཉེན་ཁ་ནི་འཛིན་གས་སྤྱུལ་གྱི་ཤུགས་རྒྱུ་ཆེ་དང་བྱུང་མིན་པའི་གནས་ཚུལ་ཞིག་ཡིན་པ་དང་། དེ་ནི་ཁྱེད་ཀྱི་ཞན་ཆའི་རང་བཞིན་གྱིས་ཉེན་ཁ་ཆེ་དུ་གཏོང་བ་དང་། རྩས་པ་ལྡན་པའི་རང་བཞིན་
གྱིས་ཉེན་ཁ་ཉུང་དུ་གཏོང་བ་ཡིན།**

ཉེན་ཁའི་དབྱེད་ཞིབ་ལག་པོ་ཞིག་བྱེད་པར་ཁྱེད་ཀྱིས་གཤམ་གྱི་གནད་དོན་རྣམས་ལ་བསམ་གཞིག་བྱེད་དགོས།

- ཁྱེད་ལ་འཕྲད་མིན་པའི་ཉེན་ཁའི་རིགས་འདྲ་མིན་ཡོད་པ།
- ཉེན་ཁ་འདི་དག་འབྱུང་མིན་པའི་གནས་བབ།
- ཉེན་ཁ་འདི་དག་འབྱུང་ཆེ་ཤུགས་རྒྱུ་ཆེ་ཡོད་ཐད།
- ཁྱེད་ཀྱི་ཞན་ཆ།
- ཉེན་ཁ་དེ་དག་ལ་སྤོང་འགོག་དང་གཏོང་ལེན་བྱེད་པའི་རྩས་པ་བཅས་ཡིན།

ཉེན་ཁའི་དབྱེད་ཞིབ་ཀྱི་ལས་དོན་སྤེལ་བར་དངོས་ཡོད་གནས་ཚུལ་གང་མང་བསྐྱུ་བྱ་བ་རྒྱ་གལ་ཆེན་པོ་ཡིན་པ་དང་། དེའི་ནང་གནས་སྣང་འདྲ་མཚུངས་ཀྱི་ལས་འགལ་བའི་ཉམས་སྦྱོར་
དང་། དེ་བཞིན་གཞོན་འཆེའི་རྣམ་པ་ཡོད་མེད་ཀྱི་གྲངས་ཐོ་དང་ཞིབ་འཇུག་སོགས་ཚུད་ཡོད། བྱུང་ན་ཁྱེད་ཀྱི་ལས་རྟོགས་དང་མཉམ་དུ་གྲོས་བསྟར་བྱེད་པ་དང་། བྱི་ཕྱོགས་ཀྱི་ལྟ་ཚུལ་
འཆོལ་ཐབས་བྱེད་དགོས་པ་ (རྒྱལ་སྤྱིའི་འགྲོ་བ་མའི་ཐོབ་ཐང་ཞབས་ཞུ་ཁང་གིས་ཁྱེད་ལ་རོགས་རམ་བྱེད་བྱས།) དང་ཁྱེད་ལ་རག་པའི་གནས་ཚུལ་གྱིས་ཁྱེད་ཀྱི་ཆོད་དཔག་ལ་དོགས་
སྦྱོར་བྱེད་དགོས།

༡.༡.༡. ཡོང་ཉེན་ཆེ་བའི་ཉེན་ཁར་དབྱུང་ཞིབ་བྱེད་པ།

ཁྱེད་རང་ལ་འཕྲད་མིང་པའི་ཉེན་ཁའི་རང་བཞིན་དང་ལུགས་ཀྱིན་སྒྲོར་དབྱེད་ཞིབ་ཤེད་རྒྱ་གལ་ཆེན་པོ་རེད། ཉེན་ཁ་ནི་ལུས་སེམས་གཉིས་དང་། ང་རྒྱ། གནས་རྩིས། ལྷན་ཁྲགས། ཆཔ་མིང་། ཁོང་ལུགས་དང་ལའ་འཁྱོད། འཁྱོ་བ་མིའི་ཐོན་ཁུངས། བཀོད་རྒྱས་སྤངས་པ་འཛིན་སྟགས་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པ་ཡིན། དཔེར་ན། ང་རྒྱའི་པོ་ལྷ་ཤེད་པ་ནི་ང་རྒྱའི་རང་བཞིན་ཡིན་ཡང་། ཁྱེད་རང་ལ་སེམས་ཁམས་ཀྱི་ལུགས་ཀྱིན་ཐེབས་མིང་པ་དེ་ཁྱེད་ཀྱིས་གཤམ་གསལ་དོན་ཚན་རྣམས་ལ་བསམ་གཞིག་ཤེད་དགོས།

ནག་ཉེས་བཅོ་མཁན་གྱི་རིགས།	སོ་སོར་འདྲི་དགོས་པའི་དྲི་བ།	ཡིག་ཐོག་ཏུ་བཞག་པའི་ཉེན་ཁ་དང་ཚོལ་ལན་སྟོན་སྟངས་ཀྱི་རིགས་ (མང་པོས་ནས་ཉུང་པོས་བར་)
རྒྱལ་ཁབ་དང་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་སྤྱི་གཞུང་གས་ ཁག་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་མི་སྣ།	ཁྱེད་ཀྱི་གཞུང་ཕྱོགས་ནས་གནད་དོན་འདིའི་ཐོག་ལས་ཀ་བྱེད་མཁན་ཚམས་ལ་ཚོལ་ལན་སྟོན་པ་དང་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཆོག་གས་དང་མཉམ་ལས་བྱེད་མཁན་གྱི་ཡོངས་ལ་ཚོལ་ལན་སྟོན་པའི་བྱ་སྤྱོད་སྟེལ་ཡོད་དམ། <u>རྒྱལ་སྤྱིའི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་</u> ཞབས་ཞུ་ཁང་གི་ཚོལ་ལན་མཆམས་འཛོག་དགོས་ཞེས་པའི་གངས་ཐོའི་ཡིག་མཛོད་ཞེས་པ་དེར་གཟིགས་རོགས། ■ ཁྱེད་ཀྱིས་མཉམ་ཞུགས་བྱས་པ་མངོན་གསལ་ཇི་ཅམ་ཡོད་དམ། ■ ཁྱེད་ཀྱི་སྲིད་གཞུང་གིས་ཁྱེད་རང་གང་ཞིག་བྱེད་བཞིན་པ་ཤེས་ཀྱི་ཡོད་དམ། ■ ཁྱེད་ཀྱིས་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཆོག་གས་ཐོག་འབྲེར་འཆར་ཡོད་པའི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་གི་གནད་དོན་དེ་ཁྱེད་ཀྱི་སྲིད་གཞུང་གིས་ཆོར་བ་ཆེན་པོ་བྱེད་དགོས་པའི་གནད་དོན་ཞིག་རེད་དམ། ■ ས་གནས་སམ། རྒྱལ་ཡོངས་ཀྱི་དབང་འཛིན་པ་ཆོས་སྤར་བྱུང་གི་གནད་དོན་འདི་དང་འབྲེལ་བའི་ཐོབ་ཐང་ཚོད་ལེན་པ་ཆོས་ལས་དོན་སྟེལ་བར་ཡ་ལན་ཇི་ལྟར་སྤྱད་ཡོད་དམ། ■ ཁྱེད་ཀྱིས་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཆོག་གས་སུ་ལས་དོན་སྟེལ་བ་ལས་དབང་འཛིན་པ་སུ་ལ་ཤུགས་རྒྱུན་རན་པ་ཐེབས་སྲིད་དམ། ■ ཁྱོད་ཆོར་ཁྱེད་དང་། ཁྱེད་ཀྱི་ལས་རོགས། ཡང་ན་ཁྱེད་ཀྱི་ནང་མི་བཅས་ལ་དམིགས་འབེན་བཟུང་བའི་མ་ཐུན་རྒྱུན་གང་ཡོད་དམ། ■ ཁྱེད་ཀྱི་གཞུང་གིས་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ཚོད་ལེན་པ་ཆོའི་ཐོབ་ཐང་དང་། དམངས་ཁྲིད་སྤྱི་ཆོག་གས་ཀྱིས་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཆོག་གས་ལ་འབྲེལ་གཏུགས་བྱེད་པ། མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཆོག་གས་ཀྱིས་ཚོལ་ལན་གྱི་བྱ་སྤྱོད་ལ་གཏོར་ལེན་བྱེད་པའི་ལས་འགན་བཅས་ཀྱི་ལངས་ཕྱོགས་གང་ཡིན་ནམ། ■ ཁྱེད་ཀྱི་སྲིད་གཞུང་ལ་ད་ལྟའི་ཆར་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཆོག་གས་ཀྱི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་གི་ལས་དོན་གྱི་ཁྲིངས་སུ་ལས་གནས་དམིགས་བསལ་གང་ཡོད་དམ། ■ (དཔེར་ན། འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལྟན་ཁང་གི་ཆོག་གས་གཙོ་ལྟ་བུ།) ད་བར་གནད་དོན་འདི་དག་དང་འབྲེལ་བའི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ཚོད་ལེན་བའམ་འབྲེལ་ཡོད་གཞན་གྱི་ལས་དོན་གང་ཞིག་ལ་བརྟེན་ནས་འབྲེལ་ཡོད་ཆོག་གས་སྟེ་ཁག་གིས་ཡ་ལན་ཇི་ལྟར་བྱས་ཡོད་དམ། ■ གནད་དོན་འདི་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ཚོད་ལེན་པ་གཞན་དག་ལ་དམིགས་འབེན་བཟུང་ཡོད་དམ། ■ ཁྱེད་ཀྱི་རྒྱལ་ནང་གི་ལས་རོགས་གཞན་ཆོས་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཆོག་གས་དང་མཉམ་དུ་ལས་དོན་སྟེལ་སྐབས་ཉམས་སྲོང་གང་འདྲ་བྱུང་ཡོད་དམ།	ཚོལ་ལན་སྟོན་སྟངས་མང་པོས་ནས་ཉུང་པོས་བར་གྱི་གོ་རིམ་གཤམ་གསལ། ■ འཛིགས་སྐྱལ་/སྤྱིགས་ར་སྐྱལ་བ། ■ མཆན་སྤྱད། ■ འགྲོ་འོང་བཀག་སྟོམ། ■ ལུས་ཐོག་ཉེས་རྟུང་། ■ སོ་ལྷ། ■ བཀག་ཉར་/བཅོན་འཇུག ■ ཉེས་འཇུགས་/རྟོག་ཞིབ་/ལུ་གཏུག ■ རྒྱ་དངོས་ལ་གཏོར་བ་ཤིག་/སྟོན་བཤེར་/རྒྱ་ཁོར་གཞུང་བཞེས་བཅས། ■ ནང་མི་དང་ཕྱོགས་པོ། རོ་ཤེས་བཅས་ལ་དམིགས་འབེན། ■ འཛིན་སྲོང་གིས་ཚོལ་ལན་སྟོན་པ། ■ ག་ཐོག་གིས་མནར་གཅོད། ■ མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཆོག་གས་ཀྱི་ཆེད་མཁས་པ་དང་སྤྱི་ཆབ་ལ་འབྲེལ་གཏུག་བཀག་སྟོམ། ■ བཅོན་འཇུག་གི་གནས་སྟངས་དེ་དག་ཇི་སྟབས་གཏོར་བ། ■ གར་སོང་ཆ་མེད་དུ་བཅོ་བ་བཅོན་ཁྱེད། ■ ཆེད་ལས་དང་འབྲེལ་བའི་འཁོན་ལན་སྟོན་པ། ■ མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཆོག་གས་ཀྱི་ལས་ཁུངས་སུ་འགྲོ་འོང་བཀག་སྟོམ། ■ ཕྱིར་འབྲུད་མཐོང་མཆན་མ་སྤྱད་པ།

ནག་ཉེས་བཅོམ་ཁན་གྱི་རིགས།	སོ་སོར་འདྲི་དགོས་པའི་དྲི་བ།	ཡིག་ཐོག་ཏུ་བཀོད་པའི་ཉེན་ཁ་དང་ཚོལ་ལན་སྟོན་སྒྲུངས་ཀྱི་རིགས་ (མང་ཤོས་ནས་ཉུང་ཤོས་བར)
མིང་གཞུང་གི་མངའ་ཁོངས་མིན་པའི་ཕྱི་ཆོན་ཉེ། དཔེར་ན། གསར་འགྱུར་བརྒྱུད་ལམ་དང་། ཆོང་ དོན། རྒྱལ་ཁོངས་མིན་པའི་དཔལ་ལྷན་གྱི་བཅས།	■ གསར་འགྱུར་བརྒྱུད་ལམ་དང་། སྒྲིབ་གཉེར་ཕྱི་ཆོན། དེ་མིན་སྤྱི་ ཆོག་གི་ཆོག་ས་མི་སོགས་གཞུང་ཁོངས་མིན་པའི་མི་སྣ་གནས་ བབ་དེ་འབྲེལ་པ་ལ་ལན་རྒྱུ་བྱས་ཡོད་དམ།	■ དམའ་འབེབས། དམའ་འབེབས་ཀྱི་ལས་ འགུལ། ■ འཛིག་སྤྱུལ། སྤྱིགས་ར་སྤྱུལ་བ། (ཉེས་ལན་ འཁེལ་བའི་འཛིག་སྤྱུང་སོགས།) ■ ལུས་ཐོག་ཉེས་རྒྱུད། ■ བ་ཐོག་ནས་སྤྱན་གཙུག་ ■ རྒྱ་དངོས་ལ་གཏོར་བཤིག་ སྟོན་བཤེད་ འཕྲོག་བཅོམ། ■ སོ་ལྷ། ■ ཉན་མི་དང་ཕྱོགས་སྟོན་ རོ་ཤེས་བཅས་ལ་ དམིགས་འབེན། ■ མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཆོག་གི་ཆེད་མཁས་ བའམ་སྤྱི་ཆོབ་ལ་འབྲེལ་གཏུག་བཀག་འགོག་ ■ གང་སོང་ཆ་མེད་བཅོ་བུ་/བཅན་ཁྲིད། ■ ཕྱིར་བསྟོད་ལག་འཁྱུར་འཕྲོག་བཅོམ་

3.3.3. ཡོང་སྤྱིད་པའི་འཛིག་སྤྱུལ་གྱི་ཕྱགས་རྒྱུན་དང་འབྲུང་སྤྱིད་པའི་འཛིག་སྤྱུལ་གྱི་གནས་སྒྲུངས་ལ་དབྱེ་ཞིབ་བྱེད་པ།

རེ་ཕྱི་མིག་འདིས་ཁྱེད་ལ་འཛིག་སྤྱུལ་གྱི་ཕྱགས་རྒྱུན་དང་ཉེན་ཁ་འབྲུང་སྤྱིད་པའི་འཆར་འགོད་བཅོ་བར་ཕན་ཐོགས་ཡོད།

ཕྱགས་རྒྱུན།	ཉ་ཅང་ ཆེན་པོ།	དེ་ནི་ཆར་བསྟོད་རྒྱུར་བཀག་ འགོག་བྱས་པ་ལྟ་བུ་རེད།			
	ཆེན་པོ།			དཔེར་ན། མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ ཆོགས་ཀྱི་རྒྱུ་ལྷན་ལ།	
	འབྲིང་།		དཔེར་ན། སྤྱི་ཆོགས་ལྷན་གྱི་ ཐོག་དམའ་འབེབ་བྱེད་པ།		
	ཆུང་།				
		ཆུང་།	འབྲིང་།	ཆེན་པོ།	ཉ་ཅང་ཆེན་པོ།
འབྲུང་སྤྱིད་པའི་རང་བཞིན།					

ལམ་སྟོན་ཞིག་གི་ཚུལ་དུ། འཛིག་སྤྱུལ་ཞིག་ལ་ཕྱགས་རྒྱུན་རྒྱུ་ཡོད་པས་མ་གྲོ་བཏང་ན།

- ཆུང་བ། དཀའ་ངལ་ཆུང་ཅག་སྟེ། ཉན་རེའི་བྱ་བ་ཞིག་གི་རྒྱུ་དེ་མ་ཐོག་ནས་སེལ་ཐབས་བྱེད་པ།
- འབྲིང་། འགལ་ཆེན་ནས་གཞོད་སྟོན་ཏོག་ཅམ་བྱུང་ཡོད་ཀྱང་དོན་འབྲས་ལ་གནད་འགག་དེ་ཅམ་མེད་པ།
- ཆེན་པོ། འགལ་ཆེན་ནས་གཞོད་སྟོན་ཆེན་པོ་བྱུང་བ། དོན་འབྲས་ལ་ཕྱགས་རྒྱུན་ཐེབས་པ།
- ཉ་ཅང་། གཞོད་འཆེ་ཆབས་ཆེན་གྱི་མཛུགས་འབྲས།

ཉེན་ཁ་འབྱུང་སྲིད་པའི་གནས་སྐབས་ལ་བསམ་སྒྲོ་བཏང་ན།

- དམའ་བ། བརྒྱ་ཆ་ ༡༠% ལས་ཉུང་བ། (འབྱུང་མི་སྲིད་པ།)
- འབྲིང་། བརྒྱ་ཆ་ ༡༠-༤༠% བར། (རྒྱ་རྒྱུ་མང་པོར་ལྟོས་ནས་འབྱུང་སྲིད་པ།)
- མཐོ་བ། བརྒྱ་ཆ་ ༤༠-༩༠% བར། (འབྱུང་སྲིད་པ།)
- ཏ་ཅང་མཐོ་བ། བརྒྱ་ཆ་ ༩༠% བོང་། (དམིགས་བསལ་གནས་སྐབས་ཡིན་ན་མ་གཏོགས་ཉེན་ཁ་འབྱུང་ངེས་པ།)

ང་ཚོས་རྒྱུན་དུ་ཉེན་ཁ་དང་འཛིགས་སྤང་ཅན་གྱི་གནས་སྐབས་སྤང་མེད་དུ་འཛིག་པའམ། ཡང་ན་དེའི་ལུགས་ཀྱི་དང་འབྱུང་སྲིད་པའི་དབྱེ་ཞིབ་བྱེད་པར་གནས་ཚུལ་འདྲང་ངེས་མེད་པ། གནས་སྐབས་འདི་འདྲའི་སྐབས་ངེས་གཏན་མེད་པའི་དབྱེ་ཞིབ་གིས་བྱ་སྲོད་སྟོན་དཔག་མི་ཐུབ་པ་ (དཔེར་ན་སྲིད་གཞུང་དང་སྲིད་གཞུང་གི་ཁྲིམས་མི་མིན་པའི་ལས་འགུལ་བ།)དེ་རང་ཉེན་ཁ་ཡིན། གལ་ཏེ་ཁྱེད་ལ་དུས་ཚོད་དང་མཐུན་རྒྱུན་ཡོད་པ་དང་། དེ་བཞིན་ཁྱེད་ཀྱིས་ཉེན་ཁ་ཆེ་ལ་ཡོང་སྲིད་པར་ཉེ་བའི་ཉེན་ཁ་གཞན་ནམས་སེལ་ཐབས་ཀྱི་ཐབས་ལམ་ལ་བསམ་གཞིགས་བྱས་ཤིང་། གནས་སྐབས་གཞན་ཀྱི་ཉེན་ཁ་ཡོད་ཆེ་དེ་དག་སེལ་ཐབས་ཀྱི་ཐབས་ལམ་ཡོད་དགྲ་ཅལ་སྒྲུགས་བྱེད་རྒྱུ་ལ་བསམ་གཞིགས་བྱེད་དགོས།

ཉེན་ཁ་ཅུང་དུ་གཏོང་བ་དང་འཛིགས་སྤང་མེད་པར་བཞེས་ཐུབ་ཀྱང་། ཁྱེད་ཀྱི་ཞན་ཆ་ཉུང་དུ་བཏང་བ་དང་རུས་པ་ཆེ་དུ་བཏང་སྟེ་འཛིགས་སྐྱེལ་འབྱུང་སྲིད་པ་དང་ཡང་ན་མི་ལེགས་པའི་ལུགས་ཀྱི་དེ་དག་ཉུང་དུ་གཏོང་ཐུབ། ཁྱེད་ཀྱི་ཉེན་ཁ་ཉུང་དུ་གཏོང་བའི་ཐབས་སྒྲུས་ནང་ཉུང་མཐར་ཡང་ལུགས་ཀྱི་ཆེན་པོ་ཡོད་པའམ་ཏ་ཅང་ཆེན་པོ་ཡོད་པའི་ཉེན་ཁ་དང་། དེ་བཞིན་ཏ་ཅང་མཐོན་པོ་ཡོད་པའི་ཉེན་ཁ་དེ་དག་སེལ་ཐབས་བྱེད་པའི་ཐབས་ལམ་ཚུད་དགོས།

༡.༡.༣. ཁྱེད་ཀྱི་ཞན་ཆ་དང་རུས་པར་དབྱེད་ཞིབ་བྱེད་པ།

ཁྱེད་ཀྱི་ཞན་ཆ་ནི་ང་རྒྱ་ལས། གནས་ཚུལ། བྱི་གཟུགས། སྒྲིག་འཇུགས། ཁྲིམས། ཆབ་སྲིད། སྤྱི་ཚོགས། སེམས་ཁམས། བཀོད་སྒྲིག་དཔལ་འབྱོར་སོགས་གང་རུང་གི་ཆ་ནས་ཡིན་སྲིད། ཁྱེད་ཀྱི་ཞན་ཆ་དེ་དག་ལ་གཞིགས་ནས་རུས་པ་གང་དག་ལྷན་ན་མན་ཐོགས་ཆེ་བ་དང་རུས་པ་དེ་དག་ངེ་ལྷན་ཐོབ་ཐབས་སམ་བསྐྱུན་ཐབས་ལ་བསམ་སྒྲོ་ཐོང་ས།

	ཞན་ཆ།	རུས་པ།
ང་རྒྱ།	དཔེར་ན། བདེ་འཇགས་མེད་པའི་ཡོ་བྱད། ང་རྒྱ་ལས་སྟོན་འཕྲིན་གྱི་སྲོད་སྟོ་མེད་པ། བདེ་འཇགས་སྲིད་བྱས་ལག་བསྟར་མི་སྟོན་པ། ཆ་འཕྲིན་འབྲུལ་རིག་དང་ང་རྒྱའི་བདེ་འཇགས་ཀྱི་ཤེས་ཡོན་མེད་པ་སོགས།	དཔེར་ན། བདེ་འཕྲིན་གྱི་ལག་ཆ་ནམས་དུས་ཐོག་ཏུ་གསར་སྤྱོད་བྱས་པ། ང་རྒྱའི་བདེ་འཇགས་ཤེས་བྱ་དང་སྲོད་བརྟན་ལ་སྲོད་ཐུབ་པ་སོགས་ཡིན།
གནས་ཚུལ།	དཔེར་ན། ཆོར་བ་སྐྱེན་པོ་ཡོད་པའི་གནས་ཚུལ་གལ་ཆེན་གྱི་ལག་ཏུ་ཡོད་པ།	དཔེར་ན། ཏ་ཅང་ཆོར་བ་སྐྱེན་པོ་ཡོད་པའི་གནས་ཚུལ་འོ་ཐོག་དང་འོ་ཐོག་མིན་པའི་ཐོག་སྤྱོད་བྱེད་ཆུལ།
བྱི་གཟུགས།	དཔེར་ན། འཕྲོད་བསྟེན་གྱི་གནས་སྐབས། ས་བབ་ཀྱི་གནས་སྐབས། སྤྱི་ཚོགས་བདེ་འཇགས་དང་འཕྲོད་བསྟེན་གྱི་རྒྱུ་སྐྱོར་ཞན་པ་སོགས།	དཔེར་ན། འཕྲོད་བསྟེན་བཟང་པོ་ཡོད་པ། སྤྱོད་བཅོས་ལྷ་སྐྱོར་འོས་འཆར་སྲོད་ཐུབ་པ་བཅས་ཡིན།
སྒྲིག་འཇུགས།	དཔེར་ན། སྒྲིག་འཇུགས་ཀྱི་སྲིད་བྱས་ཞན་པ། ཁྲིམས་ཀྱི་ངོས་འཛིན་མེད་པ། ལས་ཁུངས་ཀྱི་ཁྲིམ་ལུགས་མི་བདེ་བ། སྒོ་བྱུང་ཇ་འག་གི་འཆར་གཞི་མེད་པ། ལས་ཁུངས་ནང་བདེ་འཇགས་ཀྱི་ཐབས་ལམ་ཞན་པ། (རར་ཆས། སྒོ་ལྷགས་ལྷ་བྱ།)	དཔེར་ན། ས་གནས་ཀྱི་བདེ་འཇགས་ཏེ། ཇ་འག་འབྲེལ་གཏུག་བྱ་ལུལ་ས་གནས་དང་བྱི་རྒྱལ་གྱི་སྤྱོད་ཆ་ལས་ཁུངས་ཡོད་པ། བདེ་འཇགས་འཆར་གཞི་ཡོད་པ་སོགས།
ཁྲིམས་ལུགས།	དཔེར་ན། ཁྲིམས་ལུགས་ཀྱི་ཤེས་ཡོན་མི་འདྲང་བ། ཁྲིམས་ཚིག་པར་འབྲེལ་བ་བྱེད་མ་ཐུབ་པ། རྒྱུན་ལྷན་མིན་པའི་གནས་སྟེའི་གནས་ཚུལ། འབྲུལ་བཞུད་ཡིག་ཆ་མེད་པ་སོགས།	དཔེར་ན། ཁྲིམས་ཚིག་པར་བསྟེན་གཏུག་བྱེད་རྒྱ། རང་ཉིད་ཀྱི་སྤྱི་དམངས་ཐོབ་ཐང་ཚུད་པའི་ཁྲིམས་ལུགས་ཀྱི་རྒྱལ་ཁྲོད་ཤེས་ཤིང་གསུངས་ཐུབ་པ། འབྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ཚིག་པར་བཅངས་པའི་རྒྱལ་སྤྱིའི་སྤྱད་སྲོད་སྒྲོམ་གཞི་བཅས་ཡིན།
ཆབ་སྲིད།	དཔེར་ན། ཆོར་བ་སྐྱེན་པའི་རང་བཞིན་གྱི་གནད་དོན། མི་རིགས། ཆབ་སྲིད་དང་ཁྲིམས་ཀྱི་རྒྱལ་ཁྲོད་ས་ (དཔེར་ན་སྤྱུགས་ཅན་གྱི་ཁྲིམས་ལུགས་བཅས་པ།)རྒྱལ་སྤྱིའི་རྒྱལ་སྲོད་འདྲ་མིན་མེད་པ། མང་ཆོགས་ཀྱི་མཐོང་ཆོས་སྤྱུར་བ་མིན་པ་སོགས།	དཔེར་ན། བྱི་འབྲེལ་ལས་ཡང་ན་གཞུང་འབྲེལ་མིན་པའི་རྒྱལ་སྤྱིའི་རྒྱལ་སྲོད་ལྷ་བྱ། མང་ཆོགས་ཀྱི་མཐོང་ཆོས་སྤྱུར་བ་དེ་ཡང་སྤྱད་སྲོད་ཀྱི་རུས་པ་ལྷན་པའི་ཆ་ནས་རུས་པ་ཡིན་པར་འགོ་སྲིད་མོད། (གནས་སྐབས་ལ་རག་ལུས་ཡོད།)

	ཞན་ཆ།	རྒྱས་པ།
སྤྱི་ཚོགས།	དཔེར་ན། བྱིད་རང་སྡོད་སའི་སྤྱི་ཚོགས་ནང་པོ་མོ་དང་། པོ་མོ་འདྲ་བ། པོ་མོ་འདྲ་བོ་པོ་མོ་འདྲ་བ་ཚོ་སྤངས། པོ་མོ་འདྲ་བ་ཚོས་བཅས་(SOGIESC)། མི་རིགས། ཆོས་ལུགས། དཔལ་འབྱོར་གནས་སྤངས་སོགས་ཀྱི་དབྱེ་འབྱེད་དང་། སྐད་བརྗེ་མ་འཛོད་པ། མི་སྤྱི་འབྲེལ་ཐག་གི་རྒྱ་བསྐྱོར་མེད་པ། བཅོན་སྲོལ་ནང་ཡོད་ན་ནང་མི་ད་དུང་རྒྱལ་ཁབ་ནང་དུ་ལྷག་པ། ནང་མི་དང་སྤྱི་ཚོགས་ནང་ཡིད་ཆེས་མེད་པ་སོགས།	དཔེར་ན། ས་གནས་སམ། བྲ་ལམ་བརྒྱུད་རྒྱ་བསྐྱོར་ཚོགས་པ་ཞིག་ལ་འབྲེལ་གཏུག་བྱེད་པ་ལས། སྐད་ཡིག་ཤེས་པ། ནང་མི་དང་ཡིད་ཆེས་བྱེད་ཡུལ་གྱི་མི་སྤྲེལ་སྤྱི་ཚོགས་ཐོབ་པ་སོགས།
སེམས་ཁམས།	དཔེར་ན། སེམས་ཁམས། སེམས་ངལ་ལམ་འཛིགས་སྤངས་སྤངས་འཛིན་བྱེད་མི་ཐུབ་པ། རྩེས་ཤུགས་ཀྱི་མས་སྤྱོད་(PTSD)དང་དེ་མིན་སེམས་ཁམས་འཛོད་བསྟེན། སེམས་སྤོང་གི་ནད་གཞི། སྤྱི་ཚོགས་སེམས་སྤོང་གི་རྒྱ་བསྐྱོར་འདྲང་ངེས་མེད་པ་དང་བཅོས་ཐབས་ཐོབ་ཐབས་མེད་པ། སེམས་སྤོང་གི་གནས་སྤངས་བརྟན་པོ་མེད་པ། འཚོ་བར་གཞོད་པའི་རྒྱ་རྒྱུ་(ནང་མི། འབྲེལ་ལམ་སོགས།)། རོ་སོ་མཚོན་པར་བྱེད་མཁུ།(དཔེར་ན། LGBTQI+)།	དཔེར་ན། སེམས་ངལ་དང་འཛིགས་སྤངས་སྤངས་འཛིན་བྱེད་ཐུབ་པ། དུས་རྒྱུན་སེམས་ཁམས་སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་རྒྱ་བསྐྱོར་རམ་འདྲང་ངེས་ཐོབ་པ། བདེ་ཐང་གི་ལག་ལེན། རྒྱ་བསྐྱོར་ཚོགས་པ། བདེ་ཐབས་ལག་བསྟར་བྱེད་པ་བཅས་ཡིན།
བཞོད་སྤྱོད།	དཔེར་ན། འབྲེལ་བ་ཞུགས་ཀྱི་སྤངས་མེད་པ། (གནས་སྤངས་དང་སྡོད་གནས་) ཡང་ན་མཐོང་མཚན་གྱི་ངེས་གཏན་མེད་པ་སོགས།	དཔེར་ན། འབྲེལ་བ་ཞུགས་པ་མཁོ་བའི་གོ་སྤྲིན་བྱེད་པར་རྒྱས་པ་རམ་ཐོབ་པ།
དཔལ་འབྱོར།	དཔེར་ན། རྒྱུན་བརྟན་གྱི་ཡོང་འབབ་མེད་པ། རྩེ་ཐག་མ་དཔལ་མེད་པ། ཞལ་འདེབས་ལ་བརྟེན་དགོས་པ་སོགས།	དཔེར་ན། མོ་བྱར་དོན་རྒྱུན་སེལ་ཆེད་དཔལ་གྱི་ཡོང་ཁུངས་འདྲང་ངེས་ཡོད་པ། འགྲོ་བ་མའི་ཐོབ་ཐང་ཆེད་ལེན་པར་འཕམ་དུ་རྒྱས་པ་དཔལ་ཐོབ་རྒྱ་ཡོད་མེད་ཤིས་རྟོགས་བྱེད་པ་སོགས།

༡.༣. ཉེན་ཁ་སེལ་ཐབས་ཀྱི་འཆར་གཞི།

བྱིད་ཀྱིས་ཉེན་ཁར་དབྱེད་ཞིབ་བྱས་ཆར་རྩིས། བྱིད་རང་ལ་འཕྲད་སྤིང་པའི་ཉེན་ཁའི་རང་བཞིན། དེ་དག་འབྱུང་བའི་གནས་སྤངས། དེ་དག་གི་ཤུགས་རྒྱུ། དེ་བཞིན་བྱིད་ལ་དམིགས་བསལ་ཉེན་ཁ་ཡོད་པ། དེ་དག་འབྱུང་བར་སྤྱོད་འགོ་བྱེད་པའི་རྒྱས་པ། (སྤྱོད་འགོ་བྱེད་པ།) དེ་དག་འབྱུང་ཆེ་གཏོང་ལེན་བྱེད་པའི་རྒྱས་པ། (སྤྱོད་སྤྱོང་) བྱིད་ཀྱིས་ཉེན་ཁ་རྒྱུ་དུ་གཏོང་བའི་ཐབས་སྤྱོད་ནང་དུ་བྱིད་ཀྱིས་ཞན་ཆ་རྒྱུ་དུ་གཏོང་བ་དང་། རྒྱས་པ་ཆེ་དུ་གཏོང་བའི་ཐབས་ལམ་ཁག་ཚུད་དགོས་པ་དང་། དེ་ཡང་བྱིད་ཀྱི་གནས་སྤངས་ལ་གཞིགས་ནས་བྱིད་ཀྱིས་ངོས་འཛིན་བྱས་པའི་ཉེན་ཁ་ཁག་ལ་གཏོང་ལེན་བྱེད་པའི་འཆར་གཞི་ཞིག་དགོས།

༡.༣.༡. སྤྱོད་འགོ་བྱེད་པའི་ལམ་ནས་ཉེན་ཁ་རྒྱུ་དུ་གཏོང་བའམ་སེལ་ཐབས་བྱེད་པ།

- ངེས་པར་དུ་སེམས་ལ་ངེས་དགོས་པ་ནི། བྱིད་ཀྱིས་མཉམ་ཞུགས་བྱས་སྐོར་སུ་ལ་ཤོད་རྒྱ་ཡིན་ནམ། གལ་སྲིད་གནས་ཚུལ་ལྷག་ན་བྱིད་ཀྱི་སུ་ལ་བཤད་ཀྱི་ཡིན་ནམ། གལ་སྲིད་གནས་ཚུལ་ལྷག་ན་ཁོ་ཆོས་བྱ་སྤྱོད་གང་ལྟོས་པ་སམ།
- གལ་སྲིད་བྱིད་རང་ལུས་ཐོག་ཉེས་རྒྱུ་དང་བཏང་བ་དང་འཛིན་བཟུང་བྱས་པ་ལས། གནས་སྤངས་གཞན་གྱི་དབང་གིས་ཐག་གཅོད་བྱེད་མི་ཐུབ་པ་ཆགས་ན་སུ་ཞིག་ལ་འབྲེལ་བ་བྱེད་དགོས་པ་དང་སུས་ཐག་གཅོད་བྱེད་དགོས་མིན་ཉེན་ཁའི་སྐོར་ནང་མི་དང་འབྲེལ་ཡོད་ཆོར་ཕྱོས་བསྐྱར་བྱེད་དགོས།
- ནང་མི་འབྲེལ་ཡོད་ཉེན་ཁར་སྤངས་པ་རྣམས་བདེ་འཇགས་ཀྱི་ཁོར་ཡུག་ཅིག་དུ་ངེས་པར་གོ་སྤྲིན་བྱེད་དགོས།
- བདེ་འཇགས་ཡོ་ཆས་དང་པར་ཆས་སོགས་བདེ་སྤྱོད་གཏོང་རྒྱུ་འོས་ལ་བསམ་སྒྲོ་ཐོངས།
- འཛིན་བཟུང་དང་བཀག་ཉར་སྤྱོད་བྱེད་ཀྱི་ཐོབ་ཐང་ཤིས་པ་བྱེད་དགོས།
- ཁྲིམས་ཚུད་པའམ་ཁྲིམས་ལྟར་ཆེད་ལས་པ་སེམས་ལ་བཞག་སྟེ་སུ་ཞིག་ལ་རྒྱ་བསྐྱོར་རམ་ཞུ་དགོས་མིན་ཤིས་པ་བྱེད།

■ དེ་ནི་མང་ཉེན་གཞི་བྱས་པའི་རྒྱལ་སྤྱིའི་གཞུང་འབྲེལ་མིན་པའི་ཚོགས་པ་དེ་དག་གསུམ། མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་ལས་སྡོམ་ལྷན་ཚོགས་སམ་དམིགས་བསལ་ལས་དོན་ཚན་པའི་ལས་དོན་དང་ཁྱེད་གཞུང་འབྲེལ་གྱི་འབྲེལ་བ་ཡོད་པ་དཔེར་ན། ཆིངས་ཡིག་ལྷན་ཚོགས་སམ་དམིགས་བསལ་ལས་དོན་ཚན་པ་ལྟ་བུ་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པ་དེ་དག་དང་མཉམ་དུ་རྒྱན་གནས་སྐབས་པའི་འབྲེལ་བ་འཇུགས་དགོས། ཁོང་ཚོ་ནི་གལ་ཆེད་མཐུན་སྦྲེལ་གྱི་ཡིན་པ་དང་བར་འདུམ་གྱི་རྒྱལ་དུ་འགྱུར་སྐབས། གཞུང་འབྲེལ་མིན་པའི་ཚོགས་པ་ཆེ་གསུམ་དེ་དག་གིས་ཁྱེད་ཀྱི་ཆབ་ཏུ་ཐོབ་ཀྱི་བྱ་བུ་གསུམ་སྟེ་ཐོབ་ཀྱི་བྱ་བུ་གསུམ་ཚུལ་གཞན་ནས་གཏོང་བ་དང་། ཐེ་ཕྱོགས་སུ་སྒྲིལ་བའི་བརྒྱུད་ལམ་ཐོག་ནས་ལན་འདེབས་དང་ཐོབ་ཀྱི་བྱ་བུ་ལེན་ཀྱི་བྱ་བུ། དེ་ནི་མང་ཉེན་འོག་སྤོང་ཁྱེད་ཀྱི་ལོགས་སུ་བཞུགས་པའི་གཞུང་འབྲེལ་མིན་པའི་ཚོགས་པ་ཚོགས་པ་འདུ་གོ་སྤྱི་གྲེད་པའམ་ས་ཆ་མཁོ་སྤྱོད་ཀྱི་དུ། སྤྱི་གཡའ་སོགས་བྱས་ན་སྤངས་འཛིན་དཀའ་བའི་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་ས་ཆའི་ནང་དུ་འགྲོ་འོང་གྲེད་པའི་དུས་ཚོད་ཅུང་དུ་བཏང་ནས་འགྲོ་སོང་གཏོང་སྟེ་ཅུང་དུ་གཏོང་བར་ཕན་ཐོགས་ཡོད། གཞུང་འབྲེལ་མིན་པའི་ཚོགས་པ་ས་ཆོང་ལས་སམ་གཞུང་གི་བདག་དབང་འོག་ཡོད་པའི་ས་ཆར་འཇུག་གྲེད་པར་རོགས་རམ་གྲེད་སྐབས། དེ་ཡང་རྒྱན་ལས་ཆག་ཡང་ཆེ་བའམ་སྤོང་རྒྱུད་ནས་མོས་མཐུན་བྱུང་བའི་དམིགས་བསལ་གནས་སྤངས་(དཔེར་ན། ལས་འགུལ་བ་འགའ་ཞིག་གི་མིང་རྒྱུན་སྤང་སྟེ་བྲེད་དགོས་པ་ལྟ་བུ)ཀྱི་ཐོག་ནས་ཐོ་འགོད་གྲེད་པའི་གདམ་ག་མི་འདྲ་བ་ལྟ་བུ་ཡིན།

■ སོ་སོ་རང་ཉིད་སོ་སྤྱིའི་རིགས་ལས་སུ་སྤྱོད་གྲེད་པའི་ཆེད་དུ་གསལ་སྤྱོད་ཡོད་པའི་ལས་ནས་འབྲེལ་བ་གྲེད་པ་སོགས་དུ་རྒྱུད་བའི་འཇུགས་དང་འབྲེལ་བའི་ཐབས་ལམ་ནམས་ལག་བསྟར་གྲེད་པ་དང་། ཉམ་ཏུ་ཁྱེད་རང་ངས་ཁྱེད་ཀྱི་འབྲེལ་ཡོད་ཆོས་འཆར་གཞི་གང་བཏོན་པར་མི་བདེ་བ་ཡོད་ན་འབྲེལ་ལམ་གྱི་གདམ་ག་གཞན་ཞུ་དགོས། མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་ཚོགས་མི་པལ་ཆེ་བས་ད་ལྟ་མཁོ་ཀོར་སོ་པཎ་ Microsoft teams རུ་ཁག་བེད་སྤྱོད་གྲེད་བཞིན་ཡོད་ནའང་། གཞན་བརྒྱུད་ལམ་ཁག་བེད་སྤྱོད་གྲེད་པར་ལག་ཅུལ་གྱི་འགོ་གཞུང་དུ་ལས་མེད་པ་དང་། སྤྱོད་རྒྱལ་གྱི་འགོ་གཞུང་ Behavioural barriers ནམ་འདོད་སྤྱོད་ཀྱི་ཕྱོགས་ཀྱི་ཁ་བརྒྱུད་མཁན་གཞན་དག་ལས་དབང་དུ་བསྟར་དཀའ་བ་ཞིག་ཡིན་པ་ལས་དགོས། བོ་རོ་ཁོ་ན་ Proton འཕྲིན་ཡིག་གཙོ་བོ་དམིགས་བསལ་ལས་དོན་ཚན་པའི་ཁྲོད་དུ་བེད་སྤྱོད་གཏོང་མཁན་ཐོ་མང་དུ་འགྲོ་བཞིན་ཡོད། ཁྱེད་ཀྱིས་ཉམ་ཏུ་སྤྱོད་རམ་སྤྱི་གཡའ་འཇུགས་ཀྱི་ཁ་བྱང་ཡོད་མེད་ཅེ་སྟེ་ལྟ་དགོས། PGP/GPG (གནས་ཚུལ་དོ་དམ་གྲེད་པའི་གསལ་སྤྱོད་ལས་འཕྲིན་ལམ་དེས་) ཡང་ན་ Mail-Velope ལྟ་བུའི་གསལ་སྤྱོད་གྲེད་པའི་ཁ་སྤོང་བཅས་ལ་རྒྱན་སྤྱོད་ཅུང་ཅུང་ཅེད། Signal སེ་ནས་བེད་སྤྱོད་གཏོང་མཁན་ཐོ་མང་དུ་འགྲོ་བཞིན་ཡོད་པ་དང་། WhatsApp མ་ཆེ་ཞེས་འཕྲིན་གཏོང་ནི་ཏུ་ཅང་རྒྱན་ལྷན་ཞིག་ཅེད། འོན་ཀྱང་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལྷན་ཁང་གི་ལས་ཀྱི་མང་པོར་ཆེད་ལས་ཀྱི་ཡོ་བྱད་མེད་པ་དང་། ཁོང་ཚོས་རང་ཉིད་སྤྱོད་ཀྱི་འབྲེལ་གཏུག་གནས་ཚུལ་རྒྱ་ཆེར་མི་འགོད་རྒྱུར་གོ་རྟོགས་སྐབས་བཞིན་དུ་དོགས་པ་སྤྱོད་གཞི་ཆེན་པོ་ཡོད་པར་སོང་། ལས་ཀྱི་ཁག་ཅིག་གིས་འཕྲིན་གཏོང་འདི་དག་གི་ཐོག་ནས་འབྲེལ་བ་གྲེད་རྒྱུར་ཐེ་ཆོས་ཆེན་པོ་གྲེད་ཀྱི་ཡོད།

3.3.3 འཕྲིན་སྤྱོད་ཀྱི་རྒྱུ་རྐྱེད་ལྟར་སྤྱོད་ཀྱི་ཐབས་ལམ་སྤྱོད་བརྒྱུད་ཉེན་ཁ་ཅེ་ཆུང་དུ་གཏོང་བ།

ལག་དེབ་འདིའི་ནང་ཁྱེད་ཀྱི་གནས་སྤངས་ཡིག་ཐོག་དུ་བཀོད་ནས་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ལ་སྟུན་སེང་ཞུ་བའི་འདེམས་ཁ་ཁག་ཕྱུད། གལ་སྲིད་ཉེན་ཁ་དངོས་སུ་འཕྲད་ཆེ་ཁྱེད་རང་སྤྱོད་ཀྱི་ཆེད་དུ་སྤྱོད་གཞན་སྤྱོད་རྒྱུ་རྐྱེད་ཀྱི་མཐུན་འཇུག་ལས་ཆེད་པའི་ཞིག་མཁོ་སྤྱོད་གྲེད་པའི་ཆེད་དུ་བཅོས་པ་མིན་པར། ང་ཚོས་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་དང་མཉམ་ལས་བྱས་པའི་ཉམས་སྤྱོད་དང་ལེས་བྱ་གཞི་ལ་བཞག་ནས་དཔེ་མཚོན་འདི་དག་མཁོ་སྤྱོད་གྲེད་ཀྱི་ཡོད།

- སྤྱོད་ཀྱི་བྱ་སྤྱོད་དང་མང་ཚོགས་ཀྱི་བྱ་སྤྱོད་གཉིས་གང་ཞིག་ཀྱས་པ་ཆེ་བ་ཡོང་མིན་བསམ་གཞིགས་བྱ་དགོས།
- ཉེན་བརྒྱུད་ཆོས་རྒྱུ་རྐྱེད་ས་གནས་ཉེན་རྟོག་པའམ་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་འབྲེལ་ཡོད་ལྷན་ཁང་ལ་སྟུན་སེང་དང་གཞུང་འབྲེལ་ཞུ་གཏུག་ ཞིབ་འཇུག་འཚོལ་སྤྱོད་བྱ་དགོས། དེའི་ནང་ས་གནས་ཉེན་རྟོག་པ་དང་། རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་བདེ་འཇུག་སམ་གསལ་བའི་འབྲེལ་ཡོད་ལས་ཁུངས། དེ་བཞིན་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་ས་ཁོངས་སུ་གནས་ཚུལ་བྱུང་བ་ཡིན་ན་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་བདེ་འཇུག་ལས་ཁུངས་བཅས་ཆུང་ཡོད།
- ད་ཐོག་ནས་ཉེན་ཁ་འཕྲད་ཆེ་སྤྱོད་ཚོགས་དུ་ལམ་གྱི་ཆོང་ལས་ཁང་ལ་ཁོ་བོ་ཆོའི་བྱ་སྤྱོད་སྟུན་སེང་ཞུ་དགོས།
- ཆོས་རྒྱུ་ལ་གདོང་ལེན་གྲེད་ཆེད་རྒྱལ་ཁབ་དང་རྒྱལ་སྤྱིའི་འབྲེལ་ཡོད་མི་སྡེའི་ཐོག་ཞུགས་(དཔེར་ན་གཞུང་ཆབ་དང་། གསལ་འགོད་པའི་འབྲེལ་ཡུལ། སྤྱོད་ཚོགས་ཀྱི་དབུ་ཁྲིད་སོགས་ལུགས་རྒྱུན་ཅན་གཞན་དག) ཡོད་དགོས།
- རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལྷན་ཚོགས་དང་། ཞུ་གཏུག་ལ། དེ་བཞིན་སྤྱོད་སྤྱོད་ལས་ཁུངས་སོགས་ཡོད་ན་རོགས་རམ་ཞུ་རྒྱུར་བསམ་སྟོན་གཏོང་དགོས།
- ཁྱེད་རང་གི་འབྲེལ་ཡོད་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ཆོད་ལེན་པའམ་ཚོགས་པ་ནམས་ལ་བསམ་གཞིགས་བྱས་ནས་གལ་སྲིད་གནས་ཚུལ་ཞིག་བྱུང་ན་སུ་ལ་ཉེན་བརྒྱུད་གཏོང་དགོས་པ་དང་ཁོང་ཚོས་ཁྱེད་ཀྱི་ཆབ་ཏུ་ཕན་ཐོགས་ཡོད་པའི་བྱ་བ་གང་དག་སྤྱོད་སྐབས་མིན་ལ་བསམ་གཞིགས་གྲེད་དགོས།
- འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ཆོད་ལེན་པའམ་སྤྱོད་ཚོགས་ཀྱི་ཚོགས་སྡེ་ཁག་ལ་ཉེན་ཁ་ཡོད་པ་ཆོར་ཇ་དཀག་རོགས་སྤྱོད་མཁོ་སྤྱོད་གྲེད་མཁན་གྱི་ཚོགས་པ་ཁག་གི་འབྲེལ་གཏུག་གནས་ཚུལ་དང་། ཁོང་ཚོར་གནས་ཚུལ་གང་དག་དགོས་མཁོ་ཡོད་མེད་ལེས་སམ། (ལག་དེབ་ཀྱི་ས་བཅད་མཐའ་མ་སྟེ་འབྲུང་ཁུངས་ཀྱི་ཐོག་ཞུགས་ལ་བཞིགས།)

© འདྲ་བར་ Pierre Albouy མཉམ་འབྲེལ་རྒྱུ་ཚོགས།

ཁྱེད་རང་ཉིད་ལ་ཉེན་ཁ་འཕྲད་མིང་པ་རྣམས་ལ་དབྱུང་ཞིབ་བྱེད་པར་བཞག་ན། རང་གི་རྒྱལ་ཁབ་དང་རྒྱལ་སྤྱིའི་སྤྱི་ཚོགས་ནང་གི་རྒྱལ་སྤྱིའི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ཞབས་ཏུ་ཁང་སོགས་ལ་རོགས་རམ་ཏུ་ཕྱིན་ལ་བཅངས་རོགས་གནང་། མཉམ་ཐུབ་ཀྱིས་ང་ཚོས་ཁྱེད་རང་ལྟ་བུའི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ཚོད་ལེན་པ་རྣམས་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱུ་ཚོགས་དང་མཉམ་དུ་ཞིབ་དེ་དང་ཁུས་པ་ལྡན་པའི་སྒྲོལ་འབྲེལ་གཏུག་བྱེད་ཐུབ་པ་དང་། འཛམ་གླིང་ཡོངས་སུ་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་སྤྱད་སྤྱོད་དང་གོང་སྤེལ་གཏོང་བར་སྤུས་ལྡན་ས་འབད་བཅོལ་བྱེད་ཐུབ་པེས་ཡིན།

ང་ཚོར་ཡིད་ཆེས་བྱེད་མཁན་ཚོའི་ཆེད་འགན་ཁུར་ཡོད། དེར་བརྟེན་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱུ་ཚོགས་ཀྱི་སྤྱི་གཞུགས་དང་འབྲེལ་ཡོད་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་གི་ལས་དོན་སྤྱད་མཁན་ལ་མ་ཐུན་འགྱུར་བྱེད་མཁན་ཚོར་འཛིགས་སྤྱུལ་དང་ཚོལ་རྒྱུ་དང་བ་སྟོན་འགོག་དང་གཏོང་ལེན་བྱེད་རྒྱུ་དང་ཚོ་སྤྱོད་མོང་གི་འགན་འཁུར་བསྐྱབ་རྒྱུ་ཆེད་སེམས་བརྟན་པོ་ཡོད།¹²

ཨི་ཡི་ཇི་རྩི་རན་ཏི་སི་གི་ཏར་ལགས་ནི། འཛམ་གླིང་མཉམ་སྤྱེལ་རྒྱུ་ཚོགས་ཀྱི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ཚོད་ལེན་སྤྱི་ཁྱབ་དྲུང་ཆེ་གཞན་པ་དང་། འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་གི་གནད་དོན་ཐད་མཉམ་སྤྱེལ་རྒྱུ་ཚོགས་ལ་མཉམ་ལས་བྱེད་མཁན་རྣམས་ལ་འཛིགས་སྤྱུལ་དང་ཚོལ་ལན་སྤྱོད་པའི་བྱ་སྤྱོད་རིགས་འགོག་ཐབས་ཀྱི་ལས་དོན་འགོ་ཁྲིད་གནང་མཁན་དེ་ཡིན།

12 OHCHR, ‘འཛམ་གླིང་ཡོངས་ཀྱི་མི་ 220 ལྷག་ཙམ་དང་ཚོགས་པ་25 ལྷག་ཙམ་ཞིག་ལ་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ཐད་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱུ་ཚོགས་དང་མཉམ་ལས་བྱས་པའི་རྒྱུ་ཀྱིས་དྲག་གཞན་འཕྲད་ཡོད་པའི་སྐོར། གསར་འགོད་གསལ་བསྒྲགས། 2023.09.23 ཟླ་ 9 ཚེས་ 23། <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2023/09/over-220-people-and-25-organizations-worldwide-faced-reprisals-cooperating>

ལེའུ་གསུམ་པ།

འཛིགས་སྐུལ་དང་གྲོལ་ལན་ལ་
གདོང་ལེན་བྱེད་པའི་མཉམ་འབྲེལ་
རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱིས་ལན་འདེབས།¹³

¹³ <https://www.ohchr.org/en/reprisals/our-work-acts-intimidation-and-reprisals>

3.3. འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལྷན་ཚོགས་དང་ལྷན་ཚོགས་ཀྱི་ཡོངས་ཁྲབ་དྲུས་མཆའ་སྦྲུལ་བསྐྱར་ཞིབ།

མོ་འདིའི་དྲུས་ལྷན་ཉིལ་པོར་དགོངས་སེལ་ཞུ་རྒྱུ་ཞིག་ལ། ང་ཚོས་འཛིན་སྐྱོང་དང་ལྷན་ཚོགས་ཀྱི་སྒྲིམ་གཞི་དང་
མཉམ་ལས་བྱེད་འདོད་ཡོད་པའམ་ཡང་ན་མཉམ་ལས་བྱེད་སྐྱོང་ཡོད་པའི་མི་སྒྲིལ་ལ་འཛིགས་སྐྱེལ་དང་། ཉེན་
བརྒྱུ་ཚོལ་ལན་སྒྲིག་པའི་གནས་ཚུལ་འབྱོར་བྱུང་། ངས་གནས་ཚུལ་དེ་དག་ལ་སེམས་འཁོབ་ཡོད་མཁན་གྱི་རྒྱལ་
ཁབ་ཁག་ལ་ཞུས་པ་དང་ལུ་མ་ཐུད་གནས་སྐྱོངས་འཕེལ་རིམ་ལ་རྗེས་འདེད་བྱས་པ་ཡིན། ང་ཚོས་ངེས་པར་དུ་སྤྱི་
ཚོགས་ཀྱི་ལས་འགུལ་ནང་མཉམ་ཞུགས་བྱེད་པའི་བར་སྐྱོང་དེ་དངོས་གནས་བདེ་འཇགས་དང་། ཕྱི་གསལ་ནང་
གསལ། ལྷ་མང་ཅན་ཞིག་ཡོང་བ་བྱེད་དགོས། དེའི་ཐད་ལ་ངས་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལྷན་ཚོགས་དང་མཉམ་ལས་
བྱེད་པའི་གཞུང་འབྲེལ་མ་ཡིན་པའི་ཚོགས་པར་འཛིགས་སྐྱེལ་དང་ཚོལ་ལན་སྒྲིག་པའི་བྱ་སྤྱོད་འགོག་ཐབས་སུ་
རྒྱལ་ཁབ་ཆང་མས་དགོས་ངེས་ཀྱི་ཐབས་ལམ་སྤྱོད་དགོས་པའི་འབོད་སྐྱེལ་ཡང་བསྐྱར་ཞུ་བཞིན་ཡོད།

ཅེས་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལྷན་ཚོགས་ཀྱི་ཚོགས་གཙོ་ (2013) ཨ་ཁི་ལ་སི་ལྷ་ལེག་གིས་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་ཚོགས་ཆེན་ཐོག་ལ་[གསུང་བཤད་གནང་ཡོད།](#) (2013/11/19) ཡོད།

[འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལྷན་ཚོགས་](#)²² བོ་རྒྱལ་ཁབ་བཞི་བཅུ་ཞེ་བདུན་ལས་བྱུང་པའི་ལྷན་ཚོགས་ཞིག་ཡིན་པ་དང་། འཛམ་གླིང་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་སྒྲིམ་གཞིའི་འོག་མི་ཆང་མར་
འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་དང་གཞི་རྒྱུ་རང་དབང་སྤྱད་སྐྱོབ་ཡོངས་ཁྲབ་དྲུས་ཀྱི་གྲུ་བས་བཅུ་གཉིད་མཐོང་གཏོང་རྒྱུ་འགན་ཁུར་ཡོད། འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལྷན་ཚོགས་ལ་ཚོལ་ལན་སྒྲིག་པའི་ཉེན་ཁའམ་
ཡང་ན་ཉེས་འཇུགས་ཡོད་པའི་གནས་ཚུལ་ཡོད་ན་ཁྲིམས་མ་ཐུན་ཐོག་ནས་[བྱ་སྤྱོད་སྤེལ་དགོས་པ་དང་།](#) དེའི་ལས་དོན་དང་མཉམ་ལས་བྱེད་མཁན། མཉམ་ཞུགས་བྱེད་འདོད་ཡོད་པའི་མི་
སྒྲིལ་སྤྱད་སྐྱོབ་བྱེད་རྒྱུ་འཁུར་གྱི་འོས་འགན་ཡོད། འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལྷན་ཚོགས་གཙོ་དང་རྒྱན་ལས་རྣམས་པར་ལྷན་ཁང་གི་ལས་རིམ་སྤྱད་སྐྱོབ་དང་། ²³ [ལྷག་པར་དུ་སྤྱི་ཚོགས་](#)
[ཡོངས་ནས་བདེ་འཇགས་དང་ལྷན་ཁང་གི་ལས་དོན་ནང་མཉམ་ཞུགས་བྱེད་པའི་ཐོབ་ཐང་སྤྱད་སྐྱོབ་བྱེད་རྒྱུ་འགན་འཁུར་ཡོད།](#)²⁴ འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལྷན་ཚོགས་ངམ་དེའི་ལས་དོན་ཆེན་པ་
ཁག་དང་མཉམ་ལས་བྱེད་མཁན་ཆོར་ཚོལ་རྩེད་བྱས་པ་དེས་མི་སྒྲིལ་ཁོ་རྒྱལ་ཚོལ་རྩེད་བྱས་པ་ཙམ་མིན་པར་ལྷན་ཁང་རང་ཉིད་ལ་འཁོར་རྩེད་བྱས་པ་ཞིག་རེད།

འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལྷན་ཚོགས་གཙོ་དང་རྒྱན་ལས་ཚོགས་མི་རྣམས་ཀྱིས་བསྐྱེད་མཐུན་བཅན་དབང་གིས་ཚོལ་ལན་མི་ཡོང་པའི་ཁས་ལེན་བྱས་ཡོད་པ་ཡིན་ནའང་། བཅན་དབང་གི་
ཚོལ་ལན་འགོག་པ་དང་། ཡ་ལན་སྤྱོད་པ། བཅན་དབང་གི་ཚོལ་ལན་གྱི་གནས་ཚུལ་ལ་འགན་འཁུར་བྱུང་བ་བཅས་ཀྱི་ཆེད་དུ་མཛོན་གསལ་དོད་པོའི་ལག་བསྟར་ཞན་པོ་རེད། ཚོགས་གཙོའི་
གོ་གནས་དེ་ལོ་རེར་བརྗེ་འགྱུར་འགྲོ་བཞིན་པ་དང་། ཁོང་ཆོའི་བྱ་སྤྱོད་ཀྱི་ཁུས་པ་ནི་འགན་འཛིན་གྱི་ལས་གནས་དེར་སྤྱོད་ཀྱི་ཆོད་སེམས་བརྟན་པོ་ཇི་ཅམ་ཡོད་མེད་ལ་རག་ལུས་ཡོད་པས།
ཚོལ་ལན་སྒྲིག་པའི་བྱ་སྤྱོད་ལ་ཡ་ལན་སྤྱོད་སྐྱོངས་དང་སྤྱི་ཚོད་ཆང་མི་འདྲ་བ་ཡོད་ཀྱི་ཡོད། འདས་པའི་དྲུས་ལྷན་ནང་ཚོལ་ལན་གྱི་གནད་དོན་ཐོག་ཚོགས་གཙོ་དང་མཉམ་ལས་བྱེད་པ་
བྱས་པ་ལས་བྱུང་འབྲས་ཡག་པོ་བྱུང་ཡོད། ཚོགས་གཙོས་སྤྱོད་ཀྱི་སྤྱད་སྐྱོབ་པ་དམིགས་བསལ་བ་རྣམས་ལ་མཛོན་གསལ་དོད་པོ་བཅོས་ཏེ་ཐོབ་ཐང་ཆོད་ལེན་པ་རྣམས་ཀྱི་བདེ་འཇགས་
ངེས་པར་དུ་སྤྱད་དགོས་པའམ། ཡང་ན་ཁོང་ཆོའི་བདེ་འཇགས་ངེས་པར་དུ་སྤྱད་མ་སྤྱད་ཀྱི་ཐད་འགན་འཁུར་དེ་དག་གསལ་པོ་བཅོ་བྱུང་བ་དང་། དེ་ནི་སྤྱད་སྐྱོབ་ཀྱི་འགྱུར་ཁུངས་ཆགས་ཐུག།

22 <https://academy.ishr.ch/learn/un-human-rights-council>
23 འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ཆོད་ལེན་པའི་ཐོག་གསལ་བསྐྱགས་ + 24 རྟོན་ཆེན་ 11 ནེ་ལེ་ལེ་སྤྱོད། Sir Nicolas Bratza དང་ Professor Egbert Myjer, 'Freshfields Bruckhaus Deringer ལས་
འདོན་སྤྱོད་བྱས་པའི་བསྐྱབ་བྱའི་ཆ་འཛིན་' 10 ལ། 2012 , https://academy.ishr.ch/upload/resources_and_tools/Submission_made_on_behalf_en.pdf
24 འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ཆོད་ལེན་པ་ཆོའི་སྤྱོད་ཀྱི་བསྐྱགས་གཏམ་ + 24 རྟོན་ཆེན་ 11 ནེ་ལེ་ལེ་སྤྱོད། མི་རྟོག་ལྷན་ཆེ་རྩེད་དང་སྤྱོད་དཔོན་ཞིག་ལྷན་མི་ཡོད་ཀྱིས། 'མི་རེ་ཞིག་ལ་ཁས་ལེན་བྱས་ཏེ་མི་རེ་ཞིག་རྩེད་ཀྱི་འདོན་སྤྱོད་
བྱས་པའི་བསྐྱབ་བྱའི་ཞལ་འདེབས་ཞེས་ལ།' 10 ལ། 2012 https://academy.ishr.ch/upload/resources_and_tools/Submission_made_on_behalf_en.pdf

ཕྱི་ཁྲབ་བྱང་ཆེས་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལྟན་འགྲུབ་ཀྱི་ཆོག་མཆོག་གཙོ་བོ་གདན་ཞུས་ཀྱིས་ལྟན་འགྲུབ་ཀྱི་ 3093 མའི་ཕྱི་རྒྱ་དགུ་པའི་ཤོས་ཆོད་དང་མཐུན་པར་ཆོག་མཆོག་འདྲུ་²⁵ རེ་རེའི་སྐབས་ སུ་ཁོང་ནས་པའི་མཁུན་རྟོགས་བྱུང་བའི་གནད་དོན་ཁག་ལྟན་འགྲུབ་ལ་སྟན་མེད་ཀྱི་རྒྱུའི་འབོད་སྐུལ་ཡང་ཞུས་འདུག

འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལྟན་འགྲུབ་ཀྱི་ཆོག་མཆོག་གཙོ་བོ་འབྲེལ་གཏུག་གྱི་ཁོང་པའི་དུས་ཆོད་ག་དུས་ཡིན་ནམ།

འཛིགས་སྐུལ་ལས་ཆོལ་ལན་སློག་པའི་དུས་ཆོད་གང་འདྲ་ཞིག་ལ་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལྟན་འགྲུབ་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པ་ཞིག་རེད། འདིའི་ནང་ལྟན་འགྲུབ་ཀྱི་འཛིན་སྐྱོང་དང་གྱེད་སློ་ཚུད་ ཡོད་པ་སྟེ། ཡོངས་ཁྲབ་དུས་བཀག་བསྐྱར་ཞིབ་དང་དམིགས་བསལ་འགྲོ་ལུགས་ (དེའི་སྐོར་ལེ་ཆོན་ 3.3. ཁོངས་སྤྱི་གཟིགས།) བཅས་ཚུད་ཡོད།

འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལྟན་འགྲུབ་ཀྱི་ཆོག་མཆོག་རྗེ་ལྷ་རྩེ་འབྲེལ་གཏུགས་གྱི་དགོས་མཁུ།

■ གལ་ཏེ་ཁྱེད་རང་འི་ཞི་མ་ས་གནས་སུ་ཡོད་པ་དང་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལྟན་འགྲུབ་ངམ་དེའི་ལས་དོན་བརྒྱུད་རིམ་གྱི་ཆོག་མཆོག་འདྲུ་ཞིག་ལ་ཞུགས་རྒྱུ་དེ་རང་ཡུལ་དུ་ལོག་ སྐབས་ཉེན་ཁ་འཕྲད་རྒྱུ་ལེན་པ་འཆབ་བམ་ཆོལ་ལན་སློག་པའི་སྤྱི་ཚོར་སོགས་བྱུང་ཡོད་ཆེ་ཆོག་མཆོག་གཙོ་²⁶ དང་མཇུག་འབྲེལ་ཞུ་རྒྱུ་འབད་བཅོན་གྱི་དགོས་ཀྱི།

ཁྱེད་ཀྱི་གནད་དོན་དེ་འབྲེལ་ཡོད་རྒྱལ་ཁབ་ལ་སྟན་མེད་ཀྱི་ཆོག་མཆོག་གཙོ་བོ་ལས་དོན་སྟེལ་རོགས་ཞེས་འབོད་སྐུལ་དང་མཉམ་དུ་གནས་ཚུལ་འབྲེལ་
■ དགོས། འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལྟན་འགྲུབ་ཀྱི་དུང་ཆེའི་ལས་ཁུངས་ཀྱི་གཞུང་འབྲེལ་སྐད་ཡིག་ནི་དབྱེན་ཡིག་དང་རྒྱ་རིམ་སྐད་ཡིག་ལས་གང་ཐུབ་ཀྱིས་སྐད་ཡིག་དེ་དག་ གི་ཐོག་ནས་འབྲེལ་བ་གྱེད་དགོས།

■ ཁྱེད་ཀྱིས་ཆོག་མཆོག་གཙོ་བོ་ལས་ཁུངས་ལ་སློག་འཕྲིན་ཁ་བྱང་འདི་བརྒྱུད་འབྲེལ་བ་གྱེད་ཐུབ། hrcpresidency@un.org

■ ཁྱེད་ཀྱིས་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལྟན་འགྲུབ་ཀྱི་དུང་ཆེའི་ལས་ཁུངས་ཀྱི་གཞུང་འབྲེལ་མེན་པའི་ཆོག་མཆོག་པ་དང་འབྲེལ་ཡོད་ཆོན་པའི་སློག་འཕྲིན་ཁ་བྱང་ལ་ཡང་ངོ་བུ་སྤྲུལ་ གཏོང་དགོས། ohchr-hrcngo@un.org

འབྲེལ་འདྲིས་འཕར་མ་གྱེད་ཆེད་ཁྱེད་ཀྱི་དུང་།

■ རྒྱལ་ཆོག་མཆོག་གི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལྟན་འགྲུབ་ཀྱི་སྤྱི་ཚོར་མེད་པའི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་གི་ཆེད་མཁས་པ་དང་འབྲེལ་བ་གྱེད་ཆོག། ཁོང་གི་སློག་འཕྲིན་ཁ་བྱང་ནི། hrc-sr-defenders@un.org

■ ཆོལ་ལན་སློག་པའི་གནད་དོན་ཐད་ཀྱི་ཆེད་མཁས་མི་སྣ་དང་འབྲེལ་བ་གྱེད་ཆོག། ཁོང་གི་སློག་འཕྲིན་ཁ་བྱང་ནི། ohchr-reprisals@un.org

■ ཆོལ་ལན་སློག་པའི་གནད་དོན་ཐད་ཀྱི་ཕྱི་ཁྲབ་བྱང་ཆེའི་ལོ་འཁོར་སྟན་ཐོའི་ནང་རང་ཉིད་ཀྱི་གནས་ཚུལ་འགོད་ཆོག། (དེའི་སྐོར་གཤམ་གྱི་དོན་ཆོན་ 3.1.1 རང་གཟིགས།) སྤྱི་རབ་ཏུ་ལོ་རེའི་ཕྱི་རྒྱ་ 4 པར་ཁྱེད་ཀྱི་གནས་ཚུལ་འགོད་རྒྱུའི་འབོད་སྐུལ་ཞུ་གི་ཡོད་པ་དང་། གནས་ཚུལ་ནམས་སློག་འཕྲིན་ཁ་བྱང་ ohchr-reprisals@un.org ཐོག་གཏོང་དགོས།

25 འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལྟན་འགྲུབ་ཀྱི་ཆོག་མཆོག་། འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ཁྲབ་ཁོངས་ནང་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཆོག་མཆོག་དང་དེའི་སྤྱི་ཚོར་དང་མཉམ་ལས་དང་ལས་སྟོལ།, A/HRC/RES/54/24, September 2023, §13, , <https://documents.un.org/doc/undoc/gen/g23/216/01/pdf/g2321601.pdf>

26 <https://www.ohchr.org/en/hr-bodies/hrc/presidency>

ཕྱི་ལོ། ༢༠༡༣ ལོར་ཚོགས་གཙོ་མཆོག་གིས་ཕྱ་ལོ་ལྟེང་གི་ཡོངས་ཁྲབ་དུས་བཀག་བསྐྱར་ཞིབ་ནང་མཉམ་ཞུགས་གནང་མཁན་རྒྱལ་ཁབ་དེའི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ཚོད་ལེན་བ་སྐོར་ཞིག་གི་གནད་དོན་ཐད་སྐྱོད་སྐྱོང་གནང་ཡོད། འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ཚོད་ལེན་བ་དེ་དག་ཇི་ནི་ཡང་རང་གི་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་སྤྱི་ཚབ་རྣམས་ལ་རྒྱལ་ཁབ་གཞན་གྱི་འཕུས་མིས་སོ་སོའི་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་གནས་སྐྱད་སྐོར་དེ་བཞིན་ལན་གནང་སྐབས་གཞིགས་ཞིབ་ལ་བཅར་ཡོད། ཡོན་ཀྱང་སོ་སོའི་ཕྱི་དུང་གི་ཁྱེད་ཀྱིས་ཁོང་ཚོར་འཛིགས་སྤྱུལ་བྱས་ཡོད་པ་དང་། འཛིགས་སྤྱུལ་གྱི་གནས་ཚུལ་དེ་ཚོགས་གཙོ་མཆོག་ལ་སྟན་སེང་ཞུས་པར་བརྟེན་ཚོགས་གཙོ་མཆོག་གིས་འཛིགས་སྤྱུལ་ཐོག་པའི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ཚོད་ལེན་བ་ཚང་མའི་མིང་བཏོན་ཐོག་གསལ་བསྐྱབས་ཕྱིག་སྤེལ་ནས་ཁོང་ཚོ་རྒྱལ་ཁབ་ཏུ་ཕྱིར་ལོག་རྒྱུ་ཀྱི་བདེ་འཇགས་ལ་འགན་ལེན་བྱེད་དགོས་པའི་འཛིན་སྤྱུལ་གནང་ཡོད།

༣.༣. དམིགས་བསལ་ལས་དོན་ཚན་ཁག

འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལྟན་འགྲུབ་གི་དམིགས་བསལ་ལས་དོན་ཚན་ཁག ནི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་གི་གནས་སྐྱད་དམིགས་བསལ་ལས་ཡང་ན་རྒྱལ་ཁབ་སོ་སོའི་གནས་སྐྱད་སྐྱོང་ལ་གཞིགས་པའི་སྟན་ཐོ་འབྲུལ་མཁན་དང་སྐོར་སྐྱོན་གནང་མཁན་གྱི་ཆེད་ལས་པ་རང་དབང་ཅན་གྱི་སྟན་ཐོ་ཡིན་པ་དང་།²⁷ ཁོང་རྣམས་པའི་ལས་དོན་ནི་འཛམ་གླིང་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལྟན་འགྲུབ་གི་རྒྱལ་སྐོར་ལོག་རྒྱལ་ཁབ་ཁག་ལ་གཞིགས་སྐོར་²⁸ དང་། སྐོར་གྱི་གནད་དོན་དང་། དེ་བཞིན་རྒྱ་ཆེ་ས་དང་སྐོར་གཞིའི་རང་བཞིན་ལྟན་པའི་གནད་དོན་ཐོག་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལ་བརྩིས་མེད་དོག་ཅོལ་ཐབས་པ་ཁག་ལ་གཞུང་དང་གཞུང་འབྲེལ་མ་ཡིན་པའི་ཆོད་བཀལ་གྱི་ཞིབ་འཇུག་དང་།²⁹ བརྗོད་གཞི་སོ་སོའི་ཐོག་མཁའ་པའི་གྲོས་ཚོགས་བསྐོར་ཚོགས་གནང་བ། རྒྱལ་སྤྱིའི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་གི་ཆོད་གཞི་གཏན་འབེབས་གནང་ཕྱོགས་ཐད་མཉམ་ཞུགས་གནང་བ། དེལ་བསྐྱབས་དང་མང་ཚོགས་ལ་སྐོར་སྐྱོན་གནང་བ། ལག་ཅུལ་མཉམ་ལས་གོང་འཕེལ་གཏོང་ཕྱོགས་ཐད་སྐོར་སྐྱོན་གནང་བ་བཅས་ཀྱི་ལས་ནས་ལོ་རེར་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལྟན་འགྲུབ་ལ་ལས་བསྐྱེམས་སྟན་སེང་ཞུ་བ་དང་། ལས་འགན་མང་ཆེ་བ་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་ཚོགས་ཆེན་ལ་ལས་བསྐྱེམས་སྟན་སེང་ཞུ་བ་མ་ཟད། ཁོང་རྣམས་པའི་ལས་འགན་གཏན་འབེབས་གནང་བའི་གྲོས་ཚོད་ནང་དུ་ཁོང་རྣམས་པའི་ལས་འགན་གསལ་ཡོད།

འཛིགས་སྤྱུལ་དང་ཚོལ་ལན་གྱི་བྱ་སྤྱོད་ལ་གཞིར་ལེན་བྱ་རྒྱུ་ནི་དམིགས་བསལ་ལས་དོན་གྱི་གསལ་བསྐྱབས་བྱས་པའི་གལ་གནད་ཨང་དང་མོ་དེ་ཡིན། འདི་འདྲའི་སྤང་ཚུལ་ལ་དོ་སྣང་ཆེ་བྱ་བྱེད་པ་དང་ལས་འགན་འཁུར་མཁན་གྱིས་མཐོང་བའི་འཛིགས་སྤྱུལ་དང་ཚོལ་ལན་གྱི་གནས་ཚུལ་མང་དུ་བྱེད་པའི་ཁྱེད་གྱིས། ༢༠༡༥ ལོ་ ༦ པར་དམིགས་བསལ་ལས་དོན་ཚན་ཁག་གི་ལོ་འཁོར་ཚོགས་འདུ་ཐེངས་ ༢༩ པའི་ཐོག་དམིགས་བསལ་ལས་དོན་གྱིས་བྱ་སྤྱོད་ཀྱི་སྐྱེམ་གཞི་³⁰ གཅིག་གྱུར་བཅོས་ཏེ་ལན་འདེབས་བྱེད་ལུགས་ཆེ་བྱ་གཏོང་རྒྱུའི་མོས་མཐུན་བྱུང་ཡོད།

དམིགས་བསལ་ལས་དོན་ཚན་ཁག་གིས་ལས་དོན་སྤེལ་ཆེད་ཀྱི་ལག་ཆ་ཁག་གི་ནང་དུ་གཞུང་གི་དཔོན་རིགས་དང་མཇུག་འཇུག་ལས་འཁྲུག་དང་། རྒྱལ་ཁབ་ཁག་དང་འབྲེལ་ཡོད་ཁག་ལ་འཕྲིན་ཡིག་གཏོང་བ། དེ་ཡང་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་དྲུང་ཆེ་དང་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལྟན་འགྲུབ་གི་ཚོགས་གཙོ་བཅས་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་སྤྱི་ཚབ་ཁག་དང་ལས་ཁུངས་གཙོ་བོ་དང་ས་གནས་སུ་ཡོད་པའི་ལས་ཁུངས་བཅས་ལ་གནད་དོན་སྐྱོང་སྐྱོར་བྱེད་པ། ཡོངས་ཁྲབ་གསལ་བསྐྱབས་དང་གསར་འགོད་གསལ་བསྐྱབས། འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལྟན་འགྲུབ་ཚོགས་དང་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་ཚོགས་ཆེན་ལ་ཕུལ་བའི་སྟན་ཐོ། ཡང་ན་ལྟན་འགྲུབ་གཉིས་བར་ལན་ཅུན་འབྲེལ་ལས་ཀྱི་སྤྱིང་མོལ་བྱེད་སྐབས་གནད་དོན་འདོན་བཅས་གསར་བའི་བྱ་སྤྱོད་དང་ཡོངས་ཁྲབ་ཀྱི་བྱ་སྤྱོད་སྟོན་ཚུད་ཡོད། དམིགས་བསལ་གྱི་བྱེད་སྐོར་ཁག་གིས་གནད་དོན་རེ་རེ་བཞིན་བསམ་གཞིགས་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་ལ། རྟག་དུ་འབྲེལ་ཡོད་མི་སྤྱིའི་མོས་མཐུན་ཡོད་པ་དང་གནོད་སྐྱོན་མི་ཡོང་བའི་རྩ་དོན་དང་མཐུན་པ་ཞིག་དགོས། ཁྱེད་གྱིས་སེམས་ནང་འཛིག་དགོས་པ་ཞིག་ལ་སྐོར་གྱི་ཆེད་ལས་མི་སྣ་ཚང་མར་ལག་ཆ་གཅིག་མཐུངས་བེད་སྤྱོད་བྱེད་རྒྱུ་ཡོད་ན་དང་། འགལ་ཞིག་གིས་གཞན་ལས་སྟན་ཐོའི་རྣམས་ལ་སྟན་ཞིང་སྟོན་ཐབས་ཅན་གྱིས་ལག་ཆ་འདི་དག་སྤྱོད་ཀྱི་ཡོད།

27 <https://www.ohchr.org/en/hr-bodies/hrc/presidency>
 28 <https://academy.ishr.ch/learn/special-procedures>
 29 <http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/SP/Pages/CountryandothervisitsSP.aspxn>
 30 <http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/SP/Pages/Communications.aspx>

དམིགས་བསལ་ལས་དོན་ཚན་པའི་མཐུན་སྦྲེལ་ཚོགས་ཚུངས་³¹ བོད་མིགས་བསལ་ལས་དོན་ཚན་པའི་འགན་འཛིན་གྲག་ལས་གྲུབ་པ་ཞིག་ཡིན་ཞིང་། ལས་དོན་ཚན་པའི་དབར་མཐུན་སྦྲེལ་གོང་མཐོར་གཏོང་བྱ་དང་། ལས་དོན་ཚན་པ་དང་མཉམ་འབྲེལ་གྲུབ་ཚོགས་ཀྱི་མ་ལག་གཞན་དག་དང་དམངས་དོན་སྤྱི་ཚོགས་བཅས་ཀྱི་དབར་ཟམ་བ་ལྟ་བུ་བྱེད་སྤྱོད་ཆེད་དུ་ཡིན། མཐུན་སྦྲེལ་ཚོགས་ཚུངས་ཀྱིས་ལོ་ལྷན་གྱི་ལོ་ལྷན་ཚོགས་ཀྱི་ཐོག་ནས་དོན་ཐད་འབྲེལ་མཐུན་པ་བསྒྲིག་ཞུས་ཤིང་། འབྲེལ་མཐུན་བསལ་དམིགས་བསལ་ལས་དོན་ཚན་པར་ཕུལ་བའི་ཞོལ་ལན་སྟོན་པའི་གནད་དོན་ཡོངས་རྫོགས་ཀྱི་ཐོག་ཀློང་ཆ་ཆང་ཞིག་ཉར་ཆགས་བྱེད་སྤྱོད་འགན་འཁུར་ཡོད། མཐུན་སྦྲེལ་ཚོགས་ཚུངས་ཀྱི་ཞོལ་ལན་སྟོན་པའི་གནད་དོན་དེ་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལྟ་བུ་ཆོག་པའི་གནད་དོན་ཡོངས་རྫོགས་ཀྱི་ཐོག་ཀློང་ཆ་ཆང་ཞིག་ཉར་ཆགས་བྱེད་སྤྱོད་འགན་འཁུར་ཡོད། མཐུན་སྦྲེལ་ཚོགས་ཚུངས་ཀྱིས་འགན་ཁུར་བའི་གནད་དོན་ལྟ་བུ་ཆེད་དུ་ཡིན། གནས་སྐབས་དགོས་མཁོ་བྱུང་བའི་སྐབས་དང་འབྲེལ་ཡོད་ལས་དོན་འགན་འཁུར་བ་བཅས་དང་གོ་བསྐྱར་ཐོག་མཉམ་སྦྲེལ་ཚོགས་ཚུངས་ཀྱིས་འབྲེལ་ཡོད་ཀྱི་ཁབ་དང་འབྲེལ་ཡོད་དབང་འཁུར་བ་བཅས་ལ་འབྲེལ་ལམ་དང་གསར་འགོད་བསྒྲགས་གཏམ་སྟེལ་གྱི་སྤྱོད་ལས་དོན་འཕམ་པ་བྱེད་ཤིང་། ལྷན་ཚོགས་ཁག་གི་ལོ་འཁོར་སྤྱན་རློང་³² ཞོལ་ལན་སྟོན་པའི་སྐོར་གྱི་ས་བཅད་ཡོད་པ་དེས་ལས་འགན་འཁུར་བའི་སྐོར་འཆབ་གཙོ་བོ་དང་འདས་པའི་ལོ་གཅིག་ནང་སྟེལ་བའི་ལས་དོན་གསལ་སྟོན་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།

བྱ་རྒྱུ

ཕྱི་ལོ་ ༢༠༢༤ ལྷ་ ༣ ཚེས་ ༡༤ ཉིན། མཉམ་འབྲེལ་གྲུབ་ཚོགས་ཀྱི་དམིགས་བསལ་ལས་དོན་ཚོགས་ཚུངས་ཀྱི་ཆེད་ལས་མི་སྣས་ ༢༠༡༤ དང་ ༢༠༡༥ ལོར་གནང་བའི་བྱ་རྒྱུ་གི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་སྤྱད་སྤྱོད་པ་ཀའོ་སྤྱི་ལོ་འདས་པའི་སྤྱི་ལོ་འདས་པའི་གནད་དོན་ལ་ “ཞིབ་ཆགས་དང་འདྲ་བའི་ཀྱི་རྟོག་ཞིབ་” གནད་དགོས་པའི་འཛོད་སྤྱོད་གནང་བ་བསྐྱར་ཞུ་བྱས་ཡོད། ཆེད་ལས་མི་སྣས་ “ཞིབ་ཆགས་ཀྱི་སྟོན་པ་ཆེ་སྟོན་པའི་ཞིབ་ཆགས་ལྟོག་ཞིབ་ཚུལ་མཐུན་པ་བྱས་པ་དེ་ནི་འཚོ་གནས་ཀྱི་ཐོབ་ཐང་བཅུ་བའི་གཞི་བཟུང་བའི་ཞིབ་ཆུ་འབྲུར་ཤིང་” ཅས་ནན་བརྗོད་བྱས་པ་དང་ཆབས་ཅིག་ “བྱ་རྒྱུ་གཞི་གཞི་གྲུབ་ཀྱི་ཚོགས་ཀྱི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་གི་ཁབ་ཁོངས་སུ་ལས་དོན་སྤྱོད་པ་མཁུན་གྱི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ཆེད་ལེན་པ་དང་གྲུབ་ཚོགས་སུ་མཉམ་འབྲེལ་གྱི་ལས་འཚོལ་མཁུན་གཞན་དག་ལ་ཡོད་པའི་ཞིབ་ཆགས་ལ་བཅད་དབང་གིས་བྱས་པའི་བྱ་རྒྱུ་ལོང་” ཅས་བཞུགས་ཡོད། ཀའོ་སྤྱི་ལོ་འདས་པའི་བྱ་རྒྱུ་གི་སྤྱོད་ལས་དུས་བབ་བསྐྱར་ཞིབ་ཆོག་འདུ་མ་འཚོགས་གོང་མཐོར་ཕྱི་ལོ་འདས་པའི་བྱ་རྒྱུ་འཛིན་བཟུང་བྱས་པ་དང་། བཅོམ་འཕྲུག་སྐབས་མནར་གཅོད་དང་སྤྱོད་བཅོས་འོས་འཆམ་པ་བྱས་པའི་བྱ་རྒྱུ་གིས་ ༢༠༡༤ ལོར་བཅོམ་ཁང་དུ་འདས་པའི་སྤྱི་ལོ་འདས་པའི་བྱ་རྒྱུ་ཡོད། ཁོ་མོ་ནི་གྲུབ་ཚོགས་ཀྱི་ལམ་ལུགས་ཀྱིས་ཡིག་ཐོག་ཏུ་བཀོད་པའི་ཞོལ་ལན་སྟོན་པའི་དཔེ་མཚོན་གྱི་ཁྱོད་དོན་གྲགས་ཆེ་ཤོས་ཞིག་ཡིན།

གལ་ཏེ་ཁྱེད་ཀྱིས་དམིགས་བསལ་ལས་དོན་ཚན་པ་ཁག་ལ་མཐུན་འབྲུར་མཉམ་འབྲེལ་བྱེད་ཅིས་བྱེད་སྤྱོད་པ་མཁུན་ལས་བྱེད་བཞིན་པའི་སྐབས་སམ། དམིགས་བསལ་ལས་དོན་ཚན་པ་ཁག་ལ་མཉམ་འབྲེལ་བྱས་པའི་ཡོད་པ་བཅས་ཀྱི་ཇེས་སུ་འཛིགས་སྤྱོད་པ་ལམ་ཞོལ་ལན་སྟོན་པ་ཁྱོད་ཚོར་བྱུང་ཡོད་ན། ཁྱེད་ཀྱིས་གཞན་གསལ་བྱ་རྒྱུ་ཁག་ལ་འབྲེལ་བ་གནང་དགོས།

འབྲེལ་ཡོད་སྟེ་ཆོན་ལྷན་གྲུབ་ཁབ་མོ་མའི་ལས་འགན་འཁུར་མཁུན་ (དམིགས་བསལ་ལས་དོན་ལ་བསྐྱར་མཁུན་བྱེད་མཁུན་གྱི་ [ཇི་བཟུངས་ལན་འཚོགས་བརྒྱད་ནས་ཀྱང་བྱེད་ཆོག](#)

ཁྱེད་ཀྱིས་ད་དུང་གཞན་གསལ་ནམས་ལ་འབྲེལ་བ་གནང་འཇུག།

- མཉམ་འབྲེལ་གྲུབ་ཚོགས་ཀྱི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་སྤྱད་སྤྱོད་པ་ལས་འགྲུལ་བའི་སྤྱོད་པ་ལ་འབྲེལ་བ་གནང་པའི་སྤྱོད་པ་ལྟར་ཁྱེད་ཀྱི་ hrc-sr-defenders@un.org
- ཞོལ་ལན་སྟོན་པའི་གནད་དོན་ཐད་ཀྱི་འགན་འཛིན་ལས་སྟེ་ལ་འབྲེལ་བ་གནང་པའི་སྤྱོད་པ་ལྟར་ཁྱེད་ཀྱི་ ohchr-reprisals@un.org
- འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་སྤྱན་པའི་ཚོགས་གཙོ་འབྲེལ་གནང་པའི་སྤྱོད་པ་ལྟར་ཁྱེད་ཀྱི་ hrcpresidency@unog.org དེ་བཞིན་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་སྤྱན་པའི་དམངས་ཁྲིད་ཚོགས་པའི་འབྲེལ་མཐུན་ཆོན་པའི་སྤྱོད་པ་ལྟར་ཁྱེད་ཀྱི་ ohchr-hrcngo@un.org
- མཉམ་འབྲེལ་གྲུབ་ཚོགས་ཀྱི་དུང་ཆའི་ཞོལ་ལན་སྟོན་པའི་ལོ་འཁོར་སྤྱན་རློང་ཁྱེད་ཀྱི་གནད་དོན་འཁོད་ཐབས་བྱེད་ཆོག (དོན་ཚན་ ༣༡༡ ལ་གཟིགས།) ལྷན་བཀྲུང་ལོ་འཁོར་སྤྱན་རློང་ ༤ པའི་ནང་དུ་གནད་དོན་འབྲེལ་ཆུང་ལྷན་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པ་དང་། དེ་ནི་སྤྱོད་པ་ལྟར་ཁྱེད་ཀྱི་ ohchr-reprisals@un.org བརྒྱུད་ནས་གཏོང་དགོས།

31 <http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/SP/CoordinationCommittee/Pages/CCSpecialProceduresIndex.aspx>
 32 <http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/SP/Pages/Annualreports.aspx>

3.2. མཐོ་རིམ་ལས་སྡེ་གི་

ཀླུ་ཚོགས་ལ་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་གི་གནས་སྡུངས་ཐད་མ་ཐུན་འགྱུར་གྱི་དྲུག་མཁན་ནུས་ལ་འཛིགས་སྐུལ་དང་ཚོལ་ལན་སློག་པའི་གནས་ཚུལ་ཐོབ་ཐང་དུ་འགྲོ་བཞིན་ཡོད་པ་དེར་ཐུགས་འཚབ་ཀྱིས་སྤྱི་ཁྱབ་བྱུང་ཆེ་བྱུང་བ་སྐྱེ་ཞབས་ཐུན་གྱི་སྤྱི་ཁྱབ་ 2016 ལྷ་ 10 རྒྱུ་ཀླུ་ཚོགས་ཀྱི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལས་གཞི་ཁག་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་ཀླུ་ཚོགས་ཀྱི་ལས་དོན་ཁག་གི་ཐོག་འཛིགས་སྐུལ་དང་ཚོལ་ལན་སློག་པའི་གནད་དོན་ཆེད་དུ་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་གི་བྱུང་ཆེ་གཞིན་པ་ལས་དོན་དེའི་ཐོག་འགན་འཁུར་བཞིན་ཀླུ་ཚོགས་འཛམ་གཤིས་གནད་བ་དེར་སྤྱི་དམངས་ཚོགས་པ་དང་ཀླུ་ཁབ་སྤྱི་ཁྱབ་གཏོ་གུས་ཀྱིས་དགའ་བསྟུ་ཞུས་ཡོད།³³ ད་ལྟའི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་གི་བྱུང་ཆེ་གཞིན་པ་ནི་ལྷན་ ཞིལ་རྩེ་ ཐུ་རན་ཏེ་མི་ཀུ་ཏེ་མི་འདྲ།³⁴

འགན་འཁུར་པས་དོན་འདི་ནི་མཉམ་སྦྲེལ་ཀླུ་ཚོགས་ཀྱི་དྲུག་ལས་དོན་ལག་བསྟར་གྱི་དྲུག་ཀླུ་ཚོགས་ཀྱི་འགྲོ་ལུགས་བརྒྱུད་ཚོལ་ལན་གྱི་བྱ་སྤྱོད་ལ་གཞིར་ལེན་གྱི་དྲུག་པའི་ལས་དང་མ་ཐུན་པ་ཞིག་ཡིན་པ་དང་། ལས་ཁུངས་དང་ལས་དོན་ལག་བསྟར་གྱི་དྲུག་སྐྱོད་ཀྱིས་གཞན་དག་གིས་ཚོལ་ལན་གྱི་བྱ་སྤྱོད་འགོ་གཏུག་པ་དང་། ཞིབ་འཇུག་དེ་བཞིན་བཅོས་ཐབས་ཀྱི་ཐབས་ལས་སོགས་གཏན་འཁེབས་དང་ལག་བསྟར་གྱི་དྲུག་ཀླུ་ཚོགས་འཛིགས་པ་དང་ཉུང་དུ་གཏོང་གི་མེད། དེའི་ཁོངས་སུ་མཉམ་སྦྲེལ་ཀླུ་ཚོགས་ཀྱི་ཁྱིམ་ཆང་ཆེ་བ་དང་འབྲེལ་བའི་འཛིགས་སྐུལ་དང་ཚོལ་ལན་གྱི་བྱ་སྤྱོད་ཆུང་ཡོད་པ་དང་། (དེའི་ཁོངས་སུ་མཉམ་སྦྲེལ་ཀླུ་ཚོགས་ཀྱི་ལས་ཁུངས་དང་ལས་དོན་ལག་བསྟར་གྱི་དྲུག་སྐྱོད་ཀྱི་ལས་ཁུངས་ཚོགས་ཆུང་ཡོད་པ་མ་ཟད། ཀླུ་མྱིའི་ཉེས་ཁྲིམས་ཁྲིམས་ཁང་དང་འཛིན་སྲུང་དཔུང་ཁང་སོགས་ཀྱི་ཆུང་ཡོད།) དེའི་ཁོངས་སུ་སྤྱི་ཁྱབ་ཀྱི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་གི་ལས་དོན་ལག་བསྟར་གྱི་དྲུག་སྐྱོད་ཀྱི་ལས་དང་མཉམ་ལས་གྱི་དྲུག་པའི་སྐབས་སུ་འཛིགས་སྐུལ་དང་ཚོལ་ལན་གྱི་བྱ་སྤྱོད་དང་འབྲེལ་བའི་གནད་དོན་གང་ཡང་ཆུང་མེད། མཐོ་རིམ་ལས་སྡེ་བ་དེས་གཏོ་གྲོ་གཞིན་འཆེ་ཐོག་མཁན་དང་ཚོལ་ལན་གྱི་བྱ་སྤྱོད་འགོ་གཏུག་པ་དང་གཞིར་ལེན་གྱི་དྲུག་པའི་གནས་སྡུངས་ཡོད་པའི་མི་སྡེ་དང་མཉམ་དུ་འབྲེལ་ལམ་དང་འབྲེལ་གཏུག་བྱས་པ་བརྒྱུད་ལས་དོན་འདི་སྤྱི་ཁྱབ་ཀྱི་ཡོད། མཐོ་རིམ་ལས་སྡེ་བ་དེས་གཏམ་བཤད་དང་གསལ་བསྐྱགས་སོགས་ཀྱི་སྐབས་སུ་ཚོལ་ལན་གྱི་བྱ་སྤྱོད་འགོ་གཏུག་པའི་དགོས་མཁའི་སྐོར་ལ་གོ་རྟོགས་སྤེལ་གྱི་ཡོད་པ་མ་ཟད། མཉམ་སྦྲེལ་ཀླུ་ཚོགས་ཀྱི་ལས་ཁུངས་གཞན་དག་གིས་ཀྱང་ཚོལ་ལན་གྱི་བྱ་སྤྱོད་ལ་ཉུང་མཐར་ལྟ་སྦྲངས་འཛིན་དགོས་པའི་སྐུལ་མ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།

བྱུང་ཆེ་གཞིན་པས་ཞུ་གཏུགས་དེ་རིགས་འཕྱོར་སྐབས་གཞུང་གི་མཐོ་རིམ་ལས་སྡེ་ནུས་ལ་གསལ་བའི་ཡི་གེ་གཏོང་བ་དང་། ཁོ་ཆོ་དང་ལྷན་དུ་མཇལ་འཕྲད་གྱིས་པ་མེད། ཡིན་ནའང་། མང་ཚོགས་ཀྱི་བསྐྱགས་གཏམ་སྤེལ་མི་ཚོགས་པ་མིན་པ་མེད།³⁵ གཞུང་ཆབ་ཁག་ལ་ཡི་གེ་གཏོང་བ་དང་དཔོན་རིགས་དང་ཐུག་འཕྲད་གྱིས་པའི་དམིགས་ལུལ་ནི་གཞུང་ལ་གཞིན་འགྲུགས་སྤྱད་དེ་འཛིགས་སྐུལ་དང་ཚོལ་ལན་སློག་པའི་གནས་ཚུལ་ཅད་ཞིབ་དང་གནས་ཚུལ་ལ་ལན་འདེབས་གྱིས་དགོས་པའི་སྐུལ་མ་བྱེད་པ་མེད།

ཐེ་ནི་ཏུ་ཐེ་ལ།

ཕྱི་ལོ་ 2013 ལོའི་སྤྱི་ཁྱབ་ཐོའི་ནང་། ཀླུ་མྱིའི་རང་དབང་ཅན་གྱི་དངོས་དོན་རྟོག་ཞིབ་ལས་དོན་ཆོན་ཁག་གིས་ཐེ་ནི་ཏུ་ཐེ་ལའི་གནས་སྡུངས་ཐད་མཉམ་འབྲེལ་ཀླུ་ཚོགས་ཀྱི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་སྐྱེ་ཞབས་དང་ལས་དོན་ཆོན་ཁག་ལ་ཁོང་གི་བྱ། དཔག་དཔོན་གཞིན་པ་རྒྱ་རན་ཁི་ལིན་ཁ་ལེ་ཏེ་ཨོར་ཏེ་མི་དང་མཉམ་ལས་བྱས་པའི་རྒྱུ་ཀྱིས་ 2011 ལོ་ནས་བཟུང་སྐྱེ་ཞབས་རྒྱ་རན་ཁི་ལིན་ཁ་ལེ་ཏེ་ཨོར་ཏེ་རྒྱ་ལ་ཚོལ་ལན་སློག་པའི་གནས་ཚུལ་ཐོན་ཡོད་པ་སྤྱི་ཁྱབ་ཀྱིས་ཞུས་འདུག སྐྱེ་ཞབས་ཁ་ལེ་ཏེ་ཨོར་ཏེ་རྒྱ་ལ་ཚོལ་ལན་གྱིས་ (Operation Aurora) ཞེས་པའི་ནད་དམག་སྐྱར་ཞིག་ལ་ཚོལ་ལན་དུ་བྱས་པའི་ཉེས་འཛུགས་ཀྱིས་བཅོན་དུ་བཅུག་ཏེ་མཉམ་ལས་འཛུགས་གནད་བའི་ཚོགས་པ་ “སྤྱི་ཁྱབ་ཀྱི་ཚོགས་ཆུང་། སྤྱི་དམག་མཉམ་སྦྲེལ་ཆུང་མེད།” ཞེས་པའི་ཚོགས་པའི་འགན་འཛིན་ཡིན་འདུག (A/HRC/54/CRP.8, Case 28, paras. 835–845). 2011 རྒྱུ་ 2013 ལོར་ཞིབ་འཇུག་ཚོགས་པའི་སྤྱི་ཁྱབ་ཐོ་འདོན་སྤེལ་བྱས་པའི་མཇུག་སྤྱི།

སྐྱེ་ཞབས་ཀྱི་ཏེ་ར་ཁོར་ཏེ་རྒྱ་ལ་དོགས་སྤྱད་བྱུང་དང་། ཁོང་དང་ཁོང་གི་ནད་མིར་སློག་གི་འཛིགས་སྐུལ་ཡིག་འགྲུག་གཉིས་ཀྱི་ཐོག་ནས་འཕྱོར་བ་དང་། དེ་བཞིན་ 2013 ལྷ་ 1 རོར་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལྷན་ཁང་གི་སྐྱེ་ཞབས་དང་མཉམ་དུ་ཚོགས་འདུར་མཉམ་ཞུགས་བྱས་པ་དང་ 2013 ལྷ་ 3 བར་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལྷན་ཚོགས་སུ་གསལ་བཤད་གནད་བའི་མཇུག་སྤྱི་ཁྱབ་ཀྱི་གཞི་གཞུང་སྐྱུང་ཡོད། (A/HRC/54/CRP.8, Case 28, paras. 835–845) 2013 ལྷ་ 1 རྒྱུ་སྤྱི་ཁྱབ་ཆོན་ཁ་མི་རི་ཀའི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལྷན་ཚོགས་ཀྱིས་སྐྱེ་ཞབས་ཀྱི་ཏེ་ར་ཁོར་ཏེ་རྒྱ་ལ་སྤྱི་ཁྱབ་ཐོན་ཡོད་ཀྱིས་སྤྱི་ཁྱབ་ཀྱི་ཚོགས་པའི་འགན་འཛིན་པ་དང་། དེ་ནི་ཁོང་གིས་མཉམ་འབྲེལ་ཀླུ་ཚོགས་ཀྱི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་གི་སྐྱེ་ཞབས་དང་ལས་ཁུངས་ཁག་ལ་ཡོངས་ཁྱབ་གསལ་བཤད་དང་། ལས་འགྲུལ་ ཞུ་གཏུག་བཅས་བྱས་པར་བརྟེན་ནས་ཁོང་དང་ཁོང་གི་ནད་མིར་འཛིགས་སྐུལ་བྱུང་བར་དམིགས་པ་ཞིག་མེད།

33 <https://ishr.ch/latest-updates/reprisals-high-level-un-official-should-ensure-access-victims-and-accountability-perpetrators/>
34 <https://www.un.org/sg/en/content/profiles/ilze-brands-kehris>
35 སྐབས་དེའི་དུས་སུ། མཐོ་རིམ་འགོ་འཛིན་དེས་བྱ་བ་འདི་ཐོབ་ཐང་གཞི་གཞུང་སྤྱི་ཁྱབ་ཀྱི་ཚོགས་ཆུང་ཡོད། དེ་ཡང་ཁོང་གིས་ཕྱི་ལོ་ 2011 ལྷ་ 1 རྒྱུ་ 4 བའི་ནང་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལྷན་ཚོགས་སུ་འཁོན་ལན་སྤྱི་ཁྱབ་ཐོན་སྤྱི་ཁྱབ་ཀྱི་མི་འདྲ་དང་རྒྱ་རན་ཁི་ལིན་ཁ་ལེ་ཏེ་ཨོར་ཏེ་ཀྱིས་གནད་དོན་ཐོག་གཏམ་བཤད་གནད་ཡོད། ཁོང་གི་གསུང་བཤད་ཀྱི་འདྲ་བཤུས་འདི་ནས་5 ཐོག་ཏུ་སྤྱི་ཁྱབ་ཀྱི་ཐུག་པ།
https://extranet.ohchr.org/sites/hrc/HRCSessions/HRCDocuments/16/OTH/OTH_272_56_416d12d8_bfb7_4c28_9244_5bd5036fff5f.docx

མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་དང་མཉམ་ལས་བྱེད་མཁན་ཚོར་ཚོལ་ལན་སློབ་པའི་མཚན་ཉིད་དང་དོན་ཚན་གང་དུའང་མི་འདུག་ཅེས་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ཞབས་ཞུ་ཁང་གིས་ ཡིག་ཐོག་བཀོད་ཡོད།

སྙན་ཐོན་སྤྲོད་ཀྱི་ཐབས་ལས་ཞིག་མིན་ཡང་། གྱོད་དོན་ཡིག་ཐོག་ཏུ་འགོད་པ་དང་སྙན་ཐོན་ལུ་བའི་མང་གཞིའི་ཐོག་ནས་འགན་འཁུར་སྤྲོད་ཐབས་དང་། རྒྱལ་ཁབ་ཁག་གིས་གྱོད་དོན་སེལ་ ཐབས་སུ་གོས་པ་སློར་སྤྲོད་འདེད་ཀྱི་ལུས་པ་ཐོན་ཐུག། སྙན་ཐོན་ཆ་འདིན་ ༢༠༡༩ ལོ་ནས་བརྒྱུད་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་སྙན་ཚོགས་སུ་དམིགས་བསལ་གྱི་སྤྱད་བཀའ་བཟོ་སྒྲིབ་གནང་བ་ བརྒྱད་ནས་ཅུང་ཙམ་ལུགས་ཆེ་ཏུ་བྱེད་ཡོད། (ཡིག་གི་དོན་ཚན་ ༣༡༥ ལ་གཟིགས།)

སྤྱི་ཁབ་དྲུང་ཆེར་ཚོལ་ལན་སློབ་པའི་སྙན་ཐོན་ལུ་སྙན་ཐོན་འཕྲུལ་དགོས་སམ།

གཤམ་གྱི་གནས་ཚུལ་ནམས་ ohchr-reprisals@un.org ཁ་བྱང་འདིའི་ཐོག་འབྲེལ་བ་གནང་རོགས། གནད་དོན་ལུ་སྙན་ཚུལ་དུས་ཚོད་གང་འདྲ་ཞིག་ལ་འཕྲུལ་ ཆོག་ཀྱང་། ཚོལ་ལན་སློབ་པའི་སྙན་ཐོན་ཆེད་སྤྱིར་བཏང་ལོ་རེའི་ཕྱི་ ༩ པའི་དུལ་དུ་འགོད་སྤྲོད་ལུ་ལྷན་ལུས་ཕྱི་ ༩ པའི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་སྙན་ཚོགས་འདུའི་སྙན་ ཐོན་འགོད་རྒྱུ་འཕྲུལ་གྱི་ཡོད།

- གནས་སྐད་སུ་དེ་ནི་གཞོན་འཆེ་ཐོག་མཁན་གྱིས་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་དང་མཉམ་ལས་བྱས་པ་དང་འབྲེལ་བ་མེ་ལྷར་ཡོད་མེད་འབྲེལ་བ་མེད་ཀྱི་དགོས།
- གནད་དོན་དེ་འབྲེལ་བ་མེད་ཀྱི་སྐབས་། སུ་རེད། ག་དུས་རེད། གང་དུ་རེད། གང་རེད། མེ་ལྷར་རེད། ཚོལ་ལན་སློབ་པའམ་སུ་རེད། ཁྱེད་སྤྱིལ་དང་ཡིག་ཆ་གང་ཡོད་དམ།
- བསྟོན་འཕྲུགས་བྱས་པ་དེར་གཞུང་ཕྱོགས་ནས་ལན་འདེབས་བྱས་ཡོད་དམ།
- གནས་སྐད་སུ་དེ་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་ཡིག་ཆ་གང་དུང་ནང་སྒྲིབ་སྒྲོང་བྱས་ཡོད་དམ། (ལུང་འཕྲིན་ཕྱོགས་)
- གློ་འཆབ་ཡོད་མཁན་ནས་ནང་མི། ཁྲིམས་ཀྱི་སྤྱི་ཆབ་བཅས་ནས་སྙན་ཐོན་ནང་གནས་ཚུལ་འགོད་རྒྱུར་མོས་མཐུན་ཡོད་དམ། འདི་ནི་སྟོན་གྱི་བྱ་གཞག་སྟེ་ཡི་གེ་ལྟ་བུའི་ ཆེད་དུ་མོས་མཐུན་བྱུང་ཡོད་ཀྱང་དགོས་ཤེས་ཡིན།
- གནས་ཚུལ་མཁོ་སྟོན་བྱེད་བཞིན་པ་དེ་ནི་ད་ལྟོ་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་དོན་ཞིག་གས་ཡང་ན་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་སྟོན་མའི་སྙན་ཐོན་ནང་གཞོན་པའི་གནད་དོན་ ཞིག་གི་དོན་སྤྱིར་མཐུག་སྒྲིབ་དང་དུས་བསྟུན་གསར་སྟོན་ཡོད་མེད་སོགས་ཡིན།

༣.༥.༣. འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་སྙན་ཚོགས་ཀྱི་འབྲེལ་འདྲིས་གོས་མོལ།

འཛམ་སྤྱིར་མཉམ་སྤྲོད་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་སྙན་ཚོགས་དང་རྒྱལ་ཚོགས་ཡོངས་ཀྱིས་འཛིགས་ སྤྱིལ་དང་ཚོལ་ལན་སློབ་པའི་བྱ་སྤྱོད་ལ་མཐའ་གཅིག་ཏུ་བཟོད་སྟོམ་མེད་པའི་བརྟེན་ལན་གསལ་བོ་སྟོན་དགོས་ པ་དང་། གནད་དོན་དེ་སེལ་ཐབས་དོན་ཐོན་བྱེད་དགོས། ང་ཚོས་ཚོགས་མིའི་སྤྱིད་གཞུང་ཁག་གིས་གཏན་ འཁེབས་བྱས་པའི་ལས་འགན་ལ་གཞིགས་ནས་རྒྱུད་དུ་ང་ཚོ་དང་མཉམ་ལས་བྱེད་མཁན་ནམས་ལ་རྒྱབ་ སྐྱོར་དང་། ལུས་སྟོབས། སྤྱད་སྤྱོད་བཅས་ཡག་ཏུ་གཏོང་དགོས།

ཞེས་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ཆེན་པོའི་དྲུང་ཆེ་གཞིན་པ་ཡི་ལ་མེ་ལྷ་རྟེན་ཁེ་དེས་མཉམ་སྤྲོད་རྒྱལ་ཚོགས་དང་། དེའི་སྤྱི་ཆབ་ འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ཐད་ཀྱི་ལས་དོན་སྤྲོད་མཁན་སྟེ་ཆེན་བཅས་དང་ མཉམ་ལས་གནང་ཕྱོགས་ཐད་ ༢༠༡༩ ལོའི་སྤྱི་ཁབ་དྲུང་ཆེའི་སྙན་ཐོན་གསུང་བཀའ་གནང་ཡོད།

འགྲོ་བ་མིའི་ཚོལ་ཐང་རྒྱན་ཁང་གིས་ཚེས་ལན་གྱི་ལྷོད་སྒྲུབ་ཚེའི་ནང་གནས་ཚུལ་རྣམས་སློང་སློང་ཤེད་པ་དེ་ནི་སྒྲུབ་ཚེ་དེ་གི་རྒྱ་དྲུག་པའི་ཚོགས་འདུའི་རྒྱལ་མ་ལ་ལྷན་པ་དང་
མཉམ་དུ་དཔྱིག་པ་མཁས་པ་གྱི་བསམ་སློང་། རིག་པོ་སྒྲིག་གནང་བ་ནས་ཤུར་པོ་རིམ་སྒྲུལ་གཞི་ལྷན་པ་ཞིག་ཏུ་སྒྲུང་ཡོད་པ་དང་།³⁹ བསམ་སློང་པའི་ནི་ལྷོ་མོ་ 2019 ལས་པ་སྤྱད་ཐེངས་ཐེངས་མེ་
གནང་བ་ཞིན་ཡོད། དེ་བཞིན་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་འགྲོ་བ་མིའི་ཚོལ་ཐང་རྒྱན་ཁང་གི་ལྷོ་མོ་སྒྲུག་སྒྲུལ་པའི་ཚོགས་འདུའི་དོན་ཚན་ལྷ་པའི་བསོ་སློང་དང་། མཉམ་པ་ལྷན་པ་ཚོགས་ཀྱི་ཚོགས་ཆེན་
གསུམ་པའི་བསོ་སློང་རྒྱལ་མ་ལ་ལྷན་པ་ཚུལ་འདིའི་འོག་ནས་གནང་དོན་གྱི་ལྷན་པ་རྣམས་སློང་སློང་གནང་ཡོད་ཡོད་པའི་རྒྱལ་ཁབ་རྒྱུང་ཅག་ཡིན་ནའང་ཐེམ་པས་རེ་མང་དུ་བསོ་བཞིན་
ཡོད། དོན་གྲུང་རྒྱལ་ཁབ་མང་ཆེ་བས་ད་དུང་ཡང་སྒྲུབ་ཚེའི་ནང་གི་གནས་ཚུལ་རྣམས་རྒྱལ་ཁབ་གཞན་རྣམས་ལ་འགན་འཁུལ་སྤྲུལ་ཤིང་གྱི་ལག་ཚ་ལུས་ལྷན་ཞིག་ཏུ་ཤེད་སྤྱོད་གཏོང་གི་མེད།

3.4.3. དེ་སྒོམ་སྒྲུབ་སེང་ཁྱེས་པའི་གནད་དོན་ཐོག་མཐུག་སྒྲིང་གནས་ཚུལ་ཤུལ་བ།

མཐུག་སྐྱོད་གནས་ཚུལ་ཤུལ་བ།

ལེའུ་བཞི་པ། ས་ཁུལ་གྱི་འགོ་བ་མིའི་
ཐོབ་ཐང་ཆོག་ས་པ་ཁག་གིས་དྲག་
གཞོན་དང་ཆོལ་ལན་སློག་པའི་
བྱ་སྐྱོད་ལ་ལན་འདེབས།

དེར་བརྟེན་ཨ་མི་རི་ཀ་ལྷོ་ཕྱོད་དང་བྱང་ཕྱེད་ལམ་ལུགས་དབར་འབྲེལ་ལམ་འཛུགས་སྐབས་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ཚད་ལེན་པ་རྣམས་ཉེན་ཁའི་ནང་ལྷུང་བ་ལྟ་བུ་བྱུང་སྐབས་ཀྱི་ཁབ་ཁག་གིས་ ཁོང་ཚོ་སྤང་སྟོབ་བྱེད་ཀྱི་འགན་འཁུལ་ཡོད་པར་ལམ་ལུགས་དེས་ངོས་འཛིན་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།

གྲིང་ཆེན་ཨ་མི་རི་ཀ་འི་ཀྲུལ་སྤྱིའི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལྷན་ཚོགས་སུ་ཞོལ་ལན་གྱི་བྱ་སྤྱོད་ལ་གཞིགས་རྟོགས་དང་གཤིང་ལེན་བྱེད་པའི་ཆེད་དུ་དམིགས་བསལ་འགན་དབང་སྤྲད་པའི་ཐབས་ ལམ་ཞིག་མེད་ནའང་། ཞོལ་ལན་སྟོན་པའི་བྱ་སྤྱོད་ཀྱི་ཉེས་འཛུགས་དང་འབྲེལ་བའི་གནས་ཚུལ་རྣམས་ཀྱི་ཁབ་ཁག་ལ་“ཞུ་སྐུལ”དང་། མི་ཞིག་ལ་བཅོས་ཐབས་བྲལ་བའི་གཞོན་སྟོན་མི་ ཡོང་བའི་ཆེད་“སྟོན་འགོག་ཐབས་ལམ”ལག་བསྟར་། “གསར་འགོད་གསལ་བསྒྲགས་”སྟེལ་རྒྱ་བཅས་ཀྱི་རུས་པ་ཡོད། གཤམ་དུ་དེ་དག་དེ་མེ་བཞིན་སྤྱོད་བསྟུས་བཀོད་ཡོད།

༤.༡.༡. གནས་ཚུལ་ལེས་རྟོགས་ཡོང་བའི་རྒྱལ་ཁབ་

ཨ་རིའི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་གི་ ཆིངས་ཡིག་དོན་ཚན་ ༡༡ དང་། ལྷན་ཚོགས་ ཀྱི་སྤྱིག་གཞི་དོན་ཚན་ ༡༩ བཅས་ཀྱི་འབྲུ་དོན་འོག་ལྷན་ཚོགས་ཀྱིས་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་དང་འབྲེལ་བའི་ གནད་དོན་ཐོག་ཁོང་ཚོས་གང་ལྟར་ལག་ལེན་བྱས་ཡོད་མེད་སྟོར་ཚོགས་མིའི་ཀྲུལ་ཁབ་ལ་གནས་ཚུལ་མཁོ་སྟོན་ཞུ་བའི་རྒྱ་ཀྱའི་རྒྱ་ཆོག་པ་དང་།⁴² འདིན་ལྷན་ཚོགས་ཀྱིས་ཚོགས་མིའི་ ཀྲུལ་ཁབ་ཁག་ལ་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་དོན་ཚན་གྱི་ཉེས་འཛུགས་བྱེད་པ་དང་ཀྲུལ་ཁབ་ཁག་གིས་དུས་ཚོད་དེས་ཅན་ཞིག་གི་ནང་ (སྤྱིར་བཏང་ཉེན་གངས་⁴³) ལན་འདེབས་བྱེད་དགོས་ པའི་གསལ་བའི་བྱ་རིམ་ཞིག་ཡིན།

ཀྲུལ་ཁབ་ཁག་ལ་བཏང་བའི་གནས་ཚུལ་ཅད་ཞིབ་ཤིང་འབོད་ཁག་ལ་ལྷན་ཚོགས་ཡོངས་ཀྱི་ཆོག་མཆན་མི་དགོས། དེ་དག་ལྷོ་ཨ་མི་རི་ཀ་གྲིང་གི་ཀྲུལ་སྤྱིའི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལྷན་ ཚོགས་ཀྱི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ཚད་ལེན་པར་བསྟོར་བཞག་བྱས་པའི་ཞིབ་འཇུག་མི་སྣས་⁴⁴ འགན་འཁུར་དགོས་པ་དང་། དེ་ནས་ཀྲུལ་ཁབ་མོ་སོའི་ཞིབ་འཇུག་པ་དང་ལྷན་ཚོགས་ཀྱི་ ཚོགས་གཙོ་སོགས་ལ་ཆོག་མཆན་ཞུ་དགོས་པ་ཡིན་པས། ལས་དོན་སྤྱར་པོ་(སྤྱིར་བཏང་གཟུང་འཁོར་གཅིག་ནང་)སྟུབ་སྟུབ་ཀྱི་ཡོད།

༤.༡.༢. ཉེན་གཏོལ་གྱི་བྱ་གཞག་ ⁴⁴

གྲིང་ཆེན་ཨ་མི་རི་ཀ་འི་ཀྲུལ་སྤྱིའི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལྷན་ཚོགས་ཀྱིས་མི་སྐྱེར་ལ་བཅོས་མེད་གཞོན་འཆེ་མི་ཡོང་བའི་ཆེད་དུ་ཀྲུལ་ཁབ་ཁག་ལ་སྟོན་འགོག་⁴⁵གི་ཐབས་ལམ་ལག་བསྟར་ བྱེད་དགོས་པའི་དེ་འདུན་བཏོན་ཆོག་པའི་དབང་ཆ་དོད། སྟོན་འགོག་གི་ཐབས་ལམ་དེ་དག་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ཚད་ལེན་པ་ཆོར་ཞོལ་ལན་བྱ་སྤྱོད་ཀྱི་གནས་སྐབས་འོག་ཏུ་བེད་སྤྱོད་བྱས་ ཡོད།⁴⁶ གལ་སྲིད་དགོས་གཤམ་མཛོང་ཆེ་གྲིང་ཆེན་ཨ་མི་རི་ཀ་འི་ཀྲུལ་སྤྱིའི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལྷན་ཚོགས་ཀྱིས་རང་གི་ལས་དོན་བྱེད་སྟེགས་ཀྱི་དོན་ཚན་ ༢༤ པའི་ནང་གཏན་འབེབས་ བྱས་པའི་ཆ་རྒྱུ་འོག་ཁོའི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ཁྲིམས་ཁང་ལ་གནས་སྐབས་ཀྱི་ཐབས་ལམ་ཞུ་བའི་དེ་འདུན་ཡང་བཏོན་ཆོག།

སྟོན་འགོག་གི་ཐབས་ལམ་དེ་ལག་བསྟར་བྱེད་པའི་ཐབས་རྩས་དེ་ནི་གྲིང་ཆེན་ཨ་མི་རི་ཀ་འི་ཀྲུལ་སྤྱིའི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལྷན་ཚོགས་ཀྱི་ལས་དོན་བྱེད་སྟེགས་ཀྱི་སྤྱིག་གཞི་དོན་ཚན་ ༡༥ པའི་⁴⁷ ནང་གཏན་འབེབས་བྱས་ཡོད། གནད་དོན་གཞི་ལྗོད་པོ་དང་ཇ་ཟླ་པའི་སྐབས་སུ། ལྷན་ཚོགས་ཀྱིས་རང་འགྲུལ་ཡང་ན་ཕྱོགས་གང་རུང་ཞིག་གི་དེ་འདུན་ལྷན་ཀྲུལ་ཁབ་གང་ཞིག་ གིས་སྟོན་འགོག་ཐབས་ལམ་ལག་བསྟར་བྱེད་དུ་བཅུག་ཆོག། སྟོན་འགོག་ཐབས་ལམ་དེ་དག་ཞུ་གཏུག་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་མེད་ལ་མ་ལྟོས་པར་ཨ་མི་རི་ཀ་འི་ཀྲུལ་སྤྱིའི་ལམ་ལུགས་ཀྱི་སྤྱིག་ འཛུགས་ཁག་གི་མདུན་དུ་ཡོད་པའི་ཞུ་གཏུག་གསལ་ཡང་ན་མི་སྐྱེར་ལ་གཞོན་པ་གསལ་ཐབས་མེད་པ་ཡོང་བའི་ཆུའི་ཉེན་ཁ་ཡོད་པའི་ཇ་ཟླ་དང་གཞི་ལྗོད་བའི་གནས་སྐབས་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་ དགོས། ཐབས་ལམ་དེ་དག་ནི་ཚོགས་པ་ཞིག་གསལ་སྟེ་ཆོན་ཞིག་ཡང་ན་ངོས་འཛིན་ཡོད་པའམ་ངོས་འཛིན་སྟུབ་པའི་ཚོགས་མི་ཡོད་པའི་སྤྱི་ཚོགས་ཤིག་དང་འབྲེལ་བའི་མི་སྐྱེར་ལ་གཞོན་པ་ གསལ་ཐབས་མེད་པ་ཡོང་བའི་རྒྱ་འགོག་ཐབས་ཀྱི་ཐབས་ལམ་སྟུན་མོང་མ་ཡིན་པ་ཞིག་ཡིན་ཆོག།

42 See: ཨ་རིའི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་སྟོན་ཀྱི་སྤྱི་ཆིངས་ གྱི་ལོ་1969ཟླ་11 | <https://www.cidh.oas.org/basicos/english/basic3.american%20convention.htm>; OAS, སྤྱི་ཞུབ་ཕྱོགས་ཚོགས་དང་། ཨ་རིའི་ཀྲུལ་ཁོངས་མི་སྤྱོད་ཐོབ་ཐང་ལྷན་ཚོགས་ཀྱི་སྤྱིག་ཡིག་ ཟླ་ 10 བ། 1979 <http://www.oas.org/en/iachr/mandate/basics/statuteiachr.asp>

43 <http://www.oas.org/en/iachr/defenders/default.asp>

44 https://www.oas.org/en/IACHR/decisions/MC/MedidasCautelares_folleto_EN.pdf

45 IACHR, ‘མིས་ཚད་ 8/18’, ཕྱི་ལོ་ 2018 ཟླ་ 2 ཚེས་ 21, <http://www.oas.org/en/iachr/decisions/precautionary.asp>

46 See: https://www.oas.org/en/iachr/decisions/mc/2024/res_26-24_mc_438-15_ve_en.pdf; <https://www.oas.org/es/cidh/decisiones/pdf/2015/MC71-15-es.pdf>

47 IACHR, འགྲོ་ལུགས་ཀྱི་སྤྱིག་གཞི་ ༡༠༡༣ ཟླ་ ༤ ཚེས་ ༡ དོན་ཚན་ ༡༥ <http://www.oas.org/en/iachr/mandate/basics/rulesiachr.asp>

གསལ་དོན།

ཅི་ལྟར་མིང་ཆེན་ཨ་མི་རི་ཀའི་རྒྱལ་སྤྱིའི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལྷན་ཚོགས་ནས་སྤྱོད་འགོ་བཙུག་གཞིའི་ཁེ་བན་ཡོད་མཁན་ནས་གནས་ཚུལ་བསྐྱེད་ཀྱི་རེ་འདུན་བཅས་ཀྱི་མིང་གསལ་བ་བྱ་དགོས་བྱུང་ན་ལག་བསྟར་ཚོགས་ཚུངས་གསལ་བ་བྱེད་ཐུབ་བཅ།

སྤྱིར་ལྷན་ཁང་ནས་སྤྱོད་འགོ་བཙུག་ཐབས་ལས་དགོས་པའི་རེ་འདུན་དང་འབྲེལ་ནས་སྤྱི་གཞུང་ལ་གནས་ཚུལ་གཏོང་སྐབས་གནས་ཚུལ་སྤྱོད་ཡུལ་སྤྱི་ཡོན་དོ་སྤྱོད་དགོས་པ་ལྷན་ཁང་ནས་གནང་དགོས། དེའི་ཐད་དོགས་པ་ཡོད་ན་ལྷན་ཁང་ལ་གནས་ཚུལ་འབྲེལ་དགོས་པ་ལས་དགོངས་པ་ཞུས་ཏེ་ལྷན་ཁང་ནས་དབྱེད་ཞིབ་གནང་རྒྱུ་ལས་ལག་ལེན་དངོས་ཀྱི་ནང་དུ་གསལ་རྒྱ་དམ་པོ་བྱེད་ཐུབ་པའི་གནས་སྐབས་ཤིག་ཏུ་ཅང་ཡོད་དཀའ་བ་ཞིག་རེད།

གནས་སྐབས་འགའ་ཞིག་ལ་ལྷན་ཚོགས་ཀྱིས་ཡིག་ཆ་བྱིར་བསྐྱགས་བྱེད་པ་དག་གི་ནང་དུ་དོ་སྤྱོད་ཡུལ་གྱི་མིང་གནས་སྐབས་སྤྱོད་བྱེད་པའི་གནས་ཚུལ་ཡོད་མིད། དཔེར་ན་མིང་ཆ་ཆང་བའི་ཆབ་ཏུ་ཡི་གེ་དང་པོ་རེ་འབྲི་བ་ལྟ་བུ་ཡིན། དོ་སྤྱོད་ཡུལ་གྱི་མིང་གནས་སྐབས་སྤྱོད་དགོས་པའི་རེ་འདུན་ལྷན་ཚོགས་ལ་ཞུ་དགོས་པ་ཡིན་ལ། དེའི་རྒྱ་མཚན་ཡང་ཞུ་དགོས།

ལྷན་ཁང་གིས་སྤྱོད་འགོ་བཙུག་ཐབས་ལས་མཁུ་ཡང་ན་གནས་ཚུལ་ཅད་གཅོད་ཆེད་ཞུ་སྟན་འབྲེལ་མཁན་གྱི་མིང་གསལ་རྒྱ་བྱེད་ཐུབ་བཅ།

ཐུབ། ཞུ་སྟན་འབྲེལ་མཁན་ནས་དམིགས་བསལ་རེ་སྐྱེལ་ཞུས་ཆེ་ལྷན་ཁང་གིས་ཁོང་གི་མིང་གསལ་བ་བྱས་ཆོག འོན་ཀྱང་ཞུ་སྟན་འབྲེལ་མཁན་དང་པན་བ་འབྱུང་ཡུལ་གཉིས་མི་གཅིག་ཡིན་ཆེ་ལྷན་ཁང་གིས་སྤྱིར་བཏང་མི་དེའི་མིང་རྒྱལ་ཁབ་ལ་སྟན་གསན་ཞུ་གི་ཡོད། གནད་དོན་འདིའི་ཐོག་དཀའ་ངལ་ཡོད་ཆེ་གནས་སྐབས་ལྷན་ཁང་ལ་སྟན་གསལ་ཞུས་ཏེ་དགོངས་བཞེས་ཡོང་ཐབས་བྱས་ན་ཡང་འབྲིག

མཐུག་སྐྱོད། དེ་རྗེས་གའི་ཡོང་གི་རེད་དམ།

དེ་ཡང་རམ་འདེགས་བྱ་དགོས་པའི་མི་སྣས་རང་ཉིད་ལ་སྤྱོད་འགོ་བཙུག་ཐབས་ལས་སྤྱོད་དགོས་པའི་རེ་འདུན་བཏོན་པ་འདྲ། ཡང་ན་འབྲེལ་ཡོད་ལྷན་ཁང་ལ་གནས་ཚུལ་རྒྱ་སྤྱོད་བྱེད་དགོས་པའི་རེ་འདུན་བཏོན་པ་གང་ཡིན་ལ་གཞིགས་ནས་རྗེས་འདེད་མཐུག་སྐྱོད་བྱེད་པའི་ཆེད་གཞི་མི་འདྲ།

སྤྱོད་འགོ་བཙུག་ཐབས་ལས་སྤྱོད་པའི་གནས་ཚུལ་ལོག་ཏུ་འབྲེལ་ཡོད་ལྷན་ཁང་གིས་རམ་འདེགས་བྱ་དགོས་པའི་མི་སྣར་གོ་རིམ་སོ་སོའི་ཐོག་ནས་བརྟེན་སྤྱོད་པའི་ཡིན། གནས་ཚུལ་རྒྱ་སྤྱོད་བྱེད་དགོས་པའི་གོ་རིམ་ནི་གསལ་བ་ཡིན་པས། རམ་འདེགས་བྱ་དགོས་པའི་མི་སྣས་རང་ཉིད་ཀྱི་གནས་ཚུལ་འབྱོར་བར་ཁས་ལེན་བྱས་པ་ཙམ་ལས་གཞན་པའི་བརྟེན་སྤྱོད་པའི་རེ་བ་བྱེད་མི་རུང་། འོན་ཀྱང་རམ་འདེགས་བྱ་དགོས་པའི་མི་སྣས་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ཆེད་ལེན་པར་དམིགས་པའི་འབྲེལ་ཡོད་ལྷན་ཁང་གི་དམིགས་བསལ་ཞིབ་འཇུག་མི་སྣར་འབྲེལ་བ་བྱས་ནས། གནས་ཚུལ་རྒྱ་སྤྱོད་དགོས་པར་སྟན་ཞུ་བུལ་ཡོད་མེད་དང་། རྒྱལ་ཁབ་ཀྱིས་ལན་འདེབས་བྱས་ཡོད་མེད་ལྟ་བུའི་གཞི་ཆའི་གནས་ཚུལ་ཤེས་ཐུབ། འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ཆེད་ལེན་པ་ཁག་ཅིག་གིས་རྒྱལ་ནང་དུ་ཆ་འཕྲིན་གྱི་རང་དབང་སྟན་ཞུའི་ལམ་ནས་ཨ་མི་རི་ཀའི་རྒྱལ་སྤྱིའི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལྷན་ཚོགས་དང་འབྲེལ་བའི་གནས་ཚུལ་རེ་སྐྱེལ་དང་འབྲེལ་ཡོད་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ལན་འདེབས་ཡིག་ཆ་རྒྱ་སྤྱོད་པ་དང་། དེ་ནི་བྱ་རིམ་དེ་གཞན་གསལ་རྒྱ་བྱས་ཡོད་པ་ལས་གཞན་ལེན་ཐབས་ཤིག་ཡིན་སྤྱོད། དཔེར་ན། འདི་ནི་མེག་སི་ཁོར་༼ རྩི་གསལ་འཛུགས་ལྷན་ཁང་༽ 'Comision para la Transparencia' བརྒྱུད་ནས་ལམ་སྟོར་བྱུང་ཡོད།

༩.༡.༣. གསལ་འགོད་གསལ་བསྐྱགས།

མིང་ཆེན་ཨ་མི་རི་ཀའི་རྒྱལ་སྤྱིའི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལྷན་ཚོགས་ཀྱིས་རྒྱུན་དུ་ཚོགས་ཚུངས་ཐོའོ་མཚམས་ཀྱི་སྟན་ཐོད་དང་གསལ་འགོད་གསལ་བསྐྱགས་⁵² རང་ཁོལ་ལན་བྱ་སྤྱོད་ཀྱི་གནད་དོན་ཐད་སྤེད་སྤོང་བྱས་ཡོད། སྟན་ཐོད་དང་གསལ་བསྐྱགས་དེ་དག་གིས་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་བྱ་སྤྱོད་ལ་འོད་སྟངས་སྤྱིན་པ་ལྟ་བུ་བྱུང་སྟེ་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ཆེད་ལེན་པ་ལ་དབང་འཛིན་པས་ཉེས་ཆད་གཅོད་རྒྱ་དཀའ་བ་བཟོ་ཐུབ་པའང་ཡོད་གི་ཡོད། འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ཆེད་ལེན་པར་སྤྱི་ཡོངས་ཀྱི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་སྤྱད་སྤྱོད་ཆེད་ཉེན་ཁ་འཕྲད་པའི་

52 ཚོགས་དུས་ ༡༩༡ པའི་སྟན་ཐོག་ གསལ་འགོད་གསལ་བསྐྱགས་ ༣༤/༡༡ གྱི་ཟུར་བཞོད། www.oas.org/en/iachr/media_center/docs/report-161.doc

གནས་སྐབས་ཡུད་ལེན་ཡང་མིང་ཆེན་ཨ་མེ་འི་ཀའི་རྒྱལ་སྤྱིའི་འཕྲོ་བ་མིའི་སྐོབ་ཐང་ལྷན་ཆེན་གསུམ་གྱི་ཆོག་པ་འདྲུང་མཉམ་ཞུགས་ལུས་པར་བཞུགས་ཆོད་ལེན་པར་སྐོབ་པ་ལན་གྱི་ལུ་སྤྱོད་འཕྲང་བའི་གནས་སྐབས་ལ་གསུང་འཕྲོད་གསལ་བ་བསྒྲགས་ཡང་ཡང་མེད་ཡོད། གསུང་འཕྲོད་གསལ་བ་བསྒྲགས་ནི་གནས་ཆུབ་མ་ལོ་སྤྱོད་དང་སྤོན་འགྲོག་གི་ཐབས་ལས་དེ་སྤུལ་ལུས་པར་ལ་ལན་མི་སྤྱོད་དེ་རྒྱལ་ཁབ་ཆོད་དུ་ཐིགས་པས་ལན་སྐོབ་ཆེན་པོ་ཡོད།

༡༠༡༣ ལྷ་ ༣ པའི་ནང་ལྷན་ཆོག་གསུམ་གྱི་ཆོག་གསུམ་འདུ་ཐང་ས་ ༡༠༡ པའི་ལྷན་ཆོག་ནང་། ཨ་མི་དེ་ཀའི་འཕྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལྷན་ཆོག་གསུམ་དེ་སྤྲུལ་ལྷན་ཆོག་གསུམ་འདུའི་
 ལྷ་པས་ཉན་ཞིབ་དང་པས་དོན་གཞན་གྱི་ཆེད་དུ་ཉོན་ཏེ་སྤྲུལ་མི་དང་། བླ་ཁར་བྲུ་ལ། མེ་ནི་རྩ་མེ་ལ་བཅས་ཀྱི་མི་སྐྱེར་དང་ཆོག་གསུམ་པ་ཁག་གིས་མཉམ་ཞུགས་བྱས་པར་སྐོལ་འདྲ་
 ཆོག་པའི་བྱ་སྤྱོད་དང་། འཛིགས་སྒྲུལ། མཐོང་རྒྱུད་གི་གཏམ་བཤོད་བྱས་པའི་གནས་ཚུལ་ཐོན་པར་སེམས་འཚབ་ཡོད་པ་དང་། སྤོན་མ་རྒྱལ་ཁབ་དེ་དག་གི་ཐོག་གནས་ཚུལ་
 དེ་རིགས་ཐོན་པར་སྐྱེར་སྐྱོང་བྱས་ཡོད་པ་མ་ཟད། ད་ལྟ་ཡང་བསྐྱར་གནས་ཚུལ་དེའི་རིགས་ཐོན་པ་ཞིན་པར་སེམས་འཚབ་ཡོད་པའི་སྐོར་གསུངས་ཡོད། ཨ་མི་དེ་ཀའི་འཕྲོ་བ་
 མིའི་ཐོབ་ཐང་ལྷན་ཆོག་གསུམ་འཕྲོ་ལྷགས་སྤྱིག་གཞིའི་དོན་ཆོད་ ༠༣ པའི་ནང་གསལ་བ་ཞིན་སྤྱིང་ཆེན་ཨ་མི་དེ་ཀའི་འཕྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལྷན་ཆོག་གསུམ་སྤྱིག་འཕྲུགས་ཁག་
 གི་ནང་མཉམ་ཞུགས་བྱེད་མཁན་མི་སྐྱེར་དང་ཆོག་གསུམ་པ་ཁག་གིས་སྤྱིང་ཆེན་ཨ་མི་དེ་ཀའི་འཕྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་གི་ཆེད་པའི་གནས་ཚུལ་ཐོབ་ཐང་ཆོད་ལེན་བྱེད་རྒྱུར་སྒྲུལ་མ་
 བྱས་པས་རྒྱ་མཚོན་ལ་འདྲེན་རྒྱལ་ཁབ་གང་དུང་ནས་བྱ་སྤྱོད་རིགས་སྤེལ་ཆེ་གཏན་ནས་ངོས་ལེན་བྱེད་ཐབས་མེད་པ་གསུངས་ཡོད།

- འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ཙུང་ལེན་པར་དམིགས་པའི་མིང་ཆེན་ཨ་མི་རི་ཀའི་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལྷན་ཁང་གི་དམིགས་བསལ་ལྟ་གཏུག་པ་
cidhmonitoreo@oas.org ལ་འབྲེལ་བ་གནང་སྟེ།
 - ལྷན་ཁང་གིས་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་ལ་གནས་ཚུལ་ཅུང་གཙོད་ཀྱི་རེ་སྒྲུལ་འགོ་འདྲུགས་གནང་བར་ལྟ་སྒྲུལ་བྱེད་ཆོག
 - དེ་བཞིན་ལྷན་ཁང་གིས་མེས་པ་འཆབ་ཡོད་པའི་སྒྲོར་གསལ་བསྐྲུགས་སྟེལ་བར་ལྟ་སྒྲུལ་བྱེད་ཆོག
- **ལྷན་འགོག་གི་ཐབས་ལམ**་ལྟ་ཆེད་མིང་ཆེན་ཨ་མི་རི་ཀའི་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལྷན་ཁང་ cidhmonitoreo@oas.org ལ་འབྲེལ་བ་བྱས་ཆོག ཁྱེད་ཀྱིས་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ཙུང་ལེན་པར་དམིགས་པའི་དམིགས་བསལ་ལྟ་གཏུག་པ་ cidhdefensores@oas.org ལ་ཁང་དོ་བཟུས་བཏང་ཆོག
- མིང་ཆེན་ཨ་མི་རི་ཀའི་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལྷན་ཚོགས་སུ་མཉམ་ཞུགས་གནང་མཁན་དང་མཉམ་འབྲེལ་གནང་མཁན་ནམས་ལ་ཁྲོལ་ལན་སྟོག་པར་དམིགས་བསལ་གྱིས་ལྟ་གཏུག་གནང་རྗེས། འགན་འཛིན་ནམ་པས་འབྲེལ་ཡོད་རྒྱལ་ཁབ་ལ་གོ་རིམ་སྟོག་སྐྱབས་ཀྱི་དོན་ཆེན་ ༦༣ པའི་ནང་དོན་ལག་བསྟར་གནང་དགོས་པའི་འདུག་སྒྲུལ་གནང་རོགས་ཞེས་ལྟ་གཏུག་བྱེད་དགོས།
- དེ་བཞིན་མིང་ཆེན་ཨ་མི་རི་ཀའི་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལྷན་ཚོགས་སུ་ལྟ་གཏུག་བྱེད་སྐབས་ཁྲོལ་ལན་སྟོག་པའི་འཛིགས་སྐྱབས་ལྗང་ཆེ་ལྟ་གཏུག་དེ་མེད་ཀྱི་ཆོགས་འདུ་ཞིག་གི་དོ་བོར་གནང་རོགས་ཞེས་ལྟ་དགོས།
- འདས་ཀ་འདི་དག་ཆང་མ་དུས་གཅིག་ཏུ་ལྟ་ཆོག

བཀའ་མངགས་གསར་བ་འདི་ལག་བསྟར་དང་ཚོལ་ལན་སློག་པར་སྡོད་འགོག་དང་འགོག་ཚོལ་བྱ་རྒྱུར་ཁུས་པ་ལྡན་པའི་ཞབས་འདེགས་སྐྱབ་ཆེད་དམིགས་བསལ་སྐུ་ཆབ་མི་སྤྱས་ ༢༠༡༩ ལོར་གནད་དོན་དངོས་ཀྱི་ཡིག་ཆ་ ཞེས་པ་ཞིག་འབྲེམས་སྤེལ་བྱས་ཡོད། དེའི་ནང་འབྲེལ་མཐུན་པའི་བཀའ་མངགས་དང་། ཁྱོད་དོན་སྤྲོད་མེད་ཀྱི་ཕྱོགས་ ལས་དོན་གྱི་ཕྱོགས་བཅས་ཀྱི་ གནས་ཚུལ་འཁོད་ཡོད།⁵⁴ ད་ལྟ་ཚོལ་ལན་སློག་པའི་གནད་དོན་ལ་དམིགས་འཛིན་གྱི་ཆར་པས་སྤྲོད་དང་མོ་འབྲེམས་སྤེལ་བྱ་རྒྱུར་སྐྱག་བཞིན་ཡོད།

༤.༢.༢. འབྲེལ་མཐུན་གྱི་ཐབས་ལམ་ཚུན་པའི་འབྲེལ་ལམ།

མིང་ཆེན་ཨ་སྤེ་རི་ཀའི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལྷན་ཚོགས་ལ་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་བཟུང་བའི་གཞུང་ལུགས་སྐོར་སྐོར་དང་གཞུང་འབྲེལ་མིན་པའི་ཆོགས་པས་སྤྲོད་ཀྱི་ཡིག་ཐོག་ནས་ཕུལ་ ཆོག་ཅིང་། སྤྲོད་ཀྱི་ཡིག་ཐོག་གི་ཐུང་ཆེད་ཆོགས་གཙོ་བོ་ཕུལ་ཆོག་ དེ་ཡང་འགོ་དོན་དང་དམིགས་བསལ་སྤྲིག་གཞི་མེད་ཀྱང་། སྤྲོད་ཀྱི་དེའི་ནང་ཀྱང་གཞུང་གི་ཕྱོགས་ཀྱི་མིང་དང་། རྒྱལ་ཁབ་ ལས་རིགས་སམ་ཆེད་ལས། ཁ་བྱང་། མིང་ཉགས་བཅས་འཁོད་དགོས། གལ་སྲིད་སྤྲོད་ཀྱི་གཞུང་འབྲེལ་མིན་པའི་ཆོགས་པ་ཞིག་གི་དོན་ནས་ཕུལ་ཆེ་ཆོགས་པའི་ཁ་བྱང་དང་ ཁྲིམས་ཀྱི་སྐུ་ཆབ་བམ་མི་སྤེལ་མིང་དང་མིང་ཉགས་བཅས་འཁོད་དགོས། སྤྲོད་ཀྱི་དེའི་ནང་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་དང་མི་མང་གི་ཐོབ་ཐང་བཟུང་བའི་གཞུང་ལུགས་འབྲེལ་བཟོད་བྱས་པ་དང་། དེ་ཡང་དུས་ཆེད་དང་། ས་གནས། རྒྱལ་ཁབ་བཅས་གསལ་མོ་འཁོད་དགོས། དེ་བཞིན་དུ་དོན་རྒྱུན་དེའི་ནང་ཆུད་པའི་མིའི་མིང་ཡང་འཁོད་དགོས་པ་དང་། (གལ་སྲིད་མིང་མི་གསལ་བའི་རེ་ འདུན་ཡོད་ཆེ་དེ་ལྟར་འཁོད་དགོས།) བྱུང་ན་དོན་རྒྱུན་དེའི་དངོས་ཡོད་གནས་ཚུལ་ཤེས་མཁན་གྱི་དབང་འཛིན་པའི་མིང་ཡང་འཁོད་དགོས། འབྲེལ་མཐུན་གྱི་རྒྱལ་ནང་ཁྲིམས་ལུགས་བརྒྱུད་ རིམ་དང་བྱ་ཐབས་ཆར་མ་རྒྱགས་པ་མཆོག་པའི་གནས་ཚུལ་ཡང་མཁོ་སྤྲོད་བྱེད་དགོས། གལ་ཏེ་བྱ་ཐབས་རྒྱགས་མེད་ན་བརྒྱུད་རིམ་བརྒྱུད་མ་ཐུབ་པའི་རྒྱ་མཆན་གསལ་སྤོན་བྱེད་དགོས། འབྲེལ་མཐུན་དེ་རྒྱལ་སྤྱིའི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལྷན་ཚོགས་གཞན་གང་གི་མདུན་དུ་འདེད་བཞེད་པའི་ཆེད་མེད་གསལ་སྤོན་བྱེད་དགོས།⁵⁵

འབྲེལ་མཐུན་གྱི་སྐབས་དོན་ནང་དུ་མིང་ཆེན་ཨ་སྤེ་རི་ཀའི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལྷན་ཚོགས་ཀྱིས་ཀྱང་གཞི་རྒྱ་ཆེ་བོལ་མཁན་དུ་མའི་ཐོག་གཞི་རྒྱ་ཆེ་བ་ཆ་བ་ནས་མི་ཡོང་པའི་ཆེད་རྩ་བའི་ གནས་སྤངས་རི་ཅན་ཡོད་པ་དེ་ཅས་ཀྱིས་གནས་སྐབས་ཀྱི་ཐབས་ལམ་ཞིག་ལྟར་ཡོད་པ་དེ་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་ལ་རེ་སྐུལ་ལྟར་ལྟུ་ཡིན་ཞིང་།⁵⁶ ཕྱོགས་ཁག་རྒྱལ་ཁབ་དེས་ཐབས་ལམ་དེ་དག་ ལག་བསྟར་རི་ཅན་བྱུང་བཞིན་ཡོད་མེད་ཉིན་གངས་བཅོ་ལྔའི་ནང་སྤྲོད་མེད་ཀྱི་དགོས་ཀྱི་ཡོད།

གལ་ཏེ་ཁྱེད་ཀྱིས་ཨ་སྤེ་རི་ཀའི་ལམ་ལུགས་ཐོག་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་སྤྱད་ཆེད་མཉམ་ལས་བྱས་པ་འདྲ། མཉམ་ལས་བྱེད་བཞིན་པ། མཉམ་ལས་བྱས་ཀྱི་ཁྱོད་ཡོད་པ་བཅས་ཀྱི་ཆེན་ པས་འཛིགས་སྐུལ་དང་ཚོལ་ལན་སློག་པའི་བྱ་སྤྱོད་ཁྱོད་བཞིན་ཡོད་ཆེ་བའི་ཀྱིས་གཞུང་གསལ་ལྟར་གནང་དགོས།

- ཨ་སྤེ་རི་ཀའི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལྷན་ཚོགས་ཀྱི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་སྤྱད་ཆེད་མཉམ་ལས་འབྲུལ་པའི་དམིགས་བསལ་ཞེས་འཇུག་མི་སྤྲོད་ཀྱི་ཚོལ་ལན་སློག་པའི་གནད་དོན་ཐད་འབྲེལ་ མཐུན་པ་བཅས་ལ་འབྲེལ་བ་གནང་དགོས། ད་ལྟའི་ལས་འཁུར་བཞིན་པའི་དོན་ཆེན་མོ་རེ་མི་རྒྱུ་བྱ་ཟེར་བ་དེ་ཡིན། འབྲེལ་ལམ་གནང་ལུལ་ནི་ au-banjul@af-rica-union.org འཕྲིན་འབྲེལ་གནང་སྐབས་ africancommission@yahoo.com དང་ BagonaA@africa-union.org གཉིས་ལ་ངོ་ བཟུས་གནང་དགོས།

ཁྱེད་ཀྱིས་གཞུང་གསལ་ལྟར་ཡང་གནང་ཆོག

- ཨ་སྤེ་རི་ཀའི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལྷན་ཚོགས་ཀྱི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་སྤྱད་ཆེད་མཉམ་ལས་འབྲུལ་པའི་དམིགས་བསལ་ཞེས་འཇུག་མི་སྤྲོད་ཀྱི་ཚོལ་ལན་སློག་པའི་གནད་དོན་ཐད་འབྲེལ་ མཐུན་པ་བཅས་ལ་འབྲེལ་བ་གནང་དགོས། ད་ལྟའི་ལས་འཁུར་བཞིན་པའི་དོན་ཆེན་མོ་རེ་མི་རྒྱུ་བྱ་ཟེར་བ་དེ་ཡིན། འབྲེལ་ལམ་གནང་ལུལ་ནི་ au-banjul@af-rica-union.org གལ་སྲིད་གནས་སྤངས་དཀའ་ངལ་ཆེ་བས་དགོས་ མཁོ་བྱུང་ན་དུས་འགྲུངས་ཐབས་ལམ་ཡོང་བའི་རེ་སྐུལ་ལྟར་ཡོད།

54 <https://achpr.au.int/en/documents/2023-11-23/fact-sheet-no-1-reprisals-africa>
55 གསལ་འདོན་ཤོག་གྲངས་ ༣ འཕྲིན་གཏོང་བརྒྱུད་རིམ་, ཟླ་ ༩ ཚེས་ ༡༣, ༢༠༢༡, <https://achpr.au.int/en/communications-procedure>
56 འགྲོ་བ་མི་དང་མང་ཆོགས་ཀྱི་ཐོབ་ཐང་སྤྱད་ཀྱི་ཨ་སྤེ་རི་ཀའི་ལྷན་ཚོགས་ཀྱི་ལས་རིམ་སྤྲིག་གཞི་, སྤྲིག་གཞི་ ༡༠༠, ༢༠༢༠
མང་ཆོགས་ཀྱི་ཐོབ་ཐང་ཐོག་ཨ་སྤེ་རི་ཀའི་ལྷན་ཚོགས་ཀྱི་ལས་རིམ་སྤྲིག་གཞི་ <https://achpr.au.int/en/rules-procedure>

ལེའུ་ལུ་པ།

ཀྱུ་ལ་ཁབ་ཁག་ནས་ཀྱུ་བ་སྒྲོར་བྱ་ཀྱུ།

རྒྱལ་སྤྱིའི་སྤྲིག་འཛུགས་དང་མ་གཞིའི་སྤྲིག་འཛུགས་ཁག་གིས་འགྲོ་བ་མིའི་སྡོམ་ཐང་ཚོན་ལེན་པར་ཞོལ་རྒྱུ་ལུང་པར་གཤོང་ལེན་གྱི་ཆེད་ཐབས་ལས་བཟུགས་པ་དང་ཡང་ན་ཐབས་ལས་ཡོད་པ་དེ་དག་ལ་བརྟེན་ནས་ཞོལ་རྒྱུ་གི་གནད་དོན་མེས་ཐབས་བྱས་པ་དེས་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་དང་མ་གཞིའི་སྤྲིག་འཛུགས་མ་ལག་གིས་རང་ཉིད་ལ་འབྲེལ་གཏུག་གྱིད་པའམ་གྱིད་ཅིས་ཡོད་པའི་འགྲོ་བ་མིའི་སྡོམ་ཐང་ཚོན་ལེན་པར་སྤང་སྤྱོད་ཀྱིས་ཅན་ཞིག་གྱིད་རྒྱུའི་ལག་འཁྱེད་པ་དེ་སྤྱབ་ཐབས་གྱིད་བཞིན་ཡོད་པ་མཚོན་ཡོད། ཡོན་ཀྱང་ཐབས་ལས་དེ་དག་གིས་སྤང་སྤྱོད་པ་དང་དེས་ཕྱག་ལམ་ཞོ་སྤྱོད་གྱིད་མི་རྒྱུ་བསམ། མ་གཞིའི་སྤྲིག་འཛུགས་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་གཉིས་ཀྱི་གནས་འཛིན་འགྲོ་བ་མིའི་སྤྲིག་འཛུགས་ཞོལ་ལན་གྱི་བརྒྱུད་ལས་སྤང་སྤྱོད་གྱིད་ཐབས་སྤང་སྤྱོད་ཀྱི་འབྲུང་ཁུངས་གཞིན་ཡང་ཡོད་པ་དེར་ན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་གནས་འཛིན་གནས་ཀྱང་ཡོད་པ་ལྟ་བུ་ཡིན།

4.7. གྲུལ་ཁབ་རིམ་པའི་གཞུང་ཨབ་ལས་ཁུངས་བརྒྱད་ནས་གྲུབ་སྐྱོར་ཞུ་རྒྱ།

རྒྱལ་གྱི་འཛིན་པ་འདི་གཞུང་ཆོང་ཁག་ནི་གྱིང་པ་ཏང་གཞུང་སྐྱབས་མཆོང་ཆེ་བའི་ནང་ཆོད་ཡོད་པ་ཡིན་ནའང་སྤྱང་སྤྱོད་ཀྱི་འབྲུང་ཁུངས་གསལ་ཆེན་ཞིག་ཡིན་མིན། མིང་གཞུང་ཁ་གསལ་གྱིས་རང་གི་གཞུང་ཆོང་ཁང་དེ་དག་གི་ལས་དོན་སྐྱེལ་ལུལ་གྱི་རྒྱལ་ཁབ་ཁག་ནང་འགྲོ་བ་མིའི་སྐོབ་ཐང་ཆོད་ལེན་པར་སྤྱང་སྤྱོད་ཀྱི་ལུང་རྒྱུད་ལྟེ་ལས་སྐྱོན་ལེ་བླག་པ་ཁག་ཅིག་གཞན་འབེབས་བྱས་ཡོད། དེར་བརྟེན་གཞུང་ཆོང་ཁང་ཁང་དེ་དག་གིས་ས་གནས་སུ་ཡང་ན་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཆོག་ས་གྱི་འགྲོ་བ་མིའི་སྐོབ་ཐང་ལས་ལུགས་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་སྐོག་ནས་སྐོལ་ལན་གྱི་བྱ་སྤྱོད་ཚུང་མཁའ་ཞུམས་ལ་སྤྱང་སྤྱོད་སྐོབ་ཐང་འཛིན་པ་མིའི་སྐོབ་ཐང་ཆོད་ལེན་པ་རྒྱལ་ས་ལ་སྤྱལ་པར་དུ་ཡང་ལན་གནང་རྒྱུ་དེ་ཡིན། དེ་ལྟར་འདྲུང་ཁབ་ཁང་དུ་པར་འགྲོ་ཆུང་འོང་གི་སྐོབ་ཐང་ཆོད་ལེན་པ་རྒྱལ་ས་གྱིས་རང་ཉིད་ཉེན་ཆོང་ཆེ་བའི་ནང་སྤྱང་སྤྱོད་པ་ཡིད་ལ་འདོག་རྒྱུ་གསལ་ཆེ།

ད་ལྟའི་ཆར་ཁེན་པ་དང་།⁵⁷ ཟིན་ལན།⁵⁸ ཡུ་རོབ་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཁབ།⁵⁹ ཨར་ལ་ཤི།⁶⁰ ཝོར་ཤེ།⁶¹ ལུད་སི་⁶² དབྱིན་ཡུལ།⁶³ ཨ་རི།⁶⁴ བཅས་ཀྱིས་རང་ཉིད་ཀྱི་གཞུང་
ཆབ་ཡོད་སའི་རྒྱལ་ཁབ་ནང་འཁྲོལ་མེད་ཐོབ་ཐང་ཚུད་ལེན་པར་རྒྱབ་སྐྱོར་དང་། དེ་བཞིན་དུ་གཞུང་ཆབ་དང་དོན་གཅོད་ཁག་གིས་དེ་འབྲེལ་ལས་འདེབས་གནང་བྱ་གས་ཀྱི་ལས་སྟོན་གཏན་
འབེབས་གནང་ཡོད།

དང་བརྟེན་ཨ་མི་འི་ཀ་དང་། ཡུ་རོང་མཉམ་འབྲེལ། སུང་མི། ཨ་འེ་ལི། རླུ་ལམ། རྟོང་མེ། དབྱིན་ཇི། ཁེ་ཁ་ཏ་བཅས་ཀྱི་གཞུང་ཆབ་ཏུ་སོང་བའི་འབྲོག་མིའི་ཚོང་ཐང་རྩྭ་ལེན་པར་དམིགས་པས་བསམ་དོ་སྣང་གེད་མཁན་དང་སེམས་ཁྲལ་ལ་ལན་འདེབས་ཀྱི་འདོད་ཡོང་མཁན་ཆོང་དང་ཐུག་འཕྲད་ཀྱི་ཐུག་ཉན་ཁར་དབྱུང་ཞིབ་དང་ཉན་པ་ཅུང་ཤུག་ཏོང་བའི་ཐབས་བྱས་ཀྱི་ཆ་ཤས་འགྲུ་ཏུ་ཆོས་ལན་ཀྱི་བྱ་སྤྱོད་མ་ལྟར་གོང་འབྲེལ་ཡོད་ཀྱི་འབྲེལ་དཔོན་རིགས་དང་འབྲེལ་བ་བརྩོ་རྒྱ་དེ་ལན་རོགས་ཆེན་པོ་ཡོང་ངེས་རེད། གང་ཡིན་ཟེར་ན་གཤམ་སྤྱིད་རོགས་རམ་ཞུ་དགོས་ལྟར་ན་ཀྱི་འབྲེལ་དཔོན་རིགས་ཆོས་འབྲོག་མིའི་ཚོང་ཐང་རྩྭ་ལེན་པ་དང་ཁོང་ཆོས་ལས་ཀའི་ངོ་ཤོ་ལེས་རྟོགས་ཡོད།

གཞུང་ཚབ་ཁང་རྒྱལ་སྤྱིའི་འཕེལ་འདེགས་ཀྱི་འཕུལ་བུ་ལྟ་བུ་གྱུར་ཆེད་བཀག་ཡོད་པ་དེ་མངོན་གསལ་དོད་པོ་བཟོ་སྒྲུ་གལ་ཆེ། དེ་བཞིན་གཞུང་ཚབ་
ཆུང་བ་ཁག་ཅིག་ལ་བྱུང་བོད་ས་འདིའི་ཐོག་ཐོན་ཁུངས་པ་ལོ་འབྲེལ་ལས་ཀྱི་སྤྱིའི་འཕེལ་འདེགས་ཀྱི་འཕུལ་བུ་ལྟ་བུ་གྱུར་ཆེད་འདེད་པ་མེད།

57 ཉེ་ཁར་གནས་པའི་སྐད་སྒྲུབ་ཀྱི་ ཀེ་ཤེ་འཛོམས་མིའི་ཐོབ་ཐང་སྐོར་གྱི་ཁ་ཕྱབ་ལ་ཁྱབ་སྤྲོད་ཀྱི་ཕྱོགས་ཀྱི་འཕེལ་སྐྱོད། http://international.gc.ca/world-monde/issues_development-enjeux_developpement/human_rights-droits_homme/rights_defenders_guide_defenseurs_droits.aspx?lang=eng

58 རྒྱལ་ཁབ་རྒྱུ་ཕྱི་ལོ་ལྷན་ཁྲིམས་ལྟར་ རྒྱལ་ཁབ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ཙམ་ཅོད་ལེན་པ་ལྟར་སྒྲུབ་དང་རྒྱ་བ་སྒྲུབ་ རྒྱལ་ཁབ་རྒྱུ་ཕྱི་ལོ་ལྷན་ཁྲིམས་ལྟར་གཞི་ལོངས་སྤྲུལ་གྱི་ལས་སྒྲུབ་ རྒྱལ་ཁབ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ཙམ་ཅོད་ལེན་པ་ལྟར་སྒྲུབ་དང་མཐའ་མཐུག་གི་ལས་སྒྲུབ་ ལག་བསྟར་ཁྱེད་ཕྱོགས་༥ གྱི་རྒྱ་ ༡༡ ཆེས་ ༣༥, ༡༠༧

https://um.fi/documents/35732/48132/protecting_and_supporting_human_rights_defenders_public_guidelines_of

59 ཡུ་རོལ་སྐད་སྐད་མིག་ཀྱི་ཕྱོད་པ་མེད་ཅོང་གི་ཁྲི་བཞི་མཉམ་སྦྲེན་ དེ་ནས་འགྲུལ་ [www.འཛོམས་ལྷན་ \[https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/eu_guidelines_hrd_en.pdf\]\(https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/eu_guidelines_hrd_en.pdf\)](https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/eu_guidelines_hrd_en.pdf)

60 ཨྱེ་རིག་ལྷོ་འབྲེལ་སྤྱན་དྲངས་པ། དཀྱོག་མ་མེད་ཐོག་མ་ཆུང་ཕེབ་པ་ཚེ་ཡང་ཨྱེ་རིག་གཞུང་ཆེ་བ་དང་སྒྲི་ཆེ་བ་ཆོར་ལམ་སྤྱོན།, 3070।

https://www.humanrights.ch/cms/upload/pdf/150415_irish_hrd_guidelines_en.pdf

61 རྩོམ་མེ་ལི་ལྷོ་པ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ཙུང་ལེན་པར་རྒྱ་མ་ཚོུར་ལྷེད་ལྷོགས་ལྷོར་གྱི་ལས་ལྷོན། <https://www.regjeringen.no/contentassets/3b4a9f25aae749aea555677ae81bf7a9/en-gb/pdfs/guidelines-on-supporting-human-rights-defenders.pdf>

62 ཕྱི་ལོ་སྐབས་ནང་དུ་མཁུ་ལས་དོན་གྲུབ་ཀྱི་ལུང་ལུགས་ལྟར་གྱི་ལས་སྒྲིག་, ༢༠༡༥] https://www.eda.admin.ch/content/dam/eda/en/documents/publications/MenschenrechtehumanitaerePolitikundMigration/Leitlinien-zum-Schutz-von-HRD_EN.pdf

63 https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/819299/UK-Support-for-Human-Rights-Defenders.pdf

64 མི་རང་ལྔ་ཚོགས་དང་འབྲེལ་ཐོབ་མཁོ་བ་དྲན་ཞུ་བ་ཆེན་མོ་ཨ་ཤི་ཕྱི་འབྲེལ་མ་མས་འགྲལ་གྱི་རྒྱ་བ་ལྷོ་རྩོད་ལྟོགས་ཀྱི་མ་མས་ལྟོན། <https://common.usembassy.gov/wp-content/uploads/sites/11/2022/08/Guidelines-for-U.S.-Diplomatic-Mission-Support-to-Civil-Society-and-Human-Rights-Defenders.pdf>

དེའི་ལམ་སྟོན་ནང་། དེའི་ཕྱི་ལོ་སྤྱི་ཚབ་དོན་གཙོ་དང་གཞུང་གི་ལས་ཁུངས་༥་ཀྱི་ཐོག་ནས་འཛམ་གྱིས་འགོ་བཙུག་ཐོབ་ཐང་ཚད་ལེན་པ་ནམས་ལ་ཀྱང་
སྒྲིང་དང་གནད་དོན་སྤྲོད་ཐོག་དགོངས་ཚུལ་བསྐྱུ་ལེན་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། ཐོབ་ཐང་ཚད་ལེན་པ་ནམས་དང་ཁོ་ཚོའི་ལས་དོན་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་འཛམ་གྱི་སྤྱི་ཚད་གཞི་ལྟགས་
ཆ་རྩ་གཏོང་རྒྱུ་འབད་བཅོལ་བྱས་ནས་འགོ་བཙུག་ཐོབ་ཐང་སྤང་མཁན་གྱི་ཁས་ལེན་ལག་བསྟར་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པ་འཁོད་ཡོད།

༥.༩. སྤྱི་གཞུང་ཁག་ནས་རྒྱུ་སྒྲིང་གཞུག

འབྲེལ་དུ་གྲོལ་ལན་སྟོག་པར་དོགས་ཐོན་བྱེད་མཁན་གྱི་རྒྱལ་ཁབ་ཁག་ལ་གཞིན་ལྟགས་སྤྱད་དེ་གནད་དོན་དེ་དག་ཁག་སའ་མཆོན་པའམ་ཡང་ན་རྒྱལ་ཁབ་མང་པོའི་སྤྱིངས་ཆའི་
སྤྱིང་སྤྱིང་བྱས་ཏེ་འགོ་བཙུག་ཐོབ་ཐང་ཚད་ལེན་པར་སྤྱད་སྒྲིང་བྱེད་དགོས་པའི་སྒྲུལ་མ་བྱེད་པའི་པན་ཐོགས་ཆེན་པོ་ཡོད། དཔེར་ན། རྒྱལ་ཁབ་ཁག་གིས་འགོ་བཙུག་ཐོབ་ཐང་
ལྟན་ཁང་དང་། ཡང་ན་སྤྱི་ཡོངས་བསྐྱར་ཞིབ་ལྟན་ཆོགས། ཡང་ན་རྒྱལ་ཆོགས་ཀྱི་སྤྱི་ཁྲབ་འབྲུས་མི་ཆོགས་ཆེན་གྱི་གསུང་བཤད་སོགས་འབྲེལ་དུ་གྲོལ་ལན་སྟོག་པའི་གནད་དོན་
སྤྱིང་སྤྱིང་བྱེད་པར་སྒྲུལ་མ་བྱེད་ཐུབ།

ཉེ་བའི་ལོ་གསུམ་རྒྱལ་ཆོགས་ཀྱི་ལས་དོན་ཐོག་འབྲེལ་བ་ཡོད་པ་ནམས་ལ་གྲོལ་ལན་སྟོག་པའི་བྱ་སྤྱོད་དང་འཛིགས་སྒྲུལ་གྱི་བྱ་སྤྱོད་མཆོམས་འཛིག་ཡོང་བར་རྒྱལ་སྤྱིའི་བཅོན་
དབང་དང་བརྟམ་བཅོས་མེད་པ་བཟོ་བའི་ལས་འགུལ་གྱི་ཆ་གསུམ་རྒྱལ་ཁབ་ཁག་གིས་འཛིགས་སྒྲུལ་དང་བརྟམ་བཅོས་ཀྱི་བྱ་སྤྱོད་ལ་དམིགས་པའི་སྟོན་བརྗོད་གསལ་པོ་བྱེད་
དགོས་པ་དང་། ཇི་ཉེ་མའི་འགོ་བཙུག་ཐོབ་ཐང་ཚད་ལེན་ཆོགས་དང་། ཉི་ལྟ་ཡོག་ཐོང་ཁེར་གྱི་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཆོགས་ཀྱི་ཆོགས་ཆེན་སོགས་སུ་དམིགས་བསལ་གྱི་གཞི་འཛིག་
པའི་མི་སྤྱིར་གྱི་གནད་དོན་སྤྱིང་སྤྱིང་བྱེད་དགོས་པའི་འབོད་སྒྲུལ་ཞུས་ཡོད། བྱི་ལོ་ ༢༠༢༤ ཟླ་ ༤ ཚེས་ ༡༥ ཉིན་རྒྱལ་ཁབ་ ༡༡ གིས་འགོ་བཙུག་ཐོབ་ཐང་ཚད་ལེན་ཆོགས་ཀྱི་ཆོགས་
ཆེན་ཐེངས་ ༥༥ ཐོག་རྒྱལ་ཁབ་དང་ས་ཁུལ་ཁག་ ༡༠ ཡི་ནང་འཛིགས་སྒྲུལ་དང་གྲོལ་ལན་གྱི་བྱ་སྤྱོད་ཐེར་འདོན་གྱིས་མི་སྤྱིར་གྱི་གནད་དོན་སྤྱིང་སྤྱིང་བྱས་ཡོད་པ་དང་། བྱི་ལོ་
༢༠༢༤ ཟླ་ ༡༠ ཚེས་ ༡༥ ཉིན་རྒྱལ་ཆོགས་ཀྱི་ཆོགས་ཆེན་ཐེངས་ ༥༤ པའི་ཐོག་ཆོགས་ཆུང་གསུམ་པའི་ནང་རྒྱལ་ཁབ་གསུམ་གྱིས་ཐེངས་དང་པོར་འཛིགས་སྒྲུལ་དང་གྲོལ་
ལན་སྟོག་པའི་བྱ་སྤྱོད་དང་འབྲེལ་བའི་གནས་སྟངས་དང་མི་སྤྱིར་གྱི་གནད་དོན་སྤྱིང་སྤྱིང་བྱས་ཡོད། ⁶⁵

65 <https://ishr.ch/campaign/endreprisals2023/>; <https://ishr.ch/campaign/endreprisals2024>

ལེའུ་བླ་པ།

ཀྱལ་སྤྱིའི་གཞུང་འབྲེལ་མིན་པའི་
ཚོགས་པ་ཁག་གིས་ཀྱབ་སྐྱོར།

© ཨན་ལོ་རེ་ལེ་ཤུག / འཛམ་གླིང་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་པར།

གཞུང་འབྲེལ་མ་ཡིན་པའི་ཚོགས་པ་ཁག་ནི་འཛིན་སྐྱོང་དང་། དངོས་པོ་དཔལ་འབྱོར། ལག་ལེན་ཐབས་ཅུས། འོན་དངོས་ལག་ལེན་སྟེན་པའི་རྒྱུ་ལྡན་སྐྱོང་དང་སྤྱད་སྤྲོད་ཀྱི་འབྲུང་ཁུངས་གཤམ་ཆེན་ཞིག་ཀྱང་ཡིན་སྟེ། དེའི་ནང་དུ་རྩ་བའི་གི་ལྟ་ཞིབ་དང་། ལྷན་ཐོག་སྤྱི་ཚབ་ཀྱི་བའི་རྒྱུ་ལྡན་སྐྱོང་། འབྲེལ་ཡོད་དབང་འཛིན་པར་ཁྱེད་གཏུག་སྤྱད་སྐྱོང་གི་འཛུགས་གནས་གནས་སྟོན་བྱ་རྒྱུ་ལས་སྤྱན་བཅས་རྟོགས་སྐྱོང་། ཁྱིམ་ས་ལུགས་ཀྱི་འགོ་ཐོན་ལ་རྟོགས་རམ་བྱེད་པ། ལྷན་སྐྱོང་དོན་དངོས་ཀྱི་རྒྱུ་ལྡན་སྐྱོང་། རྩ་བའི་གི་འཛོལ་གནས་། ཁྱིམ་ས་ལུགས་ཀྱི་བསྐྱབས་བྱ། ལུས་ཁམས་དང་པོ་རྒྱུ་ལེ་བའི་འཇགས་། འབྲེལ་ལམ། བའི་འཇགས་ཀྱི་རྒྱུ་ལེ་བའི་འཇགས་ཀྱི་སྤྱི་ཚོགས་ནང་རྟོགས་རམ་(ནང་མིས་རྒྱུ་ལྡན་སྐྱོང་)སྟེན་ཆུང་ཡོད།

རྒྱལ་སྤྱིའི་འགོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ཞབས་ཀྱི་ཁང་གི་དགོས་དམིགས་ནི་རྟོག་ལན་སྤྱོད་པའི་གནས་ཚུལ་རྣམས་མཛོད་གསལ་ཆེ་དུ་གཏོང་རྒྱུ་དང་། གནས་ཚུལ་དེ་དག་རྒྱལ་སྤྱི་དང་ས་གནས་ཀྱི་འགོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལྷན་ཚོགས་ཁག་ལ་འབྲེལ་མ་ཐུང་བྱ་རྒྱུ། ཉན་ཁའི་ནང་ཡོད་པའི་འགོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ཆེད་ལེན་པ་ཆོར་སྤྱད་སྐྱོང་གི་འཛུགས་བྱ་རྒྱུ། རྒྱལ་ནང་དང་རྒྱལ་སྤྱི་ས་གནས་བཅས་ཀྱི་འགོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལྷན་ཚོགས་ཁག་ལ་རྟོག་ལན་སྤྱོད་པར་སྤྱོད་པའི་འགོ་བ་དང་དེ་ལྟར་བྱུང་ཆེ་འགན་འཁུར་བྱུང་བ་དང་འགན་འཁུར་ཡོད་པའི་ཐབས་ལམ་ཞིག་ཡོད་པར་བྱ་སྤྱོད་སྤྱེལ་རྒྱུ་བཅས་ཡིན།

འཕུལ་མར་ཉེན་ཁར་ཐུག་བའམ་དམིགས་འབེན་བསྐྱར་བའི་དྲག་སྤྱོད་སྤྱོད་བཞིན་པའི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ཚད་ལོན་པ་ཆོར་ཐོབ་ཐང་ཡོད་པའི་གདམ་ག་ཁག་ཅིག་ནི། གཤམ་གསལ་ཆོགས་པ་ཁག་གི་ཐོག་ཕྱུང་ལྟར་ཡིན། འདི་ནི་ཆ་ཆང་བ་ཞིག་མིན་ལ། འདིར་ཚུད་པའི་ཆོགས་པ་རྣམས་ལ་རྒྱབ་སྐྱོར་ཡོད་པའི་དོན་ཡང་མིན།

- ད་ལྟ་སྤྱོད་ཐུབ་པ། རོགས་སྐྱོར་འབྲེལ་མ་ཐུབ། (<https://www.accessnow.org/help-es/>)
- ཨ་སྤྱི་རྒྱུ་འཁོར་མིའི་ཐོབ་ཐང་སྤྱོད་ཐུབ་པ། བདེ་འཇགས་ཤོང་ཁྱེད། (<https://www.ahrnfoundation.org/sheltercity.php>)
- འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ཆེད་མཉམ་ལས། ར་དྲག་མ་དདུལ། (https://agir-ensemble-droits-humains.org/fr/notre-fonds-durgence/#pll_switcher)
- རང་དབང་གི་བརྗོད་པ་བེད་སྤྱོད་གཏོང་བའི་ཁེ་ན་ཁའི་གསར་འགོད་པ། དཀའ་ངལ་ཆེ་བའི་སྐབས་ཀྱི་གསར་འགོད་པའི་ཐེབས་ཆ། (<https://cjfe.org/journalists-in-distress-fund/>)
- བརྒྱུད་སྤྱོད་མཉམ་ལས། ར་དྲག་རོགས་སྐྱོར། (<https://www.digitaldefenders.org/>)
- འགོག་སྲུང་སྤྱོད་ཐུབ། (<https://www.defenddefenders.org/protection/>)
- ཡུ་རོབ་དང་། བྱང་ཨ་སྤྱི་རྒྱུ་འཁོར་མིའི་ཐོབ་ཐང་སྤྱོད་ཐུབ་ཀྱི་མང་གཞི། (<https://emhrf.org/urgent-grants/>)
- ཨ་ཤི་ཡ་གླིང་། ཉེན་ཁར་ལྷུང་བའི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་སྤྱོད་ཐུབ་ཀྱི་འཆར་གཞི། (<https://forum-asia.org/protection-plan-for-human-rights-defenders-at-risk/>)
- ཆོད་མེད་གསར་འགོད་ལྷན་ཆོགས། གསར་འགོད་པས་ལན་འདེབས། (<https://www.freepressunlimited.org/en/projects/reporters-respond-emergency-funding-for-the-media>)
- རང་དབང་ཁང་པ། འཐབ་ཚད་པའི་སྤྱི་གཞི་འཇུགས་ལ་མེད་དུ་མི་རུང་བའི་མ་དདུལ། (<https://www.csolifeline.org/emergency-assistance>)
- མདུན་ཐོན་སྤྱོད་ཐུབ་ཀྱི་མ་དདུལ། (<https://www.frontlinedefenders.org/en/programme/protection-grants>)
- འཇམ་གླིང་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་གི་ཐེབས་ཆ། (<https://globalhumanrights.org/who-we-are/our-approach/>)
- བྱི་རྒྱལ་དུ་འབྲེལ་བ་བྱེད་པའི་བཞུགས་པ། (<https://www.ifa.de/en/funding/elisabeth-selbert-initiative/>)
- རྒྱལ་སྤྱིའི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་མ་ཐུན་ཆོགས་ཀྱི་ཉེན་ཁར་ལྷུང་བའི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་སྤྱོད་ཐུབ་པར་རོགས་དདུལ། (<https://www.fidh.org/en/issues/human-rights-defenders/financial-support/grantapplication-for-human-rights-defenders-at-risk>)
- རྒྱལ་སྤྱིའི་གསར་འགོད་མ་ཐུན་ཆོགས་ཀྱི་བདེ་འཇགས་ཐེབས་ཆ། (<https://www.ifj.org/safety-fund>)
- རྒྱལ་སྤྱིའི་མཆན་མ་ཐུན་དགའ་རོགས་ཆོགས་པ། (ILGA) (<https://ilga.org/>)
- རྒྱལ་སྤྱིའི་གསར་འགྲུར་བརྒྱུད་ལམ་རྒྱབ་སྐྱོར་ཆོགས་པའི་བདེ་འཇགས་ཐེབས་ཆ། (<https://www.mediasupport.org/about/safety-fund/>)

- རྒྱལ་སྤྱིའི་བྱད་མེད་གསར་འགོད་པའི་མང་གཞི་ཚོགས་པའི་ཇ་འག་རོགས་དངུལ། (<https://www.iwmf.org/programs/emergency-fund/>)
- གསར་འགོད་པའི་ཁང་བ། (<http://www.maisondesjournalistes.org/about-la-maison-des-journalistes/>)
- མ་དྲེ་ཚོགས་པའི་རོགས་དངུལ་སྤྱོད་ཚུགས། (<https://www.madre.org/about/our-approach/>)
- བྱི་ཕྱོགས་རྒྱལ་སྤྱི། (<https://outrightinternational.org/>)
- བན་ཨ་ཟླ་རྩི་རྒྱུ་ཆེན་གྱི་མི་རིགས་སྤྱེ་ཚན་གྱི་འགོ་བ་མའི་ཐོབ་ཐང་སྤྱད་སྟོབ་པའི་བྱ་རྒྱུ་ཁྱོད་ཁྱེ་བ། (<https://africandefenders.org/what-we-do/hub-cities/>)
- སྤྱད་སྟོབ་པ་ནམས་ལ་རྒྱབ་སྟོད་བྱ། (<https://protectdefenders.eu/protecting-defenders/>)
- རྒྱལ་མཆམས་མེད་པའི་གསར་འགོད་པ།: (<https://rsf.org/en/individual-support>)
- རོགས་དངུལ་ཐེབས་ཟ། (<https://rorypecktrust.org/how-we-help/financial-support/>)
- འགོ་བ་མའི་ཐོབ་ཐང་སྤྱད་སྟོབ་མཁན་བྱད་མེད་ཀྱི་ཇ་འག་ས་དངུལ། (<https://urgentactionfund.org/our-grants/>)

© བར་བཞག: ISHR

ང་ཚོའི་ལས་དོན་དང་ཡང་ན་དེ་ལ་འདྲིའི་ནང་འཁོད་པའི་གནད་དོན་གང་རུང་སྒྲོར་གྱི་གནས་ཚུལ་ཁ་གསལ་གཟིགས་འདོད་ན། ང་ཚོའི་བླ་
ཚིགས་ཁ་གྲུང་ www.ishr.ch ནང་གཟིགས་པའམ་ཡང་ན་ information@ishr.ch ལ་འབྲེལ་བ་གནང་ན་འགྲིག།

[@ishr.ch](https://twitter.com/ishr.ch)

[International Service
for Human Rights](https://www.linkedin.com/company/international-service-for-human-rights)

[@ISHRglobal](https://twitter.com/ISHRglobal)

[@ISHRglobal](https://www.instagram.com/ISHRglobal)

[@ISHRglobal](https://www.youtube.com/ISHRglobal) |

[@ISHRglobal](https://www.facebook.com/ISHRglobal)

ཇི་ནི་བའི་ལས་ཁུངས།

Rue de Varembé 1, 5th floor, P.O. Box 16,
CH-1211 Geneva 20 CIC, Switzerland

ནིུ་ཡོག་ལས་ཁུངས།

777 UN Plaza, 7th floor, New York,
NY 10017, USA